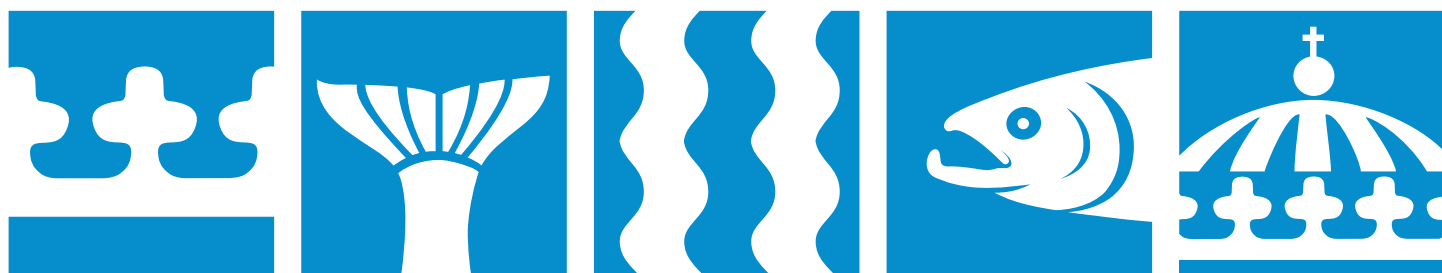

Regional handlingsplan 2014-2020

Landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet

Omslagsbild: Utsikt från Gåsnäsberget vid Mannaminne.
Fotograf: Jan Lindmark.

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie
Tryckeri: Länsstyrelsen Västernorrland
Ort: Härnösand

Denna rapport går att få i alternativt format.

Förord

I arbetet med att säkra upp Västernorrlands läns framtid kommer landsbygden att spela en viktig och avgörande roll. Det är därför viktigt att bidra till att stärka de gröna näringarna och ta till vara det engagemang och den utvecklingskraft som finns på landsbygden för att skapa de förutsättningar som behövs för en långsiktigt hållbar landsbygdsutveckling.

Under perioden 2014-2020 kommer Västernorrland att tillämpa ett nationellt landsbygdsprogram och havs- och fiskeprogram som innebär omfattande satsningar på stärkt konkurrenskraft och ett ambitiöst miljöarbete inom jordbruket och fisket. Utöver detta kommer stora investeringar att göras för att bygga ut bredband på landsbygden samt insatser för att landsbygden ska bli attraktiv med tillgång till god service.

I det här dokumentet som är Västernorrlands regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020 beskrivs hur länsstyrelsen kommer att arbeta för att verkställa programmen i länet fram till år 2020. Handlingsplanen visar dessutom vilka stöd som går att söka samt vilka ansökningar som prioriteras. De regionala prioriteringarna har tagits fram av länspartnerskapet tillsammans med företrädare för landsbygdens organisationer i olika fokusgrupper och utgår från länets olika behov och förutsättningar.

Det är min förhoppning att handlingsplanen ska bli ett verktyg som bidrar till att stärka de gröna näringarna och det arbete som bedrivs för att främja landsbygdens utveckling.

Härnösand, september 2015

Gunnar Holmgren, Landshövding

Sammanfattning

Västernorrlands regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet styr länsstyrelsens arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och samordning med andra fonder samt regional och lokal utveckling. Handlingsplanen innehåller även urvalskriterier och de regionala prioriteringarna för de olika stödformer som länsstyrelsen hanterar.

Vid framtagandet av handlingsplanen och urvalskriterierna har en strategisk översyn utförts med hjälp av en SWOT-analys i avsikt att upptäcka länets styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Länsstyrelsen har vidare tillsammans med fokusgrupper och partnerskapet utgått från SWOT-analysen för att identifiera de regionala prioriteringar och urvalskriterier som ligger till grund för vilka ansökningar som prioriteras. Syftet med de regionala urvalskriterierna är att öka måluppfyllelsen i landsbygdsprogrammet och styra stöden mot de regionala behoven. För havs- och fiskeriprogrammet används enbart nationella urvalskriterier.

För att skapa en bred förankring i arbetet med programmen har Jordbruksverket gett länsstyrelsen i uppdrag att bilda ett gemensamt partnerskap för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Partnerskapet ska delta i utformning av handlingsplanen, följa upp resultatet av de båda programmens genomförande samt bistå vid uppföljning och revidering. Länsstyrelsen har för detta ändamål valt att lyfta in dessa åtaganden i det redan befintliga stora samverkansrådet. Stora samverkansrådet kommer följaktligen att utgöra det officiella partnerskapet för de båda programmen.

Några av de huvudsakliga prioriteringarna inom länet och som är förenliga med EU:s mål för programperioden är:

- Kompetensutveckling och innovation
- Jordbrukets konkurrenskraft och överlevnad
- Lokal matproduktion och lokala livsmedelskedjor
- Återställa, bevara och främja ekosystem
- Effektivisering och förnyelsebar energi
- Landsbygdsföretagare och landsbygdsutveckling
- Bredband på landsbygden

Länsstyrelsen ser fram emot programperioden 2014–2020 med förhoppningen om att landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet ska bidra till de förutsättningar som behövs för att skapa en långsiktig och hållbar landsbygd!

Abstract

The regional action plan for the rural development program and the maritime and fisheries program is a regional policy document. The document describes how the two programs will be implemented in the region of Västernorrland. The action plan covers the available subsidies, the regional priorities and the regional selection criteria's.

The regional priorities have been identified through an SWOT-analysis which has unveiled the county's strengths, weaknesses, opportunities and threats. Besides the SWOT-analysis, there have been partnership meetings with rural organizations. These organizations have helped to identify a set of regional priorities and selection criteria's. The regional selection criteria's will henceforth be used to increase the effectiveness of the rural development program and directing the subsidies towards the regional needs. The Marine and fisheries program only uses national selections criteria's.

The preexisting county partnership has been assigned to operate as the official development partnership for the two programs. The partnership has the responsibility to participate in the preparation of the action plan, monitor the results of the two programs', implementation and assist in the evaluation and review.

The main priorities of the region of Västernorrland which also are coherent with EU objectives for the program period are:

- Knowledge development and innovation
- Enhancing competitiveness of all types of agriculture and farm viability
- Local food production and local food chains
- Restoring, preserving and promoting ecosystems
- Resource efficiency and renewable energy
- Rural entrepreneurship and economic development
- Broadband access in rural areas

The County Board of Västernorrland is looking forward to the programming period of 2014-2020 with confidence that the rural development program and the maritime and fisheries program will contribute to a long term sustainable rural development!

Innehållsförteckning

1. Syfte och bakgrund	5
2. EU:s mål styr innehållet i programmen.....	6
2.1 Landsbygdsprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020	7
2.2 Havs- och fiskeriprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU2020	8
2.3 Åtgärder och prioriteringar i landsbygdsprogrammet	9
2.4 Åtgärder och prioriteringar i havs- och fiskeriprogrammet.....	13
3. Partnerskapet	18
4. Gemensamt för prioriteringar, urvalskriterier, mål och hantering av beslut i landsbygdsprogrammet.....	21
4.1 Urvalskriterier.....	21
4.2 Indikatorer och målvärden	22
4.3 Beslutsomgångar och utlysningar.....	23
5. Kompetensutveckling och rådgivning	25
5.1 Stöd till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat	25
5.2 Stöd till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb	36
5.3 Stöd till rådgivning för kommersiell service	40
6. Investeringar inom jordbruk, trädgård och rennäring	44
6.1 Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruks- och trädgårdsföretag.....	44
6.2 Investeringsstöd för energieffektivisering samt energigrödor inom jordbruks- och trädgårdsföretag.....	56
6.3 Investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom jordbruks- och trädgårdsföretag .	63
6.4 Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader.....	72
6.5 Förädlingsstöd för att skapa nya jobb	79
7. Miljöinvesteringar	86
7.1 Stöd till stängsel mot rovdjur.....	87
7.2 Engångsröjning av betesmark.....	90
7.3 Miljöinvestering - förbättrad vattenkvalitet.....	93

7.4 Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald.....	98
7.5 Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet	104
7.6 Anlägga tvåstegsdiken	109
7.7 Reglerbar dränering	114
8. Stöd till jordbruks- och affärsutveckling	115
8.1 Startstöd	115
8.2 Investeringsstöd till förnybar energi	121
8.3 Investeringsstöd till gödselbaserad biogas	126
8.4 Investeringsstöd för att skapa nya jobb	131
9. Stöd till service, infrastruktur och attraktiv landsbygd	139
9.1 Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur	139
9.2 Stöd till bredband	146
9.3 Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden.....	153
9.4 Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation.....	162
9.5 Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer.....	169
10. Stöd till samarbete	181
10.1 Stöd till samarbete för att skapa nya jobb.....	181
10.2 Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan.....	189
11. Kommunikation	195
12. Arbete med andra mål och lokal utveckling	202
13. Uppföljning och revidering	210
14. Bilagor	211
Bilaga 1. SWOT-analys och identifiering av regionala behov	211
Bilaga 2. Nationella miljömål och åtgärder	252
Bilaga 3. Stora samverkansrådet	258
Bilaga 4. Fokusgrupper vid utveckling av handlingsplan	260
Bilaga 5. Aktivitetsplan för kommunikation.....	263
Bilaga 6. Stödprocent för bredband	265
Bilaga 7. Budget och mål	266
Bilaga 8. Karta över Sundsvalls tätort	267

1. Syfte och bakgrund

Den regionala handlingsplanen ska användas för att styra vårt arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och samordning med andra fonder samt annan regional och lokal utveckling.

Stöden till landsbygdsutveckling som finns i landsbygdsprogrammet regleras i första hand genom EU-förordningen^[1], landsbygdsförordningen^[2] och förskriften om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar^[3]. Handlingsplanen är ett komplement till dessa bestämmelser och används för att vi ska kunna anpassa våra prioriteringar efter våra förutsättningar. I den regionala handlingsplanen ingår också att ange sådana uppgifter som vi har beslutat om för vissa stöd, som högsta stödbelopp, stödnivå och regionala urvalskriterier.

Det är Jordbruksverket som godkänner handlingsplanen. Jordbruksverket är förvaltande myndighet för landsbygdsprogrammet.

Den regionala handlingsplanen gäller även för havs- och fiskeriprogrammet. Men myndigheten gör inte några egna prioriteringar för havs- och fiskeriprogrammet i handlingsplanen. Stöden i havs- och fiskeriprogrammet regleras genom EU-förordningen^[4], fiskeförordningen^[5] samt förskriften om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar. För havs- och fiskeriprogrammet finns en nationell handlingsplan.

När vi fattar ett beslut om stöd, ska den senast godkända handlingsplanen ligga till grund för beslutet.

^[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr1305/2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005

^[2] Förordning (2015:406) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder

^[3] Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:35) om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar samt stöd för lokalt ledd utveckling

^[4] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 om Europeiska havs- och fiskerifonden och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2328/2003, (EG) nr 861/2006, (EG) nr 1198/2006, och (EG) nr 791/2007 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1255/2011

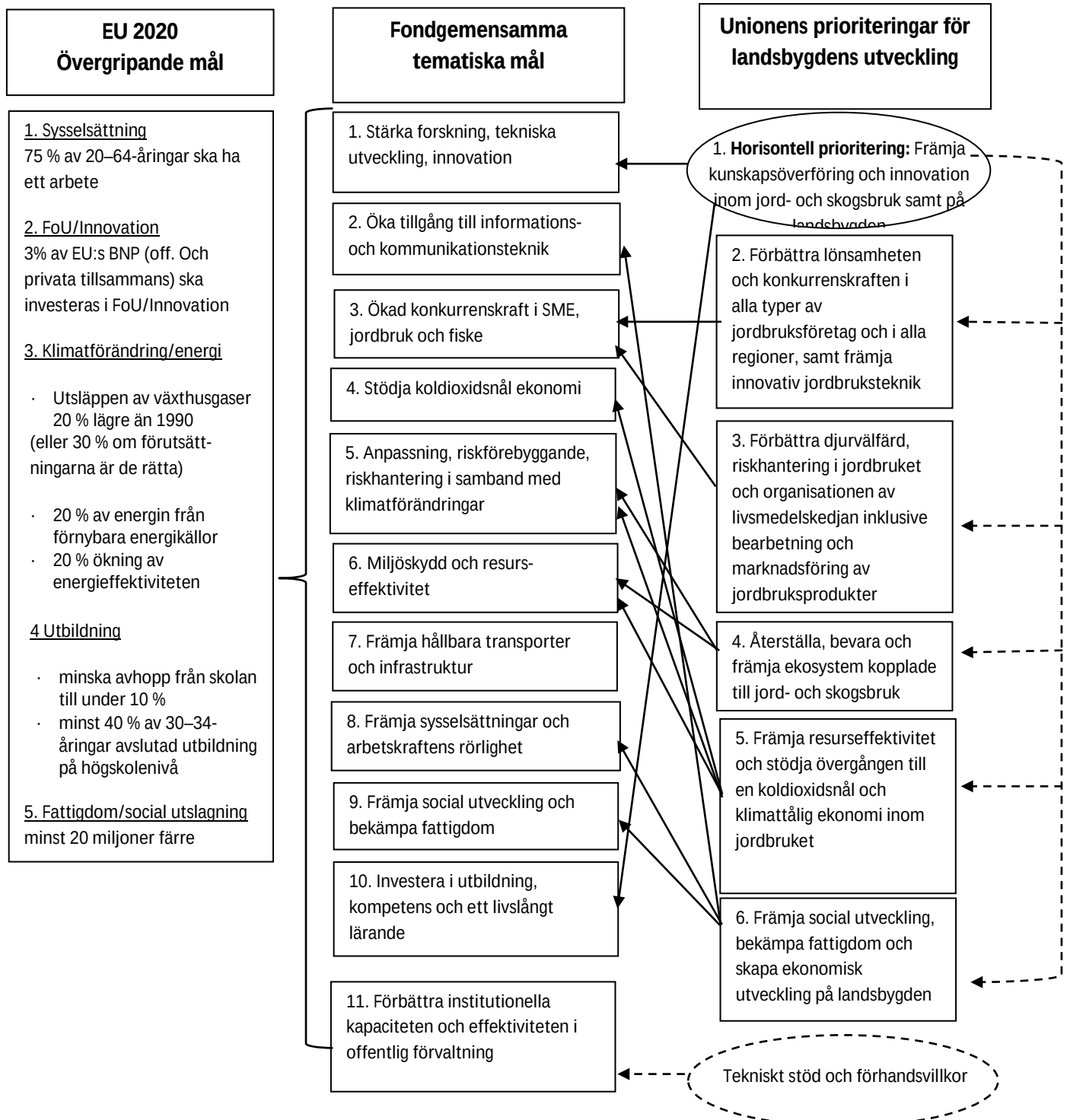
^[5] Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen

2. EU:s mål styr innehållet i programmen

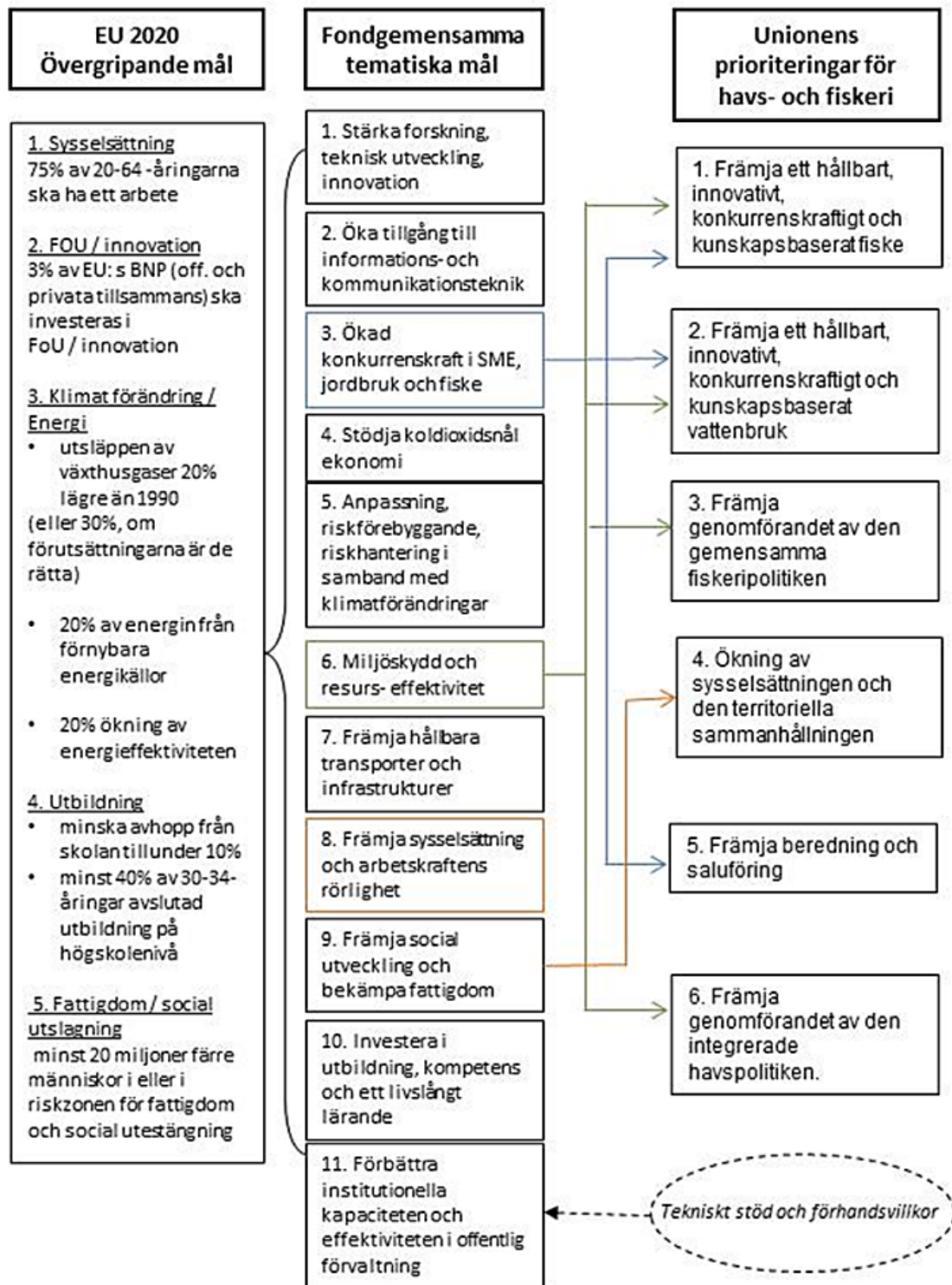
Alla landsbygdsprogrammets och havs- och fiskeriprogrammets prioriteringar bidrar till EU:s övergripande mål, EU 2020. EU 2020 är EU:s tillväxtstrategi för en smart och hållbar ekonomi med hög sysselsättning, god produktivitet och stor social sammanhållning.

I Sverige ska landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet, de regionala strukturfondsprogrammen och socialfondsprogrammet gemensamt bidra till de fondgemensamma tematiska målen, se bilderna på nästa sida. Dessa mål bidrar i sin tur alla till EU 2020.

2.1 Landsbygdsprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU 2020

2.2 Havs- och fiskeriprogrammets koppling till fondgemensamma mål och EU2020

2.3 Åtgärder och prioriteringar i landsbygdsprogrammet

Det svenska landsbygdsprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden och 15 mer detaljerade fokusområden. Regeringen har beslutat hur programmets pengar ska fördelas på fokusområden och delåtgärder. Fokusområdena 1 abc ska genomsyra samtliga åtgärder och finns därför inte med i tabellen "landsbygdsprogrammet 2014–2020". 1 abc handlar om kunskapsöverföring och innovation.

Följande prioriteringar och fokusområden används inom det svenska landsbygdsprogrammet:

1. Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk samt på landsbygden.
 - a) Främja innovation, samarbete och kompetensutveckling på landsbygden
 - b) Stärka banden mellan jordbruk och livsmedelsproduktion samt forskning och innovation, även i syfte att utveckla miljöledning och miljö kvalitet
 - c) Främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk
2. Förbättra lönsamheten och konkurrenskraften i alla typer av jordbruksföretag och i alla regioner, samt främja innovativ jordbruksteknik eller hållbart skogsbruk
 - a) Konkurrenskraft, omstrukturering, diversifiering inom jordbruk, trädgård, rennäring och skog
 - b) Underlätta för unga med rätt kompetens att starta företag inom jordbruk-, trädgård- samt rennäring
3. Förbättra djurvälstånd och organisationen av livsmedelskedjan, inklusive bearbetning och marknadsföring av jordbruksprodukter
 - a) Förbättra konkurrenskraften genom kort livsmedelskedja samt bättre djurvälstånd
4. Återställa, bevara och främja ekosystem kopplade till jord- och skogsbruk
 - a) Återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden
 - b) Förbättra vattenförvaltningen och hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel
 - c) Förebygga markerosion och förbättra markskötseln
5. Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruket
 - b) Effektivisera energianvändningen inom jordbruket
Gränsdragningen mellan fokusområdena 5b och 5c är ofta svår att göra, varför dessa insatser av förenklingsskäl hanteras under

fokusområde 5c, på så sätt kan en resursmässig splittring på flera fokusområden undvikas (från programmet)

- c) Främja tillgången till och användningen av energi från förnybara källor och andra förnybara biologiska resurser som inte är avsedda för livsmedel
- d) Minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

6. Främja social utveckling och skapa ekonomisk utveckling på landsbygden

- a) Främja diversifiering, skapande och utveckling av nya små företag och arbetstillfällen
- b) Främja lokal utveckling på landsbygden
- c) Anläggning och projektering av passiv bredbandsstruktur

På nästa sida återfinns de åtgärder som finns i landsbygdsprogrammet och hur dessa ska bidra till olika fokusområden. Länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsens och Tillväxtverket är myndigheter som handlägger stöd och ersättningar i landsbygdsprogrammet.

I handlingsplanens kapitel 5–10 finns de åtgärder som länsstyrelsen handlägger.

Landsbygdsprogrammet 2014-2020										
Kod för åtgärd och delåtgärd		Fokusområde								
		2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
		Konkurrenskraft och lönsamhet	Unga	Lokala marknader, kort livsmedelskedja och diurnärfärd	Miljö i jordbruket	Energieffektivisering och förnybar energi	Minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak	Nya jobb och diversifiering	Lokal utveckling	Bredband
1	Kompetensutveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
1.1	Stöd till kompetensutveckling	x		x	x			x	x	
1.2	Stöd till demonstrationer och information	x		x	x			x	x	
2	Rådgivning	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
2.1	Stöd till rådgivningstjänster	x		x	x			x	x	
2.3	Stöd till fortbildning av rådgivare	x		x	x			x		
4	Investeringar till jordbruk, trädgård och rennäring	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
4.1	Investeringstöd inom jordbruk, trädgård och rennäring	x				x	x			
4.2	Förädlingsstöd			x				x		
4.4	Miljöinvesteringar									
4.4	Stängsel mot rovdjur				x					
4.4	Engångsröjning av betesmark				x					
4.4	Reglerbar dränering				x					
6	Jordbruks- och affärsutveckling	2a	2b	3a	4abc	5bc	5d	6a	6b	6c
6.1	Startstöd		x							
6.4	Investeringstöd för jobb och klimat					x	x	x		

2.3.1 Landsbygdsprogrammets landsbygdsdefinition

Landsbygdsdefinitionen i landsbygdsprogrammet består av fyra huvuddelar; jordbruksföretag, mindre tätorter, regionala undantag samt särskild definition för lokal ledd utveckling. Under vissa omständigheter kan enskilda åtgärder tillämpa en annan definition.

Ingen geografisk avgränsning kommer att tillämpas för de insatser som har anknytning till jordbruksföretag, jordbruksverksamhet, målen för miljö- och klimatvänligt jordbruk eller för investeringar i bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter även om stödmottagaren är lokaliserad i en tätort.

För övriga åtgärder, delåtgärder eller typer av insatser med undantag för lokalt ledd utveckling, definieras landsbygd som områden utanför tätorter med mer än 3 000 invånare enligt SCBs befolkningsstatistik för år 2015. I de fall där stödmottagaren (projektägaren) är lokaliserad till en tätort med mer än 3 000 invånare ska projektets mervärde och nytta direkt tillfalla landsbygdsområdet. Insatser ska kunna genomföras även i större tätorter om projektet tillför mervärden till landsbygdsområden.

Förekomsten av tätorter i ett annars glest befolkat område kan vara viktiga stödjepunkter i genomförandet av programmet. Av denna anledning bör berörda myndigheter som handlägger stöd som riktas till de län där befolkningstätheten är lägre än medelvärdet för riket (22,9 invånare per kvadratkilometer) ges möjlighet att nyansera och utveckla den ovan bestämda huvudregeln. Detta kan göras genom att större tätorter räknas in i tillämpningsområdet för dessa län.

2.3.1.1 Länsstyrelsen Västernorrlands landsbygdsdefinition

Med anledning av att länets befolkningstäthet är lägre än 22,9 invånare per kvadratkilometer har länsstyrelsen valt att definiera hela länet förutom Sundsvalls tätort som landsbygd. Anledningen till att Sundsvalls tätort har uteslutits är för att det bedöms finnas tillräckligt goda marknadsförutsättningar i Sundsvalls tätort med bland annat hög befolkningstäthet och goda förbindelser för att kunna driva företag och projekt utan stöd. Detta innebär att inkomna ansökningar från företag och projekt med arbetsställe i Sundsvallstätort kommer att avslås om det inte är jordbruks- eller trädgårdsföretag samt att det finns särskilda omständigheter. Exempelvis att insatsen tillför tydliga mervärden till landsbygdsområden enligt landsbygdsprogrammets definition ovan.

Karta över Sundsvallstätort finns i bilaga 8.

2.3.2 Länsstyrelsen Västernorrlands definition på fäbod

Länsstyrelsen Västernorrland har inga särskilda kriterier för en godkänd fäbod utan följer de krav som ska vara uppfyllda enligt den senast gällande versionen av "Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om miljöersättningar, ersättningar för ekologisk produktion och kompensationsbidrag", under stycket om miljöersättning för fäbodare.

2.4 Åtgärder och prioriteringar i havs- och fiskeriprogrammet

Det svenska havs- och fiskeriprogrammet är uppdelat i 6 prioriterade områden och 16 fokusområden. Följande prioriteringar och fokusområden finns inom programmet.

1. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) minskad påverkan av havsmiljön, bland annat genom att oönskade fångster så långt som möjligt undviks och minskas
- b) skyddad och återställd biologisk mångfald i vattenmiljöer och i de akvatiska ekosystemen
- c) säkerställd balans mellan fiskekapaciteten och tillgängliga fiskemöjligheter
- d) ökad konkurrenskraft och lönsamhet för företag inom fisket, bland annat för det småskaliga kustfisket, samt förbättrad säkerhets- och arbetsförhållanden
- e) stärkt teknisk utveckling och innovation, här ingår ökad energieffektivitet och kunskapsöverföring
- f) utvecklad yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande

2. Främja ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) stärkt teknisk utveckling, innovation och kunskapsöverföring
- b) stärkt konkurrenskraft och ökad lönsamhet för vattenbruket, här ingår förbättrad säkerhet och förbättrade arbetsförhållanden, särskilt för små och medelstora företag
- c) skyddad och återställd biologisk mångfald i vattenmiljöer samt förbättrade ekosystem som är anslutna till vattenbruket samt främja ett resurseffektivt vattenbruk
- d) ett vattenbruk som kan säkerställa en hög nivå av miljöskydd, främja djurhälsa och välbefinnande samt folkhälsa och allmän säkerhet
- e) utvecklad yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande

3. Främja genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) förbättrade vetenskapliga rön som fler kan ta del av samt förbättrad insamling och hantering av data
- b) bättre övervakning, kontroll och tillsyn, förbättrad institutionell kapacitet och en effektiv offentlig förvaltning utan att den administrativa bördan ökar

4. Öka sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen genom att sträva efter följande specifika mål:

- ekonomisk tillväxt
- social delaktighet
- ökad sysselsättning genom att fler går att anställa och arbetskraftsrörligheten i de kust- och inlandssamhällen som är beroende av att fiske och vattenbruk ökar, här ingår diversifiering av verksamheten inom fisket och inom andra sektorer av den maritima ekonomin

5. Främja saluföring och beredning genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) bättre organisation av marknaderna för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- b) fler investeringar i berednings- och saluföringssektorerna

6. Främja genomförandet av den integrerade havspolitik.

Här ser du de åtgärder som finns i havs och fiskeriprogrammet och hur dessa ska bidra till de olika fokusområdena.

Artikel¹	Specifikt mål	Åtgärd
38, 44.1c	1a	Investeringar inom fiske
37	1a	Utveckling av bevarandeåtgärder och regionalt samarbete
39, 44.1c	1a	Nya tekniska lösningar inom fiske
39, 44.1c	1a	Nya former av förvaltning och organisation inom fiske
40.1a	1a	Samla in förlorade fiskeredskap eller marint skräp
40.1b, c, i, 44.6a-b	1b	Bevarandeprojekt för att återställa akvatisk mångfald
40.1d-g, 44.6a	1b	Bevarandeprojekt för skyddade områden
36	1c	System för tilldelning av fiskemöjligheter
42, 44.1e	1d	Investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk
43.1, 44.1f	1d	Fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - förbättrad infrastruktur
43.2	1a	Fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - anpassning till landningsskyldigheten
30, 44.4	1d	Diversifiering inom fiske
26, 44.3	1e	Utveckling av produkter och processer inom fiske
28, 44.3	1e	Partnerskap mellan forskare och fiskare
29.1-2, 44.1a	1f	Kompetensutveckling och informationsinsatser inom fiske
47	2a	Innovationsprojekt inom vattenbruk
48.1a, d, g-h	2b	Produktiva investeringar i vattenbruk
48.1e, j	2c	Miljöinvesteringar i vattenbruk
52	2b	Startstöd för hållbara vattenbruksföretag

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 om Europeiska havs- och fiskerifonden

51.1a	2c	Kommunal planering av vattenbruk
56.1a-b	2d	Djurs hälsa och välbefinnande
50	2e	Kompetensutveckling och informationsinsatser inom vattenbruk
77	3a	Datainsamling
76	3b	Kontroll och tillsyn av fiske -stöd till ansvarsmyndigheter
76	3b	Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till privata aktörer
63	4	Genomförande av lokala utvecklingsstrategier – lokalt ledd utveckling
64	4	Samarbetsåtgärder – lokalt ledd utveckling
62.1a	4	Förberedande stöd – lokalt ledd utveckling
62.1d	4	Löpande kostnader och ledning – lokalt ledd utveckling
68.1a	5a	Bilda producent- eller branschorganisationer
68.1b-e	5a	Saluföringsåtgärder
66	5a	Produktions- och saluföringsplaner
69.1c-d,f	5b	Beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter
80.1b	6a	Skydd av havsmiljön
80.1c	6a	Öka kunskapen om havsmiljön

Det är Jordbruksverket, länsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten som handlägger de olika åtgärderna. Följande åtgärder handlägger länsstyrelsen:

- investeringar inom fiske – begränsa fiskets inverkan på havsmiljön
- investeringar som höjer kvalitet och mervärde på vildfångad fisk
- fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar - förbättrad infrastruktur

- fiskehamnar, landningsplatser och auktionshallar – anpassning till landningsskyldigheten
- diversifiering inom fiske
- produktiva investeringar i vattenbruk
- miljöinvesteringar i vattenbruk
- startstöd för hållbara vattenbruksföretag
- beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter

Det finns mer information om respektive åtgärd i den nationella handlingsplanen för havs- och fiskeriprogrammet. Här finns också information om budget. Handlingsplanen finnas på Jordbruksverkets webbplats.

3. Partnerskapet

Jordbruksverket har gett länsstyrelsen i uppdrag att bilda ett gemensamt partnerskap för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet med ansvar för att delta i utformning av handlingsplanen, följa upp resultatet av de båda programmens genomförande samt bistå vid uppföljning och revidering. Länsstyrelsen har för detta ändamål valt att lyfta in åtagandena för landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet i det redan befintliga stora samverkansrådet.

3.1 Stora samverkansrådet

Stora samverkansrådet är det samlade strategiska utvecklingsnätverket i Västernorrlands län med företrädare för viktiga organisationer i länet. Stora samverkansrådet samlas minst två gånger per år och dess uppgift är att samordna tillväxtarbetet i länet för att nå utvecklingsmålen i den regionala utvecklingsstrategin (RUS). Genom att landsbygds-, havs och fiskeriprogrammet lyfts in i stora samverkansrådet ökar också möjligheterna till helhetsperspektiv och synergieffekter i arbetet med de europeiska struktur- och investeringsfonderna och med andra regionala utvecklingsprogram. Till följd av det utvidgade ansvaret har Stora samverkansrådet utökats med fler representanter från de gröna näringarna samt havs- och fiskerinäringen (se bilaga 3).

3.2 Övergripande mål

Stora samverkansrådets övergripande mål med landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet är att alla deltagare ska bidra till en hållbar, smart och inkluderande tillväxt och utveckling av landsbygderna i Västernorrlands län. De representerade nätverken i stora samverkansrådet är viktiga för att information om programmen ska nå de målgrupper som kan bidra till att uppfylla landsbygdsprogrammets och havs- och fiskeriprogrammets mål. Målen uppnås genom aktivt deltagande och ett löpande kunskapsutbyte.

3.3 Roller och ansvar

Tillsammans med stora samverkansrådet arbetar länsstyrelsen för att utforma och genomföra den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Samarbetet inom stora samverkansrådet pågår under hela programperioden 2014-2020 och ska behandla frågor som berör programmens olika delar: förberedelse och framtagande av regional handlingsplan, genomförande och utvärdering av planen samt årlig revidering.

Stora samverkansrådet har en roll som omvärldsbevakare och utgör basen för det kunskapsunderlag som krävs för att anpassa den regionala

handlingsplanen mot länets behov och möjligheter. Det är viktigt att aktörerna i partnerskapet delger varandra kunskap och beskriver händelser som sker i organisationens omvärld för att kunna skapa en helhetsbild av utvecklingen i länet. Deltagarnas nätverk är även viktiga kanaler och kommer att vara en viktig länk till de målgrupper som ska bidra till att programmets mål uppfylls. För att landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet ska få genomslagskraft och nå de målgrupper som eftersträvas är ett aktivt partnerskap en förutsättning.

3.3.1 Stora samverkansrådets möten och arbetssätt

Landstinget Västernorrland är sammankallande för stora samverkansrådet som träffas minst två gånger per år. Inför varje möte kommer en beskrivning med frågor skickas ut tillsammans med förslag till beslut. På mötena lyfts frågorna upp till diskussion och därefter fattas ett beslut. För frågor av mer utredande karaktär kan stora samverkansrådet adjungera sakkunniga representanter från stora samverkansrådet, landsbygdens organisationer eller andra sakkunniga intressenter till tillfälliga beredningsgrupper för särskilda frågeställningar.

3.3.2 Förberedelse av programmen och framtagande av regional handlingsplan

För att få en bredare förankring i förberedelsearbetet inför de nya programmen samt vid identifiering och utformande av de regionala prioriteringarna till handlingsplanen har länsstyrelsen tagit hjälp av fokusgrupper (se bilaga 4). Fokusgrupperna har bestått av representanter från landsbygdens organisationer med sakkunskaper inom de olika stödområdena. Länsstyrelsen har i utarbetandet av den regionala handlingsplanen beaktat de åsikter och förslag som kommit fram under samrådsmötena med fokusgrupperna. Den regionala inriktningen, prioriteringarna såväl som urvalskriterier, har därefter förankrats i det partnerskapet.

3.3.3 Genomförande av programmen

Under genomförandeperioden är fokus på kontinuerlig och ömsesidig information till sökande och allmänhet. Partnerskapet är en av länsstyrelsens viktiga kanaler ut och in från målgrupperna vad gäller aktuella behov, var det finns medel att söka, utlysningar och så vidare. Partnerskapet använder sina många välutvecklade kontaktnät och sin goda lokala förankring i länet för att sprida information om programmet samt mobilisera kommuner och föreningar att bidra till programmets mål och dra nytta av programmets möjligheter.

3.3.4 Utvärdering och revidering av handlingsplanen

Stora samverkansrådet kommer att informeras och ges möjlighet att diskutera information kring ansökningstryck, handläggningstider, budgetutnyttjande samt måluppfyllelse och effekter av programmen. Utöver detta kommer stora samverkansrådet årligen ges möjlighet att komma in med förslag på justeringar av handlingsplanen.

3.3.5 Representanter i stora samverkansrådet

Följande organisationer är representerade i stora samverkansrådet:

Timrå Kommun
Kramfors kommun
Härnösands kommun
Sundsvalls kommun
Ånge kommun
Sollefteå kommun
Örnsköldsviks kommun
Landstinget Västernorrland
Kommunförbundet Västernorrland
Länsstyrelsen Västernorrland
EFS-rådet
Försäkringskassan
ALMI
Lantbrukarnas riksförbund
Leader-områdena
Tillväxtverket
Skogsstyrelsen
Arbetsförmedlingen
TCO Mellersta Norrland
Handelskammaren Mitt
Coompanion
LO
Företagarna

För en fullständig förteckning över samtliga deltagare, se bilaga 3.

4. Gemensamt för prioriteringar, urvalskriterier, mål och hantering av beslut i landsbygdsprogrammet

Alla stöd i landsbygdsprogrammet ska bidra till EU:s prioriteringar i programmet. I kapitel 5 till och med 10 visas de övergripande prioriteringarna för de projekt- och företagsstöd som länsstyrelsen ska handlägga. Här visas också de regionala prioriteringar som görs utifrån den SWOT-analys som finns i bilaga 1.

För att välja ut de ansökningar som effektivast leder till programmets prioriteringar finns urvalskriterier. De nationella urvalskriterierna är samma i hela landet. De regionala urvalskriterierna har länsstyrelsen tagit fram med hjälp av länspartnerskapet samt fokusgrupper och speglar prioriteringarna i länet och bygger på SWOT-analysen.

Det finns inte några urvalskriterier som utgår från diskrimineringsgrunderna kön, ålder, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning med mera. Det beror på att kriterier inom det här området riskerar att hamna i konflikt med lagstiftning och rättspraxis.

Vi kommer att ta hänsyn till jämställdhet genom att jämställdhetsintegrera handlingsplanen. Arbetet kommer att ske succesivt under programperioden.

4.1 Urvalskriterier

Urvalskriterierna avgör hur en ansökan prioriteras.

4.1.1 Poängsättning

För varje urvalskriterium finns det poängsättningar. Om det står plustecken framför poängsättningen betyder det att den poängsättningen kan räknas tillsammans med andra. Om det inte finns något plustecken räknas enbart den högsta poängnivån som uppfylls. Det totala antalet poäng är alltid mellan 0 och 5 poäng, vilket gör att eventuella poäng över 5 inte räknas.

Alla urvalskriterier och poängsättningar har en bedömningsgrund knuten till sig, dessa finns i handlingsplanens bilagor. Bedömningsgrunderna förklarar hur poängsättningen sker och på vilka grunder ansökan poängsätts.

4.1.2 Viktning

När ett urvalskriterium är färdigbedömt multipliceras poängen med viktningen. Detta leder till att urvalskriterier som bedöms vara viktigare har en större effekt på hur ansökan ska prioriteras.

4.1.3 Krav på poäng avgör om ansökan prioriteras

För att en ansökan ska prioriteras krävs följande:

- Den viktade summan för urvalskriterier är minst lika hög som minimipoängen som gäller för insatsområdet. Det kan gälla både nationella och regionala urvalskriterier.
- Ansökan måste få poäng i minst två av de angivna urvalskriterierna.

Om båda dessa krav uppfylls kommer ansökan att prioriteras på det sätt som anges i insatsområdet.

4.1.4 Rangordning av ansökningar med lika poäng

Huvudregeln är att om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna i följande ordning:

1. den ansökan som har högst poäng i högst viktat kriterium
2. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.1.4.1 Rangordning av ansökningar om stöd till bredband

Om två ansökningar har lika många poäng rangordnar vi ansökningarna enligt följande:

1. den beräknade anslutningsgraden (faktiskt procenttal)
2. den ansökan som har flest antal möjliga anslutningar
3. den ansökan som kom in först (kronologisk ordning)

4.2 Indikatorer och målvärden

För att kunna följa hur det går med landsbygdsprogrammet finns det obligatoriska indikatorer som EU har tagit fram för varje insatsområde. Målvärdena har beräknats av Jordbruksverket bland annat utifrån tidigare erfarenheter. Målvärdena har sedan fördelats enligt samma fördelningsnycklar som budget, finns i bilaga 2 Budget och mål.

Miljöinvesteringar inom delåtgärd 7.6 fokusområde 4abc

I bilaga 2 har budget och målvärde för följande fyra miljöinvesteringar inom delåtgärd 7.6 fokusområdena 4abc slagits samman, i en gemensam budget och ett gemensamt målvärde:

- anlägga våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet
- anlägga vårmarker och dammar för biologisk mångfald

- miljöinvesteringar – förbättrad vattenkvalitet
- anlägga tvåstegsdiken

Investeringsstöd till gödselbaserad biogas

För investeringsstöd till gödselbaserad biogas har pengarna inte fördelats utan pengarna kan avropas från Jordbruksverket. Den totala budgeten för stödet är 279,3 miljoner kronor. Det finns två mål Antal djurenheter, med målvärde 46 000 stycken samt Total investering, med målvärde 698,3 miljoner kronor.

4.3 Beslutsomgångar, utlysningar och löpande hantering av ansökningar

På vår webbplats www.lansstyrelsen.se/vasternorrland under fliken Lantbruk och landsbygd finns datum för ansökningsperioder. För att ansökan ska hanteras ska den vara komplett och ha kommit in till oss senast det sista angivna datumet för ansökansperioden.

En ansökan är komplett när alla uppgifter och bilagor som efterfrågas via e-ansökan eller länsstyrelsens begäran om kompletteringar har skickats in till länsstyrelsen .

4.3.1 När pengarna i en beslutsomgång inte räcker

Ansökningar som uppfyller alla villkor men som inte ryms inom budgeten för en beslutsomgång för vi över till nästa beslutsomgång om den som söker stöd vill det. Vi för över en ansökan en gång därefter avslås ansökan.

4.3.2 När pengarna i en beslutsomgång eller utlysning inte räcker till hela sista ansökan

Om pengarna i beslutsomgången inte räcker till hela sista ansökan för vi över ansökan till nästa beslutsomgång om den som söker stöd vill det. Vi för över en ansökan högst två gånger därefter avslås ansökan.

4.3.3 När det blir pengar över i en beslutsomgång eller en utlysning

Pengar som inte används i en beslutsomgång eller utlysning återför vi till den tilldelade budgeten. Vi kan då fördela de pengarna igen vid ett senare tillfälle under programperioden.

4.3.4 När pengarna i budgeten inte räcker till hela sista ansökan

När budgeten för ett insatsområde är slut för alla åtgärder och hela sista ärendet inte ryms sänks stödsatsen. Detta gäller det ärende som rangordnas högst av de ärenden som inte ryms inom budgeten. För alla åtgärder sänks stödsatsen till den stödsats som budgeten räcker till, dock minst 20 %.

4.3.5 Hanteringar av ansökningar när budget är slut

När budgeten är slut inom en delåtgärd avslås inneliggande ansökningar löpande. Detta gäller ansökningar som har inkommit i beslutsomgångar, utlysningar eller ansökningar som omfattas av löpande hantering.

5. Kompetensutveckling och rådgivning

Syftet med kompetensutveckling och rådgivning är att öka kompetensen hos verksamma på landsbygden och därmed även öka effektiviteten och förbättra måluppfyllelsen för övriga åtgärder i landsbygdsprogrammet. I sin helhet ska åtgärden bidra till en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden.

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd inom kompetensutveckling och rådgivning. Det är länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen och Tillväxtverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan. Jordbruksverket är den enda myndigheten som handlägger stöd inom kompetensutveckling och rådgivning inom följande områden: ökad konkurrenskraft, djurvelfärd samt kort livsmedelskedja och lokal marknad.

5.1 Stöd till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat

5.1.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till kompetensutveckling och rådgivning inom miljö och klimat (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområdena 4abc och 5bcd) och syftar till att:

- återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden och de europeiska landskapens karaktär (fokusområde 4a)
- förbättra vattenförvaltningen, inklusive hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel (fokusområde 4b)
- förebygga markerosion och förbättra markskötseln (fokusområde 4c)
- effektivisera energianvändningen inom jordbruk och livsmedelsförädling (fokusområde 5b som enligt programmet generellt ingår i fokusområde 5c om förnybar energi)
- minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak (fokusområde 5d).

5.1.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Västernorrland är ett utpräglat skogslän och jordbruk bedrivs i huvudsak längs kusten och inåt landet längs älvdalarna. I länet domineras jordbruket av djurhållning med nötkreatur och merparten av åkermarken används till odling av vall.

Svag lönsamhet inom jordbruket tillsammans med utmaningar som dålig arrondering och långa transporter har bidragit till minskat antal jordbruk i

länet. Den svaga lönsamheten påverkar även produktionskapaciteten då nödvändiga investeringar och underhåll av exempelvis dräneringar blivit eftersatt.

Situationen i länet med minskad efterfrågan på åkermark gör att möjligheten att beta åkermark istället för magrare betesmark ökar, vilket bidrar till att arealen hävdad ängs- och betesmark minskar.

För att få ett livskraftigt jordbruk som producerar livsmedel av hög kvalitet och som bidrar till att miljömålen kan uppnås krävs kontinuerlig rådgivning och kompetensutveckling.

5.1.2.1 Ett rikt odlingslandskap (fokusområde 4a)

I arbetet med att bevara och gynna naturvärden kommer kurser och rådgivning vara inriktade mot att öka den biologiska mångfalden genom att stor vikt kommer läggas på fortsatt hävd av ängs- och betesmarker, speciellt nipor, strandängar och fäbodbeten som anses vara extra värdefulla miljöer. En del av kompetensutvecklingen kommer även att vara inriktad mot biologiska värden i odlingslandskapets vattenmiljöer. För bevarande av kulturmiljöer kommer kompetensutvecklingen i huvudsak vara inriktad på underhåll och skötsel av kulturhistoriskt intressanta byggnader och byggnadsmiljöer men även på skötsel och vård av landskapselement.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Målet är att höja kunskapen om olika skötselmetoder i områden där brist på betesdjur är en sannolik orsak till att marker riskerar utebliven skötsel. För att kunna bevara och utveckla ängs- och betesmarker samtidigt som antalet betande djur minskar kan det krävas olika typer av skötselmetoder. Det kan handla om mer extensivt bete, att betesdjuren flyttas från vall till naturbete, kompletterande skötsel som bränning och slåtter, olika skötselmetoder över tid (till exempel att marken betas vartannat år och slås vartannat), alternativa metoder och teknik för slåtter med mera. I arbetet ingår även att skapa lokala nätverk mellan olika aktörer som kan ha nytta av att samarbeta med varandra, till exempel djurhållare, fastighetsägare utan djur och maskinstationer.

5.1.2.2 Greppa Näringen (fokusområde 4bc och 5cd)

Rådgivning och kompetensutveckling inom Greppa Näringen kommer följa *Krav och rekommendationer*, som är det styrande dokumentet för all rådgivning inom Greppa Näringen, samt den regionala strategin för region norr. Av strategin framgår att kompetensutvecklingen och rådgivning inom Greppa Näringen i norr ska verka för resurshushållning ur ett klimat och

lönsamhetsperspektiv. Med fokus på att påverka både lönsamheten och påverkan på miljön i positiv riktning är förhoppningen att jordbruksproduktionen ökar samtidigt som påverkan på miljön minskar genom bättre resursutnyttjande.

5.1.2.3 Ekologisk produktion (fokusområde 4c)

Ekologisk odling gynnar den biologiska mångfalden i landskapet. Genom att inte använda kemiska bekämpningsmedel gynnas både växter, insekter och andra smådjur både på åkern och i den närmaste omgivningen.

Andelen certifierad ekologisk åkermark uppgick vid senaste miljömålsuppföljningen till närmare 20 %. Inom animalieproduktionen syns en ökande andel som är certifierad ekologisk. Rådgivning och kompetensutveckling inom ekologisk produktion kommer fokusera på att stimulera nya företag att lägga om till certifierad ekologisk produktion samt att utveckla de som redan är ekologiskt certifierade. Aktiviteterna kan också stimulera till ökad samverkan med målet att öka producenternas lönsamhet samtidigt som konsumenterna får tillgång till ett större ekologiskt utbud.

5.1.3 Upphandling, utlysning och länens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Under året kommer aktiviteter inom Greppa Näringen i första hand inrikta sig mot fortsättningsrådgivning enligt de rådgivningsplaner som finns upprättade. Startrådgivning kommer erbjudas gårdar inom avrinningsområden med konstaterad påverkan från jordbruk. Under sommaren kommer enstaka gruppaktiviteter upphandlas och under året planeras någon informationsinsats där länsstyrelsen marknadsför insatserna inom Greppa Näringen.

All kompetensutveckling och rådgivning inom Greppa Näringen ska utföras enligt Greppa Näringens *Krav och rekommendationer* samt de regionala prioriteringar som finns för region norr. Insatser inom Greppa Näringen kommer genomföras som kurser eller enskild rådgivning.

Inom Ekologisk produktion kommer fokus vara rådgivning mot problemlösning för certifierad ekologisk produktion. Extra fokus mot växtodling och hur man utifrån gårdens förutsättningar och behov kan producera både kvalitet och kvantitet i överensstämmelse med reglerna som styr ekologisk produktion.

Inom Ett rikt odlingslandskap kommer fokus ligga på att öka den biologiska mångfalden genom fortsatt hävd av ängs- och betesmarker. Även vattenåtgärder med kurser och enskild rådgivning om våtmarker och andra åtgärder i vattnet för att öka den biologiska mångfalden kommer att genomföras.

För kompetensutveckling och rådgivning inom Greppa Näringen och Ekologisk produktion kommer länsstyrelsen att upphandla utförare, enligt lagen om offentlig upphandling (LOU). För att möta behov och efterfrågan som inte fanns vid tiden för ramavtalsupphandlingar kommer dock viss direktupphandling och genomförande i egen regi ske, exempelvis aktiviteter med koppling till livsmedelsstrategin. Dessa stödmedel är alltså främst riktat till de aktörer t.ex. företag och rådgivningsorganisationer som anordnar kurser. För den kompetensutveckling där det inte finns företag eller organisationer som är intresserade av att erbjuda kurser har länsstyrelsen möjlighet att arrangera och erbjuda egna kurser. Länsstyrelsen har god kompetens att genomföra kompetensutveckling och rådgivning inom området Ett rikt odlingslandskap och kommer endast vid behov upphandla kompetensutveckling och rådgivning inom detta område. Informationsinsatser inom miljö och klimat kommer utföras av länsstyrelsen själv. Informationen kommer i huvudsak handla om marknadsföring av de möjligheter som finns inom landsbygdsprogrammet vilket kräver god insikt i den regionala handlingsplan och situationen i länet vid tiden för informationen.

För Greppa Näringen och Ekologisk produktion kommer en ny upphandling enligt dynamiskt inköpssystem genomföras inför 2019. Avrop kommer ske från detta ramavtal under 2019.

Förfrågningsunderlag kommer att publiceras på Visma TendSign som kan hittas via Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

5.1.3.1 Ett rikt odlingslandskap (fokusområde 4a)

Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar upphandla insatser för ökad biologisk mångfald och bevarande av kulturmiljöer. Exempel på insatser som kan bli aktuella för upphandling är kurser i lieslätter samt restaurering av gårdsgård.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att upphandla insatser för ökad biologisk mångfald och bevarande av kulturmiljöer. Exempel på insatser som kan bli aktuella för upphandling är rådgivning för restaurering av äng- och betesmarker samt biologisk mångfald i vatten.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Utlisningar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar inte att göra några utlysningar under 2019.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Länsstyrelsens eget arbete under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Informationsinsatser inom Ett rikt odlingslandskap kommer utföras av länsstyrelsen själv. Informationen kommer i huvudsak handla om marknadsföring av de möjligheter som finns inom landsbygdsprogrammet vilket kräver god insikt i den regionala handlingsplan och situationen i länet vid tiden för informationen.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar genomföra rådgivning för ökad biologisk mångfald och bevarande av kulturmiljöer. Främst kommer insatserna riktas mot ängs- och betesmarker under 2019.

Skötsel av ängs- och betesmarker – nätverk, samverkan och nya metoder (fokusområde 4a)

Demonstrationer och information (1.2)

Under 2019 planerar vi att starta upp verksamheten genom att undersöka intresse hos målgrupperna, prioriterade områden och förutsättningar beträffande djurhållande lantbrukare, lämpliga maskiner etc.

5.1.3.2 Greppa Näringen (fokusområde 4bc och 5cd)

Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar upprätta nya avtal och avropa aktiviteter utifrån dessa under 2019. Under året planeras en fältdag med inriktning vallodling samt en dag med inriktning markavvattning

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar upprätta nya avtal och avropa rådgivning utifrån dessa under 2019.**Utlysningar under 2019**

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Länsstyrelsens eget arbete under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Under 2019 planerar Länsstyrelsen att tillsammans med Växtskyddscentralen i Uppsala anordna informationsdagar med inriktning integrerat växtskydd, IPM

Demonstrationer och information (1.2)

Informationsinsatser inom Greppa Näringen kommer utföras av länsstyrelsen själv. Informationen kommer i huvudsak handla om marknadsföring av de möjligheter som finns inom landsbygdsprogrammet vilket kräver god insikt i den regionala handlingsplan och situationen i länet vid tiden för informationen.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019.

5.1.3.3 Ekologisk produktion (fokusområde 4c)

Upphandlingar under 2019

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar upprätta nya avtal och avropa aktiviteter utifrån dessa under 2019.Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2019

Rådgivning (2.1)

Vi planerar upprätta nya avtal och avropa rådgivning utifrån dessa under 2019. **Utllysningar under 2019**

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2019.

Länsstyrelsens eget arbete under 2019Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019. Länsstyrelsen kan komma att anordna kurser för att möta uppkomna behov

Demonstrationer och information (1.2)

Informationsinsatser inom Ekologisk produktion kommer utföras av länsstyrelsen själv. Informationen kommer i huvudsak handla om marknadsföring av de möjligheter som finns inom landsbygdsprogrammet vilket kräver god insikt i den regionala handlingsplan och situationen i länet vid tiden för informationen.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2019

5.1.4 Urvalskriterier

(Delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1, fokusområdena 4abc, 5bcd)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning. 2 poäng: Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet +2 poäng: Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag +2 poäng: Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning	10
2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för projektet.	3 poäng: Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller	10

	kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet 5 poäng: Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet	
3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning.	1 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Kunskapen når en större del av målgruppen 3 poäng: Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	25
4. Det finns ett identifierat behov av projektet.	1 poäng: Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande. 2 poäng: Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande. + 1 poäng: En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår. +1 poäng. Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng. Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälfaerden.	40
5. Projektet har tydliga mål.	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna + 2 poäng: Effektmål finns beskrivna	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- *1 poäng:* Kunskapen är inte ny i sig men har fått allt för liten spridning och tillämpning.
- *2 poäng:* Kunskapen är ny och har endast viss eller ingen spridning i landet
- *+2 poäng:* Projektet förmedlar eller skapar kunskap med innovativa inslag
- *+2 poäng:* Kunskapen förväntas få stor tillämpning och spridning

För innovation inom kompetensutveckling kan man se till vad det är för kunskap som ska förmedlas. Då kan det handla om kunskap om nya produkter, arbetsmetoder eller tjänster. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i den nya kunskapen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, det vill säga alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen. Hur väl designat projektet är pedagogiskt bedöms i kriteriet om kunskapsspridning. En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde på landsbygden.

2. Genomföraren har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för projektet

- *3 poäng:* Genomföraren har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, *eller* kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör *eller* kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet
- *5 poäng:* Projektledare och projektteam har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet

Tre poäng ges till nya i branschen för att de ska kunna komma in med stöd av relevant samarbetspartner. Det går även att styrka sina kvalifikationer utöver grundkraven via referenser.

3. Projektets metod bidrar till kunskapsspridning

- *1 poäng:* Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen
- *2 poäng:* Kunskapen når en större del av målgruppen
- *3 poäng:* Kunskapen når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- *4 poäng:* Kunskapen sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- *+1 poäng:* Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av kunskapen och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Kunskapsspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras. Exempel kan vara ogräsnyckel som en app i telefonen. Kvaliteteten på eller behovet och värdet av kunskapen som sprids ska inte vägas in här. Det är sättet och metoden som kunskapen sprids på som ska bedömas, vilket är skilt från kriteriet om behovet av projektet, som

ska värdera behovet och värdet av kunskapen. Eftersom den poäng som tilldelas projektet är beroende av hur stor del av målgruppen som nås är det viktigt att definiera vad som avses med begreppet målgrupp.

Målgruppsbegreppet återkommer dessutom i kriterium 4 där värdet för målgruppen bidrar till poängsättningen.

En målgrupp kan anses vara den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av den kunskap som förmedlas i projektet. För nationella projekt gäller hela landet som område och för regionala aktuell region. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

- *1 poäng:* Ett behov finns och behovsanalysen är tillfredställande.
- *2 poäng:* Behovet är stort eller akut då projektet behandlar en grundläggande fråga. Behovsanalysen är tillfredställande.
- *+ 1 poäng:* En beskrivning finns av vad som är gjort tidigare och vad som pågår.
- *+1 poäng:* Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- *+ 1 poäng:* Stor nytta för miljön, klimatet eller djurvälståndet.

Poäng baseras på hänsyn till behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan. Ordet akut relaterar till att det i praktiken ofta har varit angelägenhetsgraden som varit avgörande för vilka projekt som prioriterats. Om projekt förväntas bidra till att skapa ett stort värde för målgrupp, näring, miljö, klimat eller djurvälstånd ges poäng.

5. Projektet har tydliga mål

- *1 poäng:* En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- *3 poäng:* En relevant målbeskrivning finns och tydliga mål (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna
- *+ 2 poäng:* Effektmål finns beskrivna

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med och anpassade efter projektets syfte, innehåll och genomförande. Målen ska vara verifierbara. Målen kan t.ex. utgöras av antal kurstillfällen, antal deltagare, nöjdhetsgrad i en utvärdering eller liknande kopplade till det mer direkta genomförandet av projektet. Om effektmål finns beskrivna och de har en konkret koppling till projektets innehåll och dessutom är möjliga att bedöma ges poäng. Effektmål är vad ett projekt kan förväntas leda till för resultat på lång sikt. Det kan till exempel handla om förändrat beteende, tillämpning av ny teknik eller nytt arbetssätt eller effekter på miljö, lönsamhet, produktivitet eller djurvälstånd.

5.1.4.1 Det här gäller för urval av ansökningar

- Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.

- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

5.1.5 Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Inom stöd till kompetensutveckling och stöd till rådgivningstjänster (1.1 och 2.1) ges stöd till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse². Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning eller båda. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.1.5.1 Avgifter för kompetensutveckling och rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i kompetensutvecklingen eller rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

Kompetensutveckling inom miljö och klimat (delåtgärd 1.1 fokusområdena 4abc, 5cd)

Inget villkor att ta ut deltagaravgift.

Demonstrationer och information, (delåtgärd 1.2 fokusområdena 4abc, 5cd)

Inget villkor att ta in avgifter för demonstrationer och information.

Tvårvillkors- och förgröningsrådgivning (delåtgärd 2.1 fokusområdena 4abc 5cd)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 30 procent av upphandlat pris eller stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

Rådgivning för energieffektivisering (delåtgärd 2.1 fokusområde 5b som enligt programmet generellt ingår i fokusområde 5c om förnybar energi)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 10 procent av upphandlat pris eller av stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

Övrig miljö- och klimatrådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområdena 4abc 5cd)

Inget villkor att ta ut avgift.

5.2 Stöd till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb

5.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till kompetensutveckling och rådgivning för att skapa nya jobb (delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1 inom fokusområde 6a) och syftar till att

- utveckla småföretag och på så sätt få fler arbetstillfällen på landsbygden genom informationsinsatser och kurser inom andra näringar än jordbruk men också genom att utveckla och ta tillvara kulturarv och traditionell kunskap
- utveckla småföretag och på så sätt få fler arbetstillfällen på landsbygden genom rådgivning och företagsledningstjänster inom andra näringar än jordbruk

5.2.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Västernorrlands län dominerar småföretagarna näringslivsstrukturen och länet är ett utpräglat landsbygdslän. Det innebär att satsningar på kompetenshöjande insatser för länets småföretagare leder till att deras konkurrenskraft kan stärkas. Därför kommer länsstyrelsen att prioritera landsbygdsföretagare och företrädesvis nyföretagare och entreprenörer inom den växande besöksnäring.

För att utveckla företagen i länet och skapa utrymme för jobbtillväxt kommer kompetensutveckling och rådgivning inom fokusområde 6a vara särskilt inriktad mot affärsutveckling. Med affärsutveckling menas utveckling av en organisations affärsdrivande verksamhet, vilket exempelvis kan handla om att företagsledning, utveckla en realiserbar affärsidé eller att hantera utmaningar när man växer och behöver anställa.

5.2.3 Upphandling, utlysning och länsstyrelsens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

För att utveckla företagen i länet och skapa utrymme för jobbtillväxt kommer kompetensutveckling inom affärsutveckling att erbjudas. Dessa insatser kommer utlysas under våren 2018. Avsikten med utlysningen är att tillmötesgå ett behov som finns bland länets småföretagare.

För kompetensutveckling och rådgivning inom nya jobb kommer länsstyrelsen att göra utlysningar eller upphandla utförare, enligt lagen om offentlig upphandling (LOU). Dessa stödmedel är alltså främst riktat till de aktörer t.ex. företag och rådgivningsorganisationer som anordnar kurser. För den kompetensutveckling där det inte finns företag eller organisationer som är intresserade av att erbjuda kurser har länsstyrelsen möjlighet att arrangera och erbjuda egna kurser.

Information om utlysningen kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

5.2.3.1 Upphandlingar under 2018

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2018.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2018.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2018.

5.2.3.2 Utlysningar under 2018

Kompetensutveckling (1.1)

Länsstyrelsen planerar att utlysa kompetensutveckling inom affärsutveckling. Det kan till exempel handla om företagsledning, ekonomihantering, mentorprogram med mera för att hjälpa entreprenörer att ta steget från hobby till yrkesmässigt företagande men också att stötta enmansföretagare som har ambitionen att växa och anställa.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra några utlysningar under 2018.

5.2.3.3 Länsstyrelsens eget arbete under 2018

Kompetensutveckling (1.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2018.

Demonstrationer och information (1.2)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2018.

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra något eget arbete under 2018.

5.2.4 Urvalskriterier

(Delåtgärderna 1.1, 1.2, 2.1, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Se kapitel 5.1.4.

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.2.4.1 Det här gäller för urval av ansökningar

Följande gäller för urval av ansökningar:

- Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.

- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

5.2.5 Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Inom stöd till kompetensutveckling och stöd till rådgivningstjänster (1.1 och 2.1) ges stöd till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse³. Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

- **Schabloner och indirekta kostnader** mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

³ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.2.6.1 Avgifter för kompetensutveckling och rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i kompetensutvecklingen eller rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

Kompetensutveckling, (delåtgärd 1.1 fokusområde 6a)

Deltagaravgiften ska lägst vara 500 kronor.

Demonstrationer och information (delåtgärd 1.2, fokusområde 6a)

Inget villkor att ta in avgifter för demonstrationer och information.

Rådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområde 6a)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 30 procent av upphandlat pris eller av stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

5.3 Stöd till rådgivning för kommersiell service

5.3.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd riktar sig till rådgivning för kommersiell service och viss offentlig service. Syftet är att öka kompetensen om hur verksamhet inom lokal service kan utvecklas, bland annat genom affärsutveckling, energikartläggning och energirådgivning hos företagare och verksamma inom lokal service, som dagligvarubutiker, drivmedelsstationer eller annan prioriterad serviceverksamhet (delåtgärd 2.1, fokusområde 6b).

5.3.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

På landsbygden har dagligvarubutikerna en avgörande roll för upprätthållandet av serviceutbudet. Butikerna fyller i många fall också en funktion som servicepunkt till nytta för boende på orten och besökare. Minskat kundunderlag, konkurrens från köpcentra och andra omvärldsfaktorer gör att många butiker har dålig lönsamhet och osäker framtid. Butikernas utveckling är även beroende av ägarnas och personalens kunskap och drivkraft. För att möta utmaningarna ska

kompetensutveckling inom kommersiell och viss offentlig service fokusera på rådgivning rörande butikernas drift och utveckling för att förbättra butikernas lönsamhet och attraktivitet.

5.3.3 Upphandling, utlysning och länens eget arbete med kompetensutveckling och rådgivning

Sedan tidigare har länsstyrelsen ett strukturerat arbete med butiksmmentor inom kommersiell service. Kontraktet för den nu upphandlade butiksmmentorn sträcker sig till juni 2016. Då tillvägagångssättet varit lyckat planeras ett liknande projekt då det pågående projektet nu tar slut.

Länsstyrelsen kommer att upphandla utförare av all rådgivning för kommersiell och viss offentlig service enligt lagen om offentlig upphandling (LOU). Dessa stödmedel är alltså främst riktat till de aktörer t.ex. företag och rådgivningsorganisationer som anordnar kurser. En upphandling av rådgivning för butikspersonal kommer slutföras under 2016, med avrop under 2017 och 2018. För den rådgivning där det inte finns företag eller organisationer som är intresserade av att erbjuda kurser har länsstyrelsen möjlighet att arrangera och erbjuda egna kurser.

Förfrågningsunderlag kommer att publiceras på Länsstyrelsens webbplats; www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Upphandlingar under 2018

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2018.

Länsstyrelsens eget arbete under 2018

Rådgivning (2.1)

Vi planerar att inte göra några upphandlingar under 2018.

5.3.4 Urvalskriterier

(Delåtgärder 2.1, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Se kapitel 5.1.4

Regionala urvalskriterier

För stöd till kompetensutveckling och rådgivning finns inte några regionala urvalskriterier.

5.3.4.1 Det här gäller för urval av ansökningar

- Den lägsta miniminivån för urvalskriterier är 200 poäng.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

5.3.5 Stödnivå

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter.

Stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges till stödberättigande utgifter som inte täcks av intäkter som kommer från deltagare.

För stöd till rådgivningstjänster (2.1) ges maximalt 1 500 euro per rådgivningstillfälle.

Utanför jordbruks- och skogsbrukssektorn begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse⁴. Inom kompetensutveckling och rådgivning gäller inte begränsningen per stödmottagare, utan för den som deltar i kompetensutveckling eller rådgivning. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som man fått under den tiden räknas med.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom upphandling, utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

5.3.6 Avgifter för rådgivning

Mottagaren det vill säga den som deltar i rådgivningen ska i vissa fall betala en avgift. Avgiften ska framgå i upphandlingsunderlag, i information om utlysningar och i kursprogram.

Rådgivning (delåtgärd 2.1, fokusområde 6b)

Mottagaren av rådgivningen ska betala 30 procent av upphandlat pris eller av stödmyndighetens timkostnad för tjänsten.

6. Investeringar inom jordbruk, trädgård och rennärning

Under den här rubriken finns investeringsstöd till företag inom jordbruk, trädgård och rennärning samt förädlingsstöd.

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget investeringsstöd för ökad konkurrenskraft samt förädlingsstöd med inriktning på rennärning. Sametinget har egen handlingsplan.

6.1 Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruks- och trädgårdsföretag

(delåtgärd 4.1 fokusområde 2a)

6.1.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruk, trädgård och rennärning (delåtgärd 4.1). Syftet är stärka företagens konkurrenskraft och lönsamhet genom att anpassa företagens generella kapacitet och hållbarhet, samt att påskynda företagens möjligheter att anpassa sig till nya förutsättningar på marknaden. Det kan exempelvis vara att investera i rationella byggnader med god djuromsorg, effektiv och energisnål utrustning eller innovativa metoder (fokusområde 2a).

6.1.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Västernorrlands län har naturligt goda förutsättningar för grovfoderproduktion och djurhållning. Mjolk- och köttproduktionen i länet är viktiga motorer för näringen liksom för det öppna odlings- och kulturlandskapet och övriga landsbygdsvärdigheter. Länets naturgeografiska förutsättningar styr lokaliseringen av jordbruksföretagen framförallt till älvdalarna.

Utmaningar för utvecklingen av jordbruket i länet är bland annat lönsamhet, bristande kapitalförsörjning och en dålig arrondering. Nedläggningen av jordbruksföretag i länet accelererar t.ex. halverades antalet mjolkproducenter under den förra programperioden. En hög medelålder bland jordbrukarna medför dessutom att många företag står inför ett generationsskifte. Landsbygdsprogrammet är därför ett viktigt verktyg för att behålla och stärka länets jordbruk.

Det är även viktigt att stötta jordbruksenheter, oavsett storlek och produktionsinriktning som på grund av sämre geografiska förutsättningar inte har möjlighet att växa men som är viktiga för landsbygdens fortlevnad.

Mot denna bakgrund prioriteras starkt konkurrenskraft, lönsamhet, sysselsättning samt föryngring bland jordbrukare. Likaså prioriteras investeringar som är positiva ur miljö och klimatsynpunkt för ett långsiktigt hållbart jordbruk.

6.1.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar. Länsstyrelsen kommer således att ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska prioriteras. Miniminivån för bifall är 200 poäng för de nationella urvalskriterierna och 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. För ansökningar som är högt nationellt prioriterade, d.v.s. får minst 450 poäng i de nationella urvalskriterierna, gäller inte miniminivån för regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 200 poäng i nationella respektive regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 400 poäng (200 nationella och 200 regionala poäng) eller mer kan få bifall.

Nyheter och förändringar av stödet annonseras på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats, www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

6.1.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 2a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd	20
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.	+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild	15
4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent	15
5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt +1 poäng: Ersättningen per timme ökar +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet +1 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning +1 poäng: Investeringen är en nybyggnation	40
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen styr mot regionalt prioriterade miljö- och klimatmål	+ 4 poäng: Investeringen gynnar växtodlingsföretag utan djur +3 poäng: Investeringen gynnar betesdrift i landskapet +1 poäng: Investeringen gynnar trädgård eller biodling +1 poäng: Investeringar som bidrar till effektivare användning av växtnäringsämnen +1 poäng: Investeringen bidrar till extra energieffektivt företag +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd +1 poäng: Investeringen bidrar till att självförsörjningen av foder ökar + 1 poäng Investeringar som förbättrar odlingssystemens infiltrationskapacitet, vattenhushållning och reduktion av närsalter	30
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster, arbetsmetoder (innovation)	+5 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning	10
3. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft	+3 poäng: Investeringen förbättrar lönsamheten i företaget +2 poäng: Investeringen leder till utökad produktionskapacitet +1 poäng Investeringen stärker förutsättningarna för vidareförädling av egna produkter +1 poäng: Investeringen gynnar produktion av icke traditionella djurslag (se bedömningsgrunder för exempel på icke traditionella djurslag)	40
4. Investeringen bidrar till att förbättra sysselsättningen	+3 poäng: Investeringen leder till ett nytt eller bevarat arbetstillfälle. +2 poäng: Investeringen förbättrar arbetsmiljön i företaget	20
Summa viktning	(max 500 poäng)	100

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. För att investeringen ska kunna få poäng får miljöbelastningen per producerad enhet inte öka. Att producerad enhet används beror på att när

en person söker investeringsstöd för att stärka konkurrenskraften i sin verksamhet innebär det ofta att produktionen ökar, vilket i sin tur kan leda till att verksamhetens totala miljöpåverkan blir större jämfört med tidigare. Därför är det bättre att använda sig av miljöpåverkan per producerad enhet istället för total miljöpåverkan.

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål
- +1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljökvalitetsmålen
- +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet
- +1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål

+2 poäng får ansökningar som bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål.

*+1 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljökvalitetsmålen
+1 poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Investeringen ska vara något extra och inte bara standardlösningar som t.ex. LED-lampor och flytgödsel vid nybygge.*

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet
Eftersom energieffektivisering är viktigt för såväl konkurrenskraft som miljö får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd
Ett extra poäng får ansökningar som gör något extra för de djur som berörs av investeringen. Den som söker stöd kan aldrig få poäng för sådant som är lagkrav. Det ska vara något extra som bidrar till djurvälståndet.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
- 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
- 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

- *5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller testanläggning*

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget. Det kan till exempel vara ny driftsinriktning eller ny inredning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan och utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

Här prioriteras ansökningar där det inom företaget finns kompetens som bidrar till att investeringen ger resultat.

- *+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet.*
- *+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen*
- *+2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande*
- *+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild*

+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom företaget för det område investeringen avser, eller för nyföretagare lämplig utbildning eller erfarenhet

En poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat. Om det är ett nystartat företag får ansökan poäng när den som söker har uppfyllt minimikraven på utbildning för startstöd.

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Investeringar kan ge påfrestningar på den produktion som eventuellt finns därför är det viktigt att den som söker har kapacitet att genomföra investeringen.

+2 poäng: Den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram eller motsvarande

En poäng ges om den som söker stöd deltar i produktionsuppföljningsprogram. De som inte deltar i ett produktionsuppföljningsprogram kan få poäng genom att visa att de följer upp sin produktion på annat bra sätt som motsvarar ett produktionsuppföljningsprogram.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

Företag som behöver investeringsstödet för att kunna genomföra investeringen prioriteras.

- *+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen*
- *+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen*
- *+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen mindre än 1*
- *+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1*
- *+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent*

+ 1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan

till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges 1 extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är mindre än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges en extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

Konkurrenskraftiga investeringar prioriteras. Det kan vara företag som ökar sin lönsamhet.

- *+1 poäng:* Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt
- *+1 poäng:* Ersättningen per timme ökar
- *+1 poäng:* Investeringen leder till minskad sårbarhet
- *+1 poäng:* Investeringen bidrar på annat sätt till ökad marknadsanpassning
- *+1 poäng:* Nybyggnation av djurstallar

+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges ett poäng extra.

+1 poäng: Ersättningen per timme ökar

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut timersättningen. Medför investeringen med stöd att ersättningen per timme är minst 140 kr och ökar ges ett poäng extra.

+1 poäng: Investeringen leder till en minskad sårbarhet

En poäng ges om investeringen leder till minskad sårbarhet för företaget. Ett exempel kan vara diversifiering.

+1 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning.

En poäng får också ansökan om investeringen innebär att den som söker stödet anpassar sig till marknaden. Det kan till exempel vara om investeringen ingår i en marknadsstrategi för försäljning av företagets produkter eller om den på annat sätt bidrar till en ökad marknadsanpassning.

+1 poäng: Investeringen är en nybyggnation

En poäng ges till investeringar som är nybyggnationer. En nybyggnation kan ge bättre förutsättningar för skötsel och tillsynsrutiner samt ett effektivt arbete med bra logistik för transport av djur, gödsel och foder med mera. En nybyggnation av djurstallar leder ofta till en bättre miljö för djurens hälsa och för produktionsresultaten. Nybyggnation kan därför ses som en långsiktig investering för bra konkurrenskraft.

Regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen styr mot regionalt prioriterade miljö- och klimatmål

+ 4 poäng: Investeringen gynnar växtodlingsföretag utan djur

Fyra poäng ges till företag som investerar för att odla spannmål och som inte har djur.

+3 poäng: Investeringen gynnar betesdrift i landskapet

Ett öppet odlingslandskap med värdefulla naturtyper är beroende av betesdjur för att de ska kunna bevaras. För att klara detta måste antalet betande djur i länet öka. Tre poäng ges därför till investeringar i byggnader eller andra investeringar som medför att mer mark betas.

+1 poäng: Investeringen gynnar marknaden för närproducerat och lokal förädling

Under senare år har utvecklingen inom detta område tagit fart, men ytterligare utvecklingspotential finns. Exempelvis finns utvecklingsmöjligheter kopplat till turism och matupplevelser samt konsumentledets efterfrågan på närproducerad mat.

En poäng ges till investeringar som syftar till att tillgodose konsumentledets efterfrågan på närproducerad mat, matupplevelser inom turism eller bidrar till att tillgången på närproducerat och lokal förädling ökar.

+3 poäng: Investeringen gynnar trädgård eller biodling

Tre poäng ges till yrkesbiodlare med en målsättning på minst 50 bisamhällen eller mer. Därutöver ges tre poäng till trädgårdsföretagare med minst en halvtid i företaget.

+1 poäng: Investeringar som bidrar till effektivare användning av växtnäringsämnen

Ett poäng ges t.ex. till investeringar som utöver konkurrenskraft bidrar till minskad ammoniakavgång och minskat kväve och/eller fosforläckage. Det kan vara exempelvis vara investeringar som medför bättre gödselhantering, precisionsgödsling eller system för vattenrecirkulering i växthus.

+1 poäng: Investeringen bidrar till extra energieffektivt företag

Ett poäng ges om delar i investeringen ger ett extra bidrag till miljökvalitetsmålen t.ex. om investeringen medför minskning av följande: transportbehov, användning av växtskyddsmedel, energianvändning, användande av konstgödning eller om insatsen ger optimering gällande spridning av stall- och mineralgödsel.

+1 poäng: Investeringen bidrar till bättre djurvälstånd

Välskötta djur är de som i längden lönar sig mest både miljömässigt och ekonomiskt.

Ett poäng ges till investeringar som bidrar till att främja vård och behandling av husdjur i utöver svensk djurskyddslagstiftning och djurskyddsbestämmelser t.ex. utökad betesperiod, lösdrift, liggmadrasser etc.

+1 poäng: Ökad självförsörjning av foder

Ett poäng ges till företag som investerar för att öka den egna produktionen av foder med avsikt att höja självförsörjningsgraden.

+1 poäng: Investeringar som förbättrar odlingssystem

infiltrationskapacitet, vattenhushållning och reduktion av närsalter

Ett poäng ges till investeringar som syftar till att förbättra odlingssystemets infiltrationskapacitet, vattenhushållning och reduktion av närsalter till exempel genom täckdikning.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster, arbetsmetoder (innovation)

+2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning

Poäng ges till företag som investerar i ny teknik för företag med påvisbar effekt på produktionen vad gäller kvalitet och kvantitet. Vidare kan även poäng tilldelas till investeringar som är efterföljansvärda och som eventuellt behöver spridas mer eller investeringar där företaget är först med i länet eller branschen.

3. Investeringen förbättrar företagets konkurrenskraft

+3 poäng: Investeringen förbättrar lönsamheten i företaget

En investering som ger en starkt lönsamhet i företaget ger extra poäng eftersom det är väsentligt för företagets fortlevnad och utveckling.

+2 poäng: Investeringen leder till utökad produktionskapacitet

Två poäng ges till företag som utökar sin produktion, t.ex. genom utökat antal djur eller odlingsarealen ökar får två extra poäng eftersom detta bedöms öka deras livskraft på sikt.

+1 poäng: Investeringen stärker förutsättningarna för vidareförädling av egna produkter

En poäng ges till investeringar som bidrar till att mer jordbruks- eller trädgårdsprodukter förädlas lokalt eller regionalt i länet.

+1 poäng: Investeringen gynnar produktion av icke traditionella djurslag

Att hitta nya inriktningar med t.ex. nya djurslag kan vara ett sätt för jordbruket att bli mer konkurrenskraftig därför ges ett extra poäng till investeringar som gynnar icke traditionella djurslag.

Traditionell produktion definieras som mjölk, nötkött, gris, får, äggproduktion och slaktkyckling. Icke traditionell djurproduktion är t.ex. struts, kanin och hjort

4. Investeringen bidrar till att förbättra sysselsättningen

+3 poäng: Investeringen bevarar arbetstillfälle och verksamhet på landsbygd

Det är viktigt med arbetstillfällen på landsbygden eftersom dessa bidrar till en levande landsbygd. Därför ges tre poäng till investeringar som bidrar till en ökad sysselsättning i företaget eller skapar förutsättningar för att bibehålla sysselsättning i företaget.

+2 poäng: Investeringen förbättrar arbetsmiljön i företaget

2 poäng ges till investeringar som förbättrar arbetsmiljön i företaget. Hur arbetsmiljön förbättras av investeringen ska framgå av ansökan.

6.1.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.1.6 Stödnivå

I Västernorrlands län är stödnivån 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp, vilket är 3 000 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd som avser utveckling av jordbruksföretag, exklusive renskötsselföretag, inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län får höjas med ytterligare 10 procent i de fall där investeringen är kopplad till betande djur. Samtliga dessa län ligger inom områden med naturliga begränsningar, så kallat kompensationsområde. Detta gäller för investeringar inom fokusområde 2a.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) i åtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

Stöd beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Enhetskostnader används för stöd till nybyggnation av vissa typer stallar enligt nedan.

	Enhetskostnad per förprovad plats		Enhetskostnad per kvadratmeter stallyta
Djurkategori	Oisolerat	Isolerat	Oisolerat
Mjölkkö vid förprovning av 0–150 platser	88 000 kr	93 300 kr	
Mjölkkö vid förprovning av mer än 150 platser	72 800 kr	78 100 kr	
Kalvar 0–3 mån	24 300 kr		
Ungdjur, nötkreatur, i liggbås	27 600 kr		
Dikör i liggbås	48 000 kr		
Sugga i produktion		62 500 kr	
Slaktsvin		7 400 kr	

Slaktkyckling		186 kr	
Djupströ med skrapad gång för nötkreatur			3 900 kr

I de fall inget storleksintervall anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett storlek på stall och antal förprovade platser.

I de fall inget särskilt inhysningssystem anges under djurkategori gäller enhetskostnaden oavsett inhysningssystem.

De redovisade kostnaderna är inklusive allt såsom mark, byggnad, inredning, el, VA, utfodring, gödsellagring samt projekteringskostnad. Vid nybyggnation av stallarna i tabellen ovan går det därför inte att få något stöd utifrån faktiska utgifter.

Stödet beräknas utifrån ovanstående kostnad och aktuell stödnivå, 40–60 procent.

- Stödbelopp om schablonen utgår ifrån enhetskostnad per förprovad plats = stödnivå x enhetskostnad per förprovad plats x antalet förprovade platser i stallet. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp
- Stödbelopp om schablonen utgår ifrån enhetskostnad per kvadratmeter stallyta = stödnivå x enhetskostnad per kvadratmeter stallyta x antalet kvadratmeter stall, yttermått. Detta gäller upp till maximalt stödbelopp

6.2. Investeringsstöd för energieffektivisering samt energigrödor inom jordbruks- och trädgårdsföretag

(delåtgärd 4.1 fokusområde 5bc)

6.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag (delåtgärd 4.1) och syftar till att få mer energieffektiva företag samt mer förnybar energi genom produktion av fleråriga energigrödor (fokusområde 5bc).

6.2.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Energieffektivisering inom jordbruk och trädgård

Jordbruks- och trädgårdsföretagen i Västernorrland domineras av småbruk med varierande energianvändning och potential att energieffektivisera sin verksamhet. Av den anledningen behöver varje insats vägas mot varje enskilt företags potential att energieffektivisera. Länsstyrelsen har därför valt att inte prioritera enskilda energieffektiviserande åtgärder, istället prioriteras i första hand långsiktigt lönsamma investeringar för att effektivisera företagets energianvändning.

Energigrödor

I Västernorrlands län finns en stor mängd andra biobränslen än energigrödor som är enklare att elda. Därför är investeringar i energigrödor inte prioriterat.

6.2.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse i denna åtgärd. Åtgärden kommer att ha en öppen budget, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella urvalskriterierna.

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 250 poäng för de nationella urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de nationella och regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.2.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 5bc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	3 poäng: Investeringen bidrar till stor energieffektivisering 5 poäng: Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering <i>eller</i> 3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål +2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan +2 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning	50
2. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	5 poäng: Energikartläggning eller motsvarande har gjorts <i>eller</i> +1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20

3. Det finns ett identifierat behov av investeringen.		30
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.

Om ansökan gäller energieffektivisering

För att avgöra om en ansökan ger mycket stor eller stor energieffektivisering kan frågorna i tabell 1 besvaras.

Tabell 1. Frågor som kan användas för att bedöma om en investering ger stor eller mycket stor energieffektivisering.

	Poäng
Ersätts direktverkande eluppvärmning med icke fossilt bränsle eller värmepump?	+3 poäng
Minskar elförbrukningen?	+1 poäng
Ersätts en förbränningsmotor med en elmotor?	+3 poäng
Minskar energiförluster till omgivning (spillvärme)?	+1 poäng
Utnyttjas spillvärme genom återvinning och/eller utnyttjas frikyla?	+2 poäng
Sker kapacitetsreglering med frekvensreglering eller liknande styrsystem?	+3 poäng

Den fjärde frågan, som handlar om minskade energiförluster, kan ge en ansökan poäng för exempelvis isolering eller byte till LED-belysning (som avger mindre värme än övriga ljuskällor).

Den femte frågan, som handlar om utnyttjande av spillvärme eller frikyla, kan ge en ansökan poäng om den spillvärme som uppstår nyttjas eller om kallvatten eller kallluft används för kylning istället för en kylkompressor. Exempelvis kan mjölk förkylas med kallvatten.

Den sjätte frågan handlar om frekvensreglering eller liknande system. Frekvensstyrningen justerar kapaciteten (mängd luft/vatten som flyttas). Om den aktuella fläkten/pumpen måste eller bör regleras på något sätt kan detta annars göras med olika typer av strypspjäll och ventiler, vilket innebär energiförluster och bör undvikas. Alla pumpar och fläktar kan i princip frekvensstyras.

3 poäng Investeringen bidrar till stor energieffektivisering

Tre poäng ges när en investering anses bidra till stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till att ansökan sammanlagt får två eller tre poäng.

5 poäng Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering

Fem poäng ges när en investering anses bidra till mycket stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till ansökan sammanlagt får fyra poäng eller mer.

Eller

Om ansökan gäller energiskog

3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål

En ansökan tilldelas tre poäng om förutsättningarna är sådana att investeringen kan förväntas leda ge en energiskog med god tillväxt och hög produktion av biomassa för energiändamål. Det kan exempelvis handla om iordningställande av mark som inte använts på länge men som kan vara lämplig för odling av energiskog. Det kan också handla om investeringar i plantor och plantering av plantor som är lämpliga för de lokala förhållandena. I områden där vilt trycket är högt kan stöd också beviljas till stängsling av energiskogsodlingar.

+2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan

En poäng ges till investeringar som bedöms möta en befintlig efterfrågan. Förhållandena varierar mycket mellan olika delar av Sverige. I ett område kanske exempelvis värmeverken efterfrågar biomassa från jordbruket medan det i ett annat område inte finns någon efterfrågan. Denna poäng möjliggör således en regional anpassning.

+2 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning

två poäng ges om investeringen bidrar till andra miljömål, exempelvis minskat näringsläckage i områden där det finns ett behov av att förbättra vattenmiljön, ökad biodiversitet i områden där det finns brist på lövskog eller odling för att sluta kretslopp (slam- eller avloppsvatten) eller rening av mark.

2. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

Om ansökan gäller energieffektivisering

5 poäng: Energirådgivning eller motsvarande har gjorts.

Åtgärder som valts ut till följd av att en energirådgivning gjorts prioriteras och ges fem poäng, eftersom en energirådgivning borgar för att företagaren

vet var i företaget energianvändningen är störst och var åtgärder kan vidtas. Annan förkunskap som motsvarar energirådgivning, och också ger ansökan fem poäng, är LCA-beräkningar, kurser (om den sökande exempelvis deltagit vid en kurs om sparsam körning eller andra för ansökan relevanta kurser) eller om den sökande tagit in uppgifter om energieffektivitet från flera tillverkare av produkten.

Eller

Om ansökan gäller energiskog

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

3. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till investeringar i energieffektivitet och energiskog utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna. Därmed blir motsvarande regionalt kriterium avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna.

+2 poäng: Investeringen bidrar till energieffektivisering

Företaget investerar i teknik, utrustning eller energikällor som gör företaget mer energieffektivt, vilket ska framgå av ansökan eller affärsplanen.

+2 poäng: Företaget investerar i innovativ teknik

Poäng ges till företag som investerar i ny teknik för företaget som medför att företaget energieffektiviseras. Poäng kan även ges till investeringar som är efterföljansvärda och som eventuellt behöver spridas mer eller investeringar där företaget är först i länet eller branschen.

+1 poäng: Företaget har genomfört en energikartläggning

Företaget har genomfört en energikartläggning av företaget som styrker nyttan med den planerade investeringen.

6.2.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.2.6 Stödnivå

Stödnivån är 40 procent av stödberättigande utgifter upp till högsta stödbelopp. I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 1000 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

För stöd till energieffektivisering beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

För stöd till fleråriga energigrödor det vill säga salix, hybridasp och poppel beviljas inte stöd till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Enhetskostnader används för etablering och stängsling av fleråriga energigrödor, det vill säga salix, poppel och hybridasp enligt följande:

- planter och plantering samt extra utgifter förknippade med iordningställande av mark före produktion, stödnivå 5 800 kronor per hektar
- stängsling runt planteringar av fleråriga energigrödor, stödnivå 10 000 kr per hektar

6.3 Investeringstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom jordbruks- och trädgårdsföretag

(delåtgärd 4.1 fokusområde 5d)

6.3.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till jordbruk-, trädgårds- och rennäringens företag (delåtgärd 4.1) och syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak. (fokusområde 5d).

6.3.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Västernorrlands län prioriteras i första hand:

- Investeringar för att minska djurhållande företags utsläpp av växthusgaser och ammoniak och företrädesvis investeringar för att förbättra stallgödselhantering och spridning.
- Därefter prioriteras övriga insatser i byggnader, maskiner och utrustning som bidrar till att minska jordbruks- och trädgårdsföretagens utsläpp av växthusgaser och effektivare energiförbrukning inom växtodling, djurhållning.

Exempel på åtgärder är t.ex. byggnation av tillräckligt stora gödselbehållare för att kunna gödsla vid rätt tidpunkt, utrustning för precisionsodling, utrustning för optimering av foderstatens sammansättning, investeringar för täckning eller behandling av flytgödsel.

6.3.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse inom denna åtgärd. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella urvalskriterierna

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 250 poäng för de nationella urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de nationella och regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.3.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.1, fokusområde 5d)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas 5 poäng: Investeringen bidrar till att betydligt minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas +1 poäng: Investeringen bidrar till något annat nationellt miljö kvalitetsmål utöver minskad avgång av metan, lustgas eller ammoniak	40
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: den som söker har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat behov av investeringen.	+ 3 poäng: Investeringen bidrar till minskat näringsläckage + 1 poäng: Investeringen görs i prioriterad verksamhet +1 poäng: Investeringen bidrar till att minska användningen av mineralgödsel	30
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.***Om ansökan gäller energieffektivisering***

För att avgöra om en ansökan ger mycket stor eller stor energieffektivisering kan frågorna i tabell 1 besvaras.

Tabell 1. Frågor som kan användas för att bedöma om en investering ger stor eller mycket stor energieffektivisering.

	Poäng
Ersätts direktverkande eluppvärmning med icke fossilt bränsle eller värmepump?	+3 poäng
Minskar elförbrukningen?	+1 poäng
Ersätts en förbränningsmotor med en elmotor?	+3 poäng
Minskar energiförluster till omgivning (spillvärme)?	+1 poäng
Utnyttjas spillvärme genom återvinning och/eller utnyttjas frikyla?	+2 poäng
Sker kapacitetsreglering med frekvensreglering eller liknande styrsystem?	+3 poäng

Den fjärde frågan, som handlar om minskade energiförluster, kan ge en ansökan poäng för exempelvis isolering eller byte till LED-belysning (som avger mindre värme än övriga ljuskällor).

Den femte frågan, som handlar om utnyttjande av spillvärme eller frikyla, kan ge en ansökan poäng om den spillvärme som uppstår nyttjas eller om kallvatten eller kallluft används för kylning istället för en kylkompressor. Exempelvis kan mjölk förkylas med kallvatten.

Den sjätte frågan handlar om frekvensreglering eller liknande system. Frekvensstyrningen justerar kapaciteten (mängd luft/vatten som flyttas). Om den aktuella fläkten/pumpen måste eller bör regleras på något sätt kan detta annars göras med olika typer av strypspjäll och ventiler, vilket innebär energiförluster och bör undvikas. Alla pumpar och fläktar kan i princip frekvensstyras.

3 poäng: Investeringen bidrar till stor energieffektivisering

Tre poäng ges när en investering anses bidra till stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till att ansökan sammanlagt får två eller tre poäng.

5 poäng: Investeringen bidrar till mycket stor energieffektivisering

Fem poäng ges när en investering anses bidra till mycket stor energieffektivisering. Då ska svaren på frågorna i tabell 1 leda till att ansökan sammanlagt får fyra poäng eller mer.

eller

Om ansökan gäller energiskog

3 poäng: Investeringen bedöms bidra till en god produktion av biomassa för energiändamål

En ansökan tilldelas tre poäng om förutsättningarna är sådana att investeringen kan förväntas leda ge en energiskog med god tillväxt och hög produktion av biomassa för energiändamål. Det kan exempelvis handla om iordningställande av mark som inte använts på länge men som kan vara lämplig förödling av energiskog. Det kan också handla om investeringar i plantor och plantering av plantor som är lämpliga för de lokala förhållandena. I områden där vilttrycket är högt kan stöd också beviljas till stängsling av energiskogsodlingar.

+2 poäng: Det finns en marknad för den producerade biomassan

En poäng ges till investeringar som bedöms möta en befintlig efterfrågan. Förhållandena varierar mycket mellan olika delar av Sverige. I ett område kanske exempelvis värmeverken efterfrågar biomassa från jordbruket medan det i ett annat område inte finns någon efterfrågan. Denna poäng möjliggör således en regional anpassning.

+3 poäng: Investeringen gynnar andra miljömål utöver energiomställning

En poäng ges om investeringen bidrar till andra miljömål, exempelvis minskat näringsläckage i områden där det finns ett behov av att förbättra vattenmiljön, ökad biodiversitet i områden där det finns brist på lövskog eller odling för att sluta kretslopp (slam- eller avloppsvatten) eller rening av mark.

2. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

Om ansökan gäller energieffektivisering

5 poäng: Energirådgivning eller motsvarande har gjorts.

Åtgärder som valts ut till följd av att en energirådgivning gjorts prioriteras och ges fem poäng, eftersom en energirådgivning borgar för att företagaren vet var i företaget energianvändningen är störst och var åtgärder kan vidtas. Annan förkunskap som motsvarar energirådgivning, och också ger ansökan fem poäng, är LCA-beräkningar, kurser (om den sökande exempelvis deltagit vid en kurs om sparsam körning eller andra för ansökan relevanta kurser) eller om den sökande tagit in uppgifter om energieffektivitet från flera tillverkare av produkten.

eller

Om ansökan gäller energiskog

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

2 poäng: Investeringen bidrar till att minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas

Poängen ges till investeringar som bidrar till att minska utsläppen av ammoniak eller växthusgaser till atmosfären. Exempel på investeringar som bidrar till att minska avgången av ammoniak är rening av frånluft från stallar, surgörning av flytgödsel, täckning av lagerbehållare för flytgödsel, urin och rötrest, övergång från fast- till flytgödsel samt släpslangsramp, släpfotsramp eller myllningsaggregat för spridning av stallgödsel. Ett exempel på en investering som bidrar till att minska avgången av växthusgaser är rötning av stallgödsel till biogas, vilket minskar metanavgången. Ett annat är ökad lagringskapacitet för stallgödsel (exempelvis satellitbrunnar) som ger ett större tidsmässigt handlingsutrymme för gödselspridning och därmed effektivare kväveanvändning.

5 poäng: Investeringen bidrar till att betydligt minska avgången av ammoniak, metan eller lustgas

Poängen ges till investeringar som betydligt minskar avgången av ammoniak eller växthusgaser.

Exempel på investeringar som kan minska ammoniakavgången betydligt är surgörning av flytgödseln och övergång från fast- till flytgödsel. Vid investeringar som rör täckning av lagerbehållare för flytgödsel, urin och rötresters bedöms de som ger en reduktion på 90 procent eller mer minska avgången betydligt. Det är när behållarna täcks med till exempel betongblock, tätslutande tak av plastduk, flytande plastduk och sexkantiga plastelement. Slätfotsramp och myllningsaggregat bedöms ge bättre effekt än släpslangsramp och får därmed fem poäng.

Bland de exempel på investeringar som minskar utsläppen av växthusgaser som presenteras ovan bedöms rötning av stallgödsel minska avgången betydligt.

+1 poäng: Investeringen bidrar till något annat nationellt miljö kvalitetsmål utöver minskad avgång av metan, lustgas eller ammoniak

En poäng ges till åtgärder vars huvudsakliga syfte är att minska ammoniakavgången men som också minskar avgången av växthusgaser eller till åtgärder vars huvudsakliga syfte är att minska växthusgasavgången men också minskar ammoniakavgången. Exempelvis kan surgörning av flytgödsel, övergång från fast- till flytgödsel och täckning av lagerbehållare för flytgödsel och rötrest bidra till att minska så väl avgången av ammoniak som avgången av växthusgaser. Poängen ges också till åtgärder som bidrar till något annat miljö kvalitetsmål. Exempelvis kan vissa typer av rening av frånluft från stallar även minska lukt, investeringar som minskar ammoniakavgången från stallgödsel vid lagring och spridning ger bättre kväveutnyttjande, rötning till biogas ger också förnybar energi och en effektivare kväveanvändning (genom exempelvis utökad lagringskapacitet) minskar även risken för kväveläckage.

Observera att den sökande maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli mer.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning, det vill säga bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. Kunskap inom området behöver spridas mer för att på ett bättre sätt kunna minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Fyra poäng ges till investeringar som är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild kompetens kan ansökan tilldelas denna poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns erfarenhet eller kunskap inom företaget om hur driften eller underhållet av investeringen ska göras. Om företaget har god kompetens om investeringen ökar chanserna att den blir hållbar och ger förväntat resultat. Om investeringen är av en sådan typ att den sökande inte anses behöva någon särskild erfarenhet kan ansökan tilldelas dessa poäng utan någon mer noggrann kontroll.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också

ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

4. Det finns ett regionalt identifierat behov av investeringen

+3 poäng: Investeringen bidrar till minskat näringsläckage

Tre poäng ges till företag där investeringen bidrar till att minska näringsläckage från jordbruksmark och där företaget har upprättat en växtnäringsbalans.

+1 poäng: Investeringen görs i prioriterad verksamhet

Investeringen genomförs av ett djurhållande företag.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att minska användning av mineralgödsel

Sökande beskriver i ansökan eller på annat sätt åskådliggör med hjälp av en bifogad produktspecifikation i vilken omfattning investeringen kommer bidra till att minska företagets användning av mineralgödsel.

6.3.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.3.6 Stödnivå

Stödnivån är 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp. Högsta stödbelopp är 1 000 000 kronor per stödmottagare. En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

6.4 Förädlingsstöd för kort livsmedelskedja och lokala marknader

(delåtgärd 4.2 fokusområde 3a)

Investeringar i bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter för högre värde på produkterna samt kortare livsmedelskedjor

6.4.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till mikroföretag samt till små företag (delåtgärd 4.2). Förädlingsstödet syftar till att öka konkurrenskraften för primärproducenter inom livsmedelsproduktion där företagen genom förädling ökar produkternas värde eller ger förutsättningar för korta leveranskedjor eller försäljning av livsmedel på en lokal marknad (fokusområde 3a).

6.4.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Västernorrlands län arbetar flera företag och organisationer aktivt för att lyfta den lokala livsmedelsproduktionen. På senare år har flera företag investerat i småskalig förädling t.ex. bryggeri, ysteri och slakteri. Förutom detta har även ett gemensamt varumärke för lokalt producerade livsmedel i Västernorrland etablerats och som finns i flera dagligvarubutiker. Med detta som utgångspunkt finns möjligheter till att fortsatt utveckla förädlingen i länet.

För att möta efterfrågan och främja produktion av lokal mat och kortare livsmedelskedjor prioriteras investeringar i förädling av egen producerade eller inköpta lokala råvaror där slutprodukten säljs direkt till butik, restaurang, konsument alternativt på en lokal marknad. Syftet med investeringen ska vara att öka produkternas värde och att skapa förutsättningar för korta leveranskedjor.

Stöd kan beviljas till exempelvis nya byggnader samt om- och tillbyggnader av förädlingsanläggningar, utrustning och maskiner. I investeringen kan det också ingå inköp av eller utveckling av programvara, patentansökningar, licensavtal samt skydd av upphovsrätt och varumärken.

6.4.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer det som extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse inom denna åtgärd. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella urvalskriterierna

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 250 poäng för de nationella urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de nationella och regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.4.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.2, fokusområde 3a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Poängen för de nationella och regionala kriterierna läggs ihop och anger hur prioriterad en ansökan är.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet	15
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft.	+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt +1 poäng: Ersättningen per timme ökar +1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet +2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning	30
6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	+4 poäng: Investeringen bidrar till att lokalt producerade råvaror används +1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning	20

	+1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks	
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål
 - +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljökvalitetsmålen
 - +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet
- +2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål*
- Två poäng får ansökningar där investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljökvalitetsmål.

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljökvalitetsmålen

Två poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Det kan till exempel vara investeringar som ingår i helhetslösningar som har positiva effekter på miljön.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

En poäng ges till de företag som med investeringen för bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter väljer energieffektiva lösningar.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: Investeringen är ny för företaget
 - 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet
 - 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen
 - 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning
- Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget det kan till exempel vara ny produktionsinriktning eller ny utrustning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet förhållandevis okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

· +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

· +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

· +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

· +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering, bättre marknadsanpassningar och kan innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- *+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen*
- *+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen*
- *+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1*
- *+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1*
- *+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent*

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är större än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges ett extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

- *+1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt*
- *+1 poäng: Ersättningen per timme ökar*
- *+1 poäng: Investeringen leder till minskad sårbarhet*
- *+2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning*
- +1 poäng: Nuvärdet av investeringen med stöd är positivt*

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges 1 extra poäng.

+1 poäng: Ersättningen per timme ökar

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut timersättningen. Medför investeringen med stöd att ersättningen per timme är minst 140 kr och ökar ges ett poäng extra.

+1 poäng: Investeringen leder till en minskad sårbarhet

Ett poäng ges om investeringen leder till minskad sårbarhet för företaget. Ett exempel kan vara diversifiering.

+2 poäng: Investeringen bidrar till ökad marknadsanpassning

Två poäng ges om investeringen innebär att den som söker stödet anpassar sig till marknaden. Det kan till exempel vara om investeringen ingår i en marknadsstrategi för försäljning av företagets produkter eller om den på annat sätt bidrar till en ökad marknadsanpassning.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

+4 poäng: Investeringen bidrar till att lokalt producerade råvaror används

Av ansökan eller affärsplanen framgår att företagets huvudsakliga råvaror till den förädlade slutprodukten som investeringen avser kommer från lokala leverantörer i länet eller angränsande län.

+1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning

En poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning t.ex. investeringar som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av förädlingsprocessen.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks

Företaget kan visa att de har en samverkanslösning med andra aktörer eller företag och kan tydligt och sakligt argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför. Samverkanslösningar kan exempelvis

vara med lokala matbutiker, restauranger eller företag inom besöksnäringen.

6.4.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.4.6 Stödnivå

Stödnivån är 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp. Högsta stödbelopp är 1 000 000 kronor per stödmottagare. En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

I de fall den förädlade produkten inte är en jordbruksprodukt begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse⁵. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

6.5 Förädlingsstöd för att skapa nya jobb

6.5.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta investeringsstöd riktar sig till mikroföretag samt till små företag (delåtgärd 4.2). Förädlingsstödet syftar till att öka konkurrenskraften för primärproducenter inom livsmedelsproduktion och därigenom öka antalet arbetstillfällen inom förädling (fokusområde 6a).

6.5.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Västernorrlands län arbetar flera företag och organisationer aktivt för att lyfta den lokala livsmedelsproduktionen. På senare år har flera företag

⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

investerat i småskalig förädling inom t.ex. bryggeri, ysteri och slakteri. Förutom detta har även ett gemensamt varumärke för lokalt producerade livsmedel i Västernorrland etablerats och som finns i flera dagligvarubutiker. Med detta som utgångspunkt finns möjligheter till att fortsatt utveckla förädlingen i länet.

För att främja produktion av lokal mat och kortare livsmedelskedjor prioriteras därför investeringar i förädling av egen producerade eller inköpta lokala råvaror där slutprodukten säljs direkt till butik, restaurang, konsument alternativt på en lokal marknad. Syftet med investeringen ska huvudsakligen vara att öka antalet arbetstillfällen inom förädling.

Stöd kan beviljas till exempelvis nya byggnader samt om- och tillbyggnader av förädlingsanläggningar, utrustning och maskiner. I investeringen kan det också ingå inköp av eller utveckling av programvara, patentansökningar, licensavtal samt skydd av upphovsrätt och varumärken.

6.5.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer det som extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse för denna åtgärd. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella urvalskriterierna

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 250 poäng för de nationella urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de nationella och regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

6.5.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.2, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet	15
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen.	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
5. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden	1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året	30
6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	+4 poäng: Investeringen bidrar till att lokalt producerade råvaror används +1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning +1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks	20
Summa viktning		100

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng får ansökningar där investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål.

+2 poäng: Delar i investeringen ska ge extra bidrag till miljö kvalitetsmålen

Två poäng får ansökningar om det ingår delar som inte behövs för själva investeringen men som är bra för miljön. Det kan till exempel vara investeringar som ingår i helhetslösningar som har positiva effekter på miljön.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad energieffektivitet

En poäng ges till de företag som med investeringen för bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter väljer energieffektiva lösningar.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter,

processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget det kan till exempel vara ny produktionsinriktning eller ny inredning som tidigare inte har använts.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och är bland de första inom länet

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder. En förutsättning är att det inom länet ska finnas begränsade erfarenheter från liknande verksamhet. Det vill säga att den som söker arbetar inom ett nytt eller för länet förhållandevis okänt område. Ansökan bedöms dels utifrån de uppgifter som finns i ansökan dels utifrån den kunskap som finns inom det aktuella området.

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Ansökan får fyra poäng när investeringen är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning för en ny produkt.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om

investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering, bättre marknadsanpassningar och kan innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är mindre än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25 procent ges ett extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

5. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden

Arbetstillfällen ska vara nyskapade och bestående räknat som årsarbetskrafter. Bestående innebär att arbetstillfället ska finnas kvar på längre sikt, inte bara under projektiden. I detta inkluderas även "egenföretag" (alla företagsformer), där personen helt eller delvis övergår till att arbeta i sitt företag. Ideellt arbete räknas inte som arbetstillfällen. Arbetstillfällen genom underleverantörer med egen F-skattsedel räknas med om de skapats som en direkt följd av investeringen.

1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
Ett poäng ges om investeringen ger heltidssysselsättning för en person som tidigare har arbetat deltid i företaget. Deltid är mindre än 1720 timmar.

3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
Tre poäng ges om investeringen leder till att företaget kan sysselsätta en ny person på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Personen har inte varit anställd i företaget tidigare.

4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
Fyra poäng ges om investeringen leder till att mer än en ny person får sysselsättning i företaget på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Berörda personer har inte varit anställda i företaget tidigare.

+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året
Ett extra poäng ges till investeringar som räknas som mer än enbart säsongsarbete.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

+4 poäng: Investeringen gynnar lokal primärproduktion
Av ansökan eller affärsplanen framgår att företagets huvudsakliga råvaror till den förädlade slutprodukten som investeringen avser kommer från lokala leverantörer i länet eller angränsande län.

+1 poäng: Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)
En poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning t.ex. investeringar som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av förädlingsprocessen.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Företaget kan visa att de har en samverkanslösning med andra aktörer eller företag och kan tydligt och sakligt argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför. Samverkanslösningar kan exempelvis vara med lokala matbutiker, restauranger eller företag inom besöksnäringen.

6.5.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

6.5.6 Stödnivå

Stödnivån är 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp. Högsta stödbelopp är 1 000 000 kronor per stödmottagare. En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stöd som avser investeringar kopplade till ett innovationsprojekt inom ramen för det europeiska innovationspartnerskapet (EIP) inom delåtgärd 16.1 ska höjas med ytterligare 10 procent.

I de fall den förädlade produkten inte är en jordbruksprodukt begränsas stödbeloppet enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse⁶. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

7. Miljöinvesteringar

I landsbygdsprogrammet 2014–2020 finns flera miljöinvesteringar. Vi har dock valt att samla samtliga miljöinvesteringar på ett och samma ställe i handlingsplanen oavsett om de ligger under åtgärd 7 eller åtgärd 4. Under

⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

åtgärd 4 finns de miljöinvesteringar som har fast ersättning, inom åtgärd 7 de miljöinvesteringar som ska hanteras enligt så kallade faktiska utgifter.

Det finns flera myndigheter som handlägger miljöinvesteringar. Det är länsstyrelserna, Sametinget och Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsens stöd kallas för stöd för att bevara och utveckla miljövärden i skogen. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

7.1 Stöd till stängsel mot rovdjur

7.1.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för stängsel mot rovdjur (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4a). Syftet är att betesmarker och betesvallar även fortsatt ska kunna hävdas i områden där det finns risk för angrepp av rovdjur.

7.1.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I Västernorrland förekommer samtliga rovdjur. Målsättningen om antalet föryngringar för lo och björn i länet har uppnåtts. Enligt länets förvaltningsplan bör föryngring av varg kunna ske i södra delen av länet om reviren delas med Gävleborgs län. Anledningen till den geografiska begränsningen av vargreviren är att övriga länet utgör vinterbetesområde för ren. Även om målet är att vargrevir bara ska finnas i södra delen av länet kan det förekomma strövgargar som kan orsaka skada på tamdjursbesättningar även på andra platser.

Enligt statistik från viltskadecenter är får det djurslag som är mest utsatt för angrepp av rovdjur. För att motverka att marker slutar hävdas till följd av rovdjursförekomst prioriteras fårbesättningar i områden med känd förekomst av rovdjur och i områden där angrepp förekommit.

7.1.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Behovet av stängsel mot rovdjur är säsongsberoende och antalet ansökningar varierar därför under året. För att kunna möta denna variation och akuta problem handläggs ansökningarna löpande. För att garantera att samma krav ställs på ansökningar som kommer in vid olika tidpunkt till länsstyrelsen bedöms och poängsätts alla ansökningar utifrån tydligt definierade urvalskriterier. Kravet för att en ansökan ska godkännas är att den uppfyller stöd villkoren och att den uppnår minst 200 poäng på de regionala urvalskriterierna.

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. Ansökningar med mindre än 200 poäng avslås löpande
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall.

Nyheter och förändringar av stödet annonseras på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats, www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

7.1.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Poängen för de nationella och regionala kriterierna läggs ihop och anger hur prioriterad en ansökan är.

Nationella urvalskriterier

Inga nationella urvalskriterier. Alla som klarar stödvillkoren kan få stöd. Urvalet görs utifrån de regionala urvalskriterierna.

Regionala urvalskriterier

De regionala urvalskriterierna är framtagna utifrån de aktuella förhållanden som råder i Västernorrland. Bedömningen av rovdjursstammarnas storlek kommer göras utifrån inventeringsresultat och i samråd med länsstyrelsens naturbevakare.

Urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen görs i ett område där risk för rovdjursangrepp är påtagligt	5 poäng: Jordbruksmarken ligger inom ett rovdjursrevir alternativt har besättningen tidigare haft angrepp av rovdjur 3 poäng: Jordbruksmarken ligger i anslutning till ett revir eller på en plats med risk för rovdjursangrepp	40
2. Investeringen görs för att skydda besättningar med får och getter	5 poäng: Antal djur i besättningen i medeltal över året.	10
3. Investeringen gynnar geografiskt utpekade områden	5 poäng: Stängslet placeras i geografiskt utpekade områden	10
4. Investeringen gynnar prioriterade djurslag	5 poäng: Stängslet ska skydda får eller getter, alternativt besättningar med växelbete där får/get ingår	40

Summa viktning		100
----------------	--	-----

Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen görs i ett område där risk för rovdjursangrepp är påtagligt

5 poäng: Jordbruksmarken där miljöinvesteringen genomförs ligger i område som är utpekade som lämpligt för vargrevir, i vargrevir eller i område där stationär varg uppehåller sig.

3 poäng: Jordbruksmarken där miljöinvesteringen genomförs ligger intill vargrevir eller inom 20 km från område där rovdjursangrepp ägt rum under pågående eller föregående års betessäsong

2. Investeringen görs för att skydda besättningar med får och getter

5 poäng: Antal hondjur av får eller get i besättningen är i medeltal över året 20 stycken eller fler.

3. Investeringen gynnar geografiskt utpekade områden

5 poäng: Stängslet skapar sammanhängande områden skyddade mot rovdjur

4. Investeringen gynnar prioriterade djurslag

5 poäng: Stängslet ska skydda får, getter eller alpacka

7.1.5 Stödnivå

Den som söker stöd för stängsel mot rovdjur får 50 kronor per meter för stängsel som blir godkänt.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 1 000 kr.

7.2 Engångsröjning av betesmark

7.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för engångsröjning av betesmark. (delåtgärd 4.4 och fokusområde 4a). Syftet är att öka natur- och kulturvärden i betesmarker och slätterängar som delvis har vuxit igen så att hela marken uppfyller betesmarksdefinitionen och kan ingå i miljöersättningen för betesmarker och slätterängar med särskild skötsel eller miljöersättningen för fåbodar.

7.2.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Arealen hävdad ängs- och betesmark minskar i Västernorrland. Samtidigt finns ett intresse för att restaurera marker som tidigare har varit hävdade. För att restaureringarna ska vara meningsfulla är det viktigt att förutsättningarna för framtida hävd, genom bete eller slätter, är goda. För att åtgärden ska ge stor nytta kommer restaureringar som gynnar hotade arter samt arter och naturtyper som gynnas av hävd att prioriteras.

7.2.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar. Länsstyrelsen kommer således att ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stöd villkoren och nå minst 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella och regionala urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för regionala urvalskriterierna. Utfallet för de regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.

7.2.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 4.4, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar

Nationella urvalskriterier

Inga nationella urvalskriterier finns för detta stöd. Alla som klarar stöd villkoren kan få stöd. Urvalet görs utifrån de regionala urvalskriterierna.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald	5 poäng: Rönningen förväntas gynna hotade arter 3 poäng: Rönningen förväntas gynna hävdgynnade arter generellt +2 poäng: Rönningen förväntas gynna hävdberoende naturtyper	30
2. Miljöinvesteringen bidrar till att synliggöra kulturmiljöer	+2 poäng: Rönningen bidrar till att synliggöra kulturbärande landskapselement +3 poäng: Rönningen har positiv betydelse för landskapsbilden.	10
3. Goda förutsättningar för långsiktigt god hävd	5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig hävd med betesdjur 5 poäng: Marken skall skötas som slåtteräng	30
4. Regional prioritering av naturtyp/markslag	5 poäng: Marken som ska röjas är fåbodbete 3 poäng: Marken som ska röjas är havsstrandäng 3 poäng: Marken som ska röjas är hackslått	20
5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	+1 poäng: Marken ligger i ett befintligt rekreationsområde +3 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten 5 poäng: Insatsen genomförs i samarbete mellan olika aktörer	10
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen bidrar till att bevara och förstärka biologisk mångfald

5 poäng: Marken som ska röjas ligger inom område med hotade arter enligt rödlistan eller arter i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet och röjningen förväntas gynna dessa arter.

3 poäng: Röjningen förväntas gynna hävdgynnade arter generellt

+2 poäng: Röjningen förväntas gynna hävdberoende naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.

2. Miljöinvesteringen bidrar till att synliggöra kulturmiljöer

+2 poäng: Röjningen bidrar till att synliggöra kulturbärande landskapselement

+3 poäng: Röjning av betesmarken/slåtterängen har positiv betydelse för landskapsbilden och för omgivande marker (landskapsperspektivet)

3. Goda förutsättningar för långsiktigt god hävd

5 poäng: Om sökanden har egna betesdjur anses förutsättningar för skötsel genom bete vara goda. Skötseln av andra betesmarker som sökanden förfogar över samt anledningen till igenväxning vägs också in i bedömningen.

5 poäng: Marken ska skötas som slåtteräng och kräver därför inte tillgång till några betesdjur för att hävdas. Här kommer en bedömning av om slåtterängen är rimlig att sköta i förhållande till storlek och markförhållande vägas in.

4. Regional prioritering av naturtyp/markslag

5 poäng: Marken som ska restaureras är gammal inägomark vid fäbodvall. Syftet med restaureringen ska vara att ta tillvara den värdefulla helheten som en fäbodvall utgör utifrån natur- och kulturmiljösynpunkt.

3 poäng: Avsikten med restaureringen är att skapa en havsstrandäng i syfte att öka utbredningen av hävdgynnade vegetationstyper samt bevara och förbättra för fågellivet.

3 poäng: Marken som restaureras är stenbunden och framtida hävd måste ske genom manuell slåtter. Slåtterängar är den artrikaste naturtypen i Sverige och syftet är att bevara dessa miljöer och gynna de hävdberoende arterna.

5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

+1 *poäng*: För att området ska räknas som rekreationsområde ska det omfattas av organiserad skötsel eller finnas upptaget på annat sätt. Exempel på rekreationsområden är elljusspår/motionsspår, vandringsleder, hembygdsgårdar mm

+3 *poäng*: Kostnaden för de särskilda insatserna ska ej bekostas av detta stöd för att vara poänggrundande. Exempel på särskilda insatser är informationsskyltar, fågeltorn mm

5 *poäng*: Insatsen genomförs och bekostas till viss del av andra aktörer. Exempel på andra aktörer är kommun, intresseorganisationer, markägare mm.

7.2.5 Stödnivå

Den som söker stöd för engångsröjning av betesmark får 5000 kr per hektar när miljöinvesteringen är godkänd.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 1 000 kr.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse⁷ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

7.3 Miljöinvestering - förbättrad vattenkvalitet

7.3.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att förbättra vattenkvalitet. (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4a). Syftet är att förbättra vattenkvalitet i sjöar, vattendrag och hav genom olika insatser i, vid eller uppströms vattenförekomster. Vattenförekomst kan till exempel vara dike, bäck eller å.

7.3.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Generellt har sjöarna i länet en näringsfattig prägel. I kustnära och befolkningsrika områden omgivna av åkermark finns dock sjöar med övergödningsproblematik. Insatser för att bevara god status i vatten med övergödningsrisk samt insatser som bidrar till att förbättra statusen i redan

⁷ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

näringspåverkade vatten kommer prioriteras. För att få en varaktig effekt kommer långsiktiga insatser med litet underhållsbehov prioriteras.

7.3.5 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar.

Länsstyrelsen kommer ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de nationella och regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.

Nyheter och information om stödet finns på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats; www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

7.3.6 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	+3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att bevara god status eller förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen +2 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den minskar näringsbelastning till nedströms utpekat vatten +2 poäng: Miljöinvesteringen placeras i ett område med hög näringsbelastning utifrån bedömningsgrund	35
2. Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	+1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra kemisk-fysikaliska kvalitetsfaktorer +1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra hydromorfologiska kvalitetsfaktorer +1 poäng: Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra biologiska kvalitetsfaktorer +3 poäng: Investeringen ger långsiktigt hållbara åtgärder med litet underhållsbehov.	35
3. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	3 poäng: Miljöinvesteringen ligger i ett befintligt rekreativsområde +1 poäng: Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg +1 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten +1 poäng: Investeringen ökar allmänhetens nyttjandemöjligheter	10
4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+2 poäng: Miljöinvesteringen förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord +3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder	15
5. Miljöinvesteringen är innovativ	5 poäng: Investeringen är innovativ	5
Summa:		100

Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten.

+3 poäng: Placering så att den kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig, otillfredsställande, eller dålig, eller som riskerar att få den klassningen enligt vattenförvaltningen eller annat välgrundat underlag.

+2 poäng: Miljöinvesteringen minskar näringsbelastning till utpekad vatten. Med utpekad vatten menas de vatten som är klassade som regionalt skyddsvärda vatten enligt det naturvårdsskikt med naturvårdsobjekt som länsstyrelsen ajourhåller. Åtgärden kan genomföras i område som är utpekad eller uppströms utpekad område

+2 poäng: Placering i område med hög näringsbelastning enligt annan bedömningsgrund. Bedömningen kommer göras utifrån material framtaget av länsstyrelsen där det framgår vilka vatten i länet som inte uppnår god status på grund av påverkan från jordbruket.

2. Miljöinvesteringen bidrar till att förbättra vattenkvaliteten.

Här görs en bedömning på vilket sätt miljöinvesteringen förväntas bidra till att förbättra ekologisk status enligt vattenförvaltningen. Vi har valt att dela in poängbedömningarna i de tre kvalitetsfaktorerna (kemisk-fysikalisk, hydromorfologisk och biologisk) som ingår i bedömningen av ekologisk status.

+3 poäng: Miljöinvesteringen innebär att långsiktigt hållbara åtgärder med minimalt underhållsbehov genomförs. Avsikten med åtgärderna ska vara borttagande av vandringshinder, åtgärdande av grumling, minskning av näringsbelastning samt sänkt vattentemperatur.

3. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

3 poäng: För att området ska räknas som rekreationsområde ska det omfattas av organiserad skötsel eller finnas upptaget på annat sätt. Exempel på rekreationsområden är elljusspår/motionsspår, vandringsleder och hembygdsgårdar.

+1 poäng: Området ska ligga i direkt anslutning till allmän väg alternativt en kortare sträcka från allmän väg men med uppmärkt stig.

+1 poäng: I investeringen ingår att tillgänglig göra platsen för allmänheten. Exempel på åtgärder är spänger, informationstavlor.

+1 poäng: Investeringen ger allmänheten möjlighet till exempelvis fiske

4. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

+2 poäng: Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.

+3 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och det inte är huvudsyftet med våtmarken. Bevattning kan tillåtas om den negativa effekten av att utnyttja vatten ur våtmarken/dammen inte blir bestående.

5. Miljöinvesteringen är innovativ

5 poäng: Miljöinvesteringen kan anses innovativ. Exempel: Miljöinvesteringen är ett pilotprojekt/del av pilotprojekt eller miljöinvesteringen bygger på nya metoder eller nya nätverk eller aktörer som samarbetar.

7.3.7 Stödnivå

I Västernorrland ges stöd för 90 eller 100 procent av stödberättigande utgifter. Stöd för 100 procent av stödberättigande kostnader kan beviljas för insatser som genomförs i vattenförekomst inom skyddat område (Natura 2000-område, naturreservat eller nationalpark), i avrinningsområde för vattenförekomst som inte uppnår god ekologisk eller kemisk status på grund av markanvändning eller för insats vid vattenförekomst som av annan anledning är prioriterad inom vattenförvaltningen i länet.

. I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 600 000 kronor per ansökan. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse⁸ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre

⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet, biologisk mångfald och tvåstegsdiken. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 25 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 25 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 40 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.4 Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald

7.4.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4a). Syftet är att bevara och förstärka mångfald och skapa variation i odlingslandskapet. Våtmarker och dammar kan också bidra till att minska övergödning av sjöar, vattendrag och hav.

7.4.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

För att våtmarken ska uppfylla syftet och skapa biologisk nytta kommer de våtmarker och dammar som utifrån utformning och placering i landskapet bedöms gynna hotade arter och naturtyper prioriteras. Vidare kommer insatser där den biologiska nyttan blir bestående eller där det finns goda förutsättningar för långsiktig skötsel att prioriteras.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet, biologisk mångfald och tvåstegsdiken. Så här fördelar vi pengarna:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 25 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 25 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 40 procent av budget

- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.4.5 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar.

Länsstyrelsen kommer ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för de regionala urvalskriterierna. Utfallet för de regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.

Nyheter och information om stödet finns på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats; www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

7.4.6 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns bara regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	+3 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning +1 poäng: Miljöinvesteringen placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald +1 poäng: Våtmarken är större än 3 hektar. +2 poäng: Miljöinvesteringen överensstämmer med åtgärdsprogrammet för rikkärr. +2 poäng: Miljöinvesteringen utformas så den biologiska nyttan blir bestående	30
2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald	5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet.	30
3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	+3 poäng: Miljöinvesteringen genomförs inom utpekat område enligt bedömningsgrund +2 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att minska näringsbelastningen	10
4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	+3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att bevara god status eller till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen. +2 poäng: Miljöinvesteringen placeras i område med hög näringsbelastning. +2 poäng: Miljöinvesteringen genomförs i vatten med fysisk påverkan.	10
5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreativsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	+1 poäng: Miljöinvesteringen ligger i anslutning till tätbebyggt område +1 poäng: Miljöinvesteringen ligger i ett befintligt rekreativsområde +1 poäng: Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg +3 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten.	15

6. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+2 poäng: Miljöinvesteringen förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord +3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder	5
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

+3 poäng: Hotade arter och/eller arter i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms kunna spridas till miljöinvesteringen eller gynnas av dess placering och utformning.

+1 poäng: Miljöinvesteringen kommer att placeras och utformas så att den gynnar allmän biologisk mångfald, till exempel genom att den bidra till att skapa konnektivitet mellan våtmarker eller skapa biotoper som det finns brist på i omgivande landskap. Våtmarken utformas på ett sätt så att det finns förutsättningar för att våtmarken på sikt når god biologisk mångfald. I Jordbruksverkets rapport 2011:7 finns förslag på hur olika utformning kan viktas som man kan använda som underlag.

+1 poäng: Arealen som påverkas av våtmarken är 3 ha eller mer.

+2 poäng: Miljöinvesteringen överensstämmer med insatserna som finns upptagna i åtgärdsprogrammet för rikkärr.

+2 poäng: Miljöinvesteringen ska leda till att förändringen i vattennivå blir permanent samt utformas så den biologiska nyttan med åtgärden blir bestående genom att den skapta miljön har lågt skötselbehov/skötselfri. Exempel på åtgärder kan vara igenläggning av diken samt återställandet av sänkta sjöar.

2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald

5 poäng: Villkoren för goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel anses uppfylla om behovet av manuell skötsel är lågt eller om egna djur finns tillgängliga för bete. I bedömningen om egna djur finns

tillgängliga för bete kommer skötseln av andra betesmarker som sökanden förfogar över vägas in.

3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

+3 poäng: Åtgärden genomförs i område med hög näringsbelastning. Bedömningen kommer att baseras på statusklassificeringar i VISS eller likvärdigt underlag.

+2 poäng: Åtgärden ska utifrån förutsättningarna på platsen och kända fakta utformas på bästa sätt för att minska näringsbelastningen på nedströms liggande vatten.

4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

+3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig, otillfredsställande, eller dålig, eller som riskerar att få den klassningen enligt vattenförvaltningen eller annat aktuellt underlag.

Miljöinvesteringen bedöms kunna bidra till att höja vattenförekomstens ekologiska status. Det är i första hand fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska och biologiska faktorer som kopplar till miljöproblemet övergödning som bedöms.

+2 poäng: Åtgärden genomförs i område med hög näringsbelastning. Bedömningen kommer att baseras på statusklassificeringar i VISS eller likvärdigt underlag. Åtgärden förväntas minska belastning på vattenförekomster nedströms.

+2 poäng: Miljöinvesteringen genomförs i vattenförekomst med fysisk påverkan som orsakar exempelvis grumling.

5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

+1 poäng: Området ligger inom tätort eller sammanhållen bybebyggelse.

+1 poäng: För att området ska räknas som rekreationsområde ska det omfattas av organiserad skötsel eller finnas upptaget på annat sätt. Exempel på rekreationsområden är elljusspår/motionsspår, vandringsleder och hembygdsgårdar.

+1 poäng: Området ska ligga i direkt anslutning till allmän väg alternativt en kortare sträcka från allmän väg men med uppmärkt stig.

+3 poäng: I investeringen ingår att tillgängliggöra platsen för allmänheten. Exempel på åtgärder är spänger, informationstavlor, fågeltorn mm

6. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

+2 poäng: Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.

+3 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och om den negativa effekten av att nyttja vatten ur våtmarken/dammen inte blir bestående.

7.4.7 Stödnivå

I Västernorrland ges stöd för 90 procent av stödberättigande utgifter. I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 200 000 kr per hektar, upp till stödtaket 600 000 kronor per ansökan. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse⁹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet, biologisk mångfald och tvåstegsdiken. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 25 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 25 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 40 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

⁹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

7.5 Anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet

7.5.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering att anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4b). Syftet är att öka retention av näringsämnen och på så sätt minska övergödning av sjöar, vattendrag och hav. Men också för att skapa förutsättningar för att bevara och förstärka biologisk mångfald i landskapet.

7.5.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Generellt har sjöarna i länet en näringsfattig prägel. I kustnära och befolkningsrika områden omgivna av åkermark finns dock sjöar med övergödningssproblematik. För att våtmarker och dammar med syftet förbättrad vattenkvalitet ska uppfylla målbilden kommer insatser som genomförs i område med konstaterad övergödningssproblematik och som utifrån förutsättningarna på platsen utformas på bästa sätt för att minska näringsbelastning eller fysisk påverkan på nedströms liggande vatten att prioriteras.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet, biologisk mångfald och tvåstegsdiken. Så här fördelar vi pengarna:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 25 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 25 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 40 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.5.5 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar.

Länsstyrelsen kommer ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de regionala urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.

Nyheter och information om stödet finns länsstyrelsen Västernorrlands webbplats; www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

7.5.6 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 4a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns enbart regionala urvalskriterier.

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald	+3 poäng: Arter/naturtyper som är hotade och/eller med i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms gynnas av våtmarken placering och utformning +1 poäng: Miljöinvesteringen placeras och utformas på ett sätt som gynnar en allmän biologisk mångfald +1 poäng: Våtmarken är större än 3 hektar.	10

	+2 poäng: Miljöinvesteringen överensstämmer med åtgärdsprogrammet för rikkärr. +2 poäng: Miljöinvesteringen utformas så den biologiska nyttan blir bestående	
2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald	5 poäng: Det finns goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel som gynnar syftet.	10
3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring	+3 poäng: Miljöinvesteringen genomförs inom utpekat område enligt bedömningsgrund +2 poäng: Miljöinvesteringen utformas på bästa möjliga sätt för att minska näringsbelastningen	30
4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring.	+3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att bevara god status eller till att förbättra status i vattenförekomst som är klassad som sämre än god status enligt vattenförvaltningen. +2 poäng: Miljöinvesteringen placeras i område med hög näringsbelastning. +2 poäng: Miljöinvesteringen genomförs i vatten med fysisk påverkan.	30
5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreatiomöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten	+1 poäng: Miljöinvesteringen ligger i anslutning till tätbebyggt område +1 poäng: Miljöinvesteringen ligger i ett befintligt rekreationsområde +1 poäng: Miljöinvesteringen kan lätt nås från allmän väg +3 poäng: Särskilda insatser kommer att göras för att öka tillgängligheten.	5
6. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat	+2 poäng: Miljöinvesteringen förväntas minska avgången av växthusgaser om den anläggs på organogen jord +3 poäng: Miljöinvesteringen kommer att kunna utjämna höga flöden eller utgöra en vattenreserv och magasinera vatten till senare torrperioder	15
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringen placeras och utformas så att den bevarar och förstärker biologisk mångfald

+3 poäng: Hotade arter och/eller arter i art- och habitatdirektivet eller fågeldirektivet bedöms kunna spridas till miljöinvesteringen eller gynnas av dess placering och utformning.

+1 poäng: Miljöinvesteringen kommer att placeras och utformas så att den gynnar allmän biologisk mångfald, till exempel genom att den bidrar till att skapa konnektivitet mellan våtmarker eller skapa biotoper som det finns brist på i omgivande landskap. Våtmarken utformas på ett sätt så att det finns förutsättningar för att våtmarken på sikt når god biologisk mångfald. I Jordbruksverkets rapport 2011:7 finns förslag på hur olika utformning kan viktas som man kan använda som underlag.

+1 poäng: Arealen som påverkas av våtmarken är 3 ha eller mer.

+2 poäng: Miljöinvesteringen överensstämmer med insatserna som finns upptagna i åtgärdsprogrammet för rikkärr.

+2 poäng: Miljöinvesteringen ska leda till att förändringen i vattennivå blir permanent samt utformas så den biologiska nyttan med åtgärden blir bestående genom att den skapta miljön har lågt skötselbehov/skötselfri. Exempel på åtgärder kan vara igenläggning av diken samt återställandet av sänkta sjöar.

2. Miljöinvesteringen kommer att skötas för att bevara och förstärka biologisk mångfald

5 poäng: Villkoren för goda förutsättningar för långsiktig och regelbunden skötsel anses uppfylla om behovet av manuell skötsel är lågt eller om egna djur finns tillgängliga för bete. I bedömningen om egna djur finns tillgängliga för bete kommer skötseln av andra betesmarker som sökanden förfogar över vägas in.

3. Miljöinvesteringen utformas på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

+3 poäng: Åtgärden genomförs i område med hög näringsbelastning. Bedömningen kommer att baseras på statusklassificeringar i VISS eller likvärdigt underlag.

+2 poäng: Åtgärden ska utifrån förutsättningarna på platsen och kända fakta utformas på bästa sätt för att minska näringsbelastningen på nedströms liggande vatten.

4. Miljöinvesteringen placeras på ett sätt som bidrar till att öka retention av växtnäring

+3 poäng: Miljöinvesteringen placeras så att den kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig, otillfredsställande, eller dålig, eller som riskerar att få den klassningen enligt vattenförvaltningen eller annat aktuellt underlag.

Miljöinvesteringen bedöms kunna bidra till att höja vattenförekomstens ekologiska status. Det är i första hand fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska och biologiska faktorer som kopplar till miljöproblemet övergödning som bedöms.

+2 poäng: Åtgärden genomförs i område med hög näringsbelastning. Bedömningen kommer att baseras på statusklassificeringar i VISS eller likvärdigt underlag. Åtgärden förväntas minska belastning på vattenförekomster nedströms.

+2 poäng: Miljöinvesteringen genomförs i vattenförekomst med fysisk påverkan som orsakar exempelvis grumling.

5. Miljöinvesteringen bidrar till rekreationsmöjligheter och upplevelsevärden för allmänheten

+1 poäng: Området ligger inom tätort eller sammanhållen bybebyggelse.

+1 poäng: För att området ska räknas som rekreationsområde ska det omfattas av organiserad skötsel eller finnas upptaget på annat sätt. Exempel på rekreationsområden är elljusspår/motionsspår, vandringsleder och hembygdsgårdar.

+1 poäng: Området ska ligga i direkt anslutning till allmän väg alternativt en kortare sträcka från allmän väg men med uppmärkt stig.

+3 poäng: I investeringen ingår att tillgängliggöra platsen för allmänheten. Exempel på åtgärder är spänger, informationstavlor, fågeltorn mm

6. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat

+2 poäng: Anläggningen kommer att anpassas utifrån den kunskap som finns om organogena jordar och anläggning av våtmarker på dessa, så att avgången av växthusgaser förväntas bli minimal.

+3 poäng: Våtmarken utformas och placeras på ett sätt som gör att den kan utjämna höga vattenflöden och/eller magasinera vatten till senare torrperioder. Våtmarken eller dammen kan få användas till bevattning under förutsättning att Länsstyrelsen tillåter detta och om den negativa effekten av att nyttja vatten ur våtmarken/dammen inte blir bestående.

7.5.7 Stödnivå

I Västernorrland ges stöd för 90 eller 100 procent av stödberättigande utgifter. Stöd för 100 procent av stödberättigande kostnader kan beviljas för insats som genomförs i vattenförekomst inom skyddat område (Natura 2000-område, naturreservat eller nationalpark), i avrinningsområde för

vattenförekomst som inte uppnår god ekologisk eller kemisk status på grund av markanvändning eller för insats vid vattenförekomst som av annan anledning är prioriterad inom vattenförvaltningen i länet.. I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 200 000 kr per hektar, upp till stödtaket 600 000 kr kronor per ansökan. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet, biologisk mångfald och tvåstegsdiken. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 25 procent av budget
- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 25 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 40 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.6 Anlägga tvåstegsdiken

7.6.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta är ett stöd till miljöinvestering för att anlägga tvåstegsdiken (delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc). Syftet med att anlägga tvåstegsdiken är att förbättra vattenkvaliteten. Huvudsyftet är att minska erosion och genom detta minska förluster av fosfor från åkermark.

7.6.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Generellt har sjöarna i länet en näringsfattig prägel. I kustnära och befolkningsrika områden omgivna av åkermark finns dock sjöar med övergödningsproblematik. Generellt kommer insatser för att bevara god status i vatten med övergödningsrisk samt insatser som bidrar till att förbättra statusen i redan näringspåverkade vatten att prioriteras. För att få en varaktig effekt kommer långsiktiga insatser med litet underhållsbehov prioriteras.

Huvudsyftet med tvåstegsdiken är att minska fosforbelastningen på vattendragen genom minskad erosion. Genom sin utformning rymmer tvåstegsdikena större vattenmassor och sänker flödes hastigheten jämfört med ett traditionellt dike.

För att säkerställa att insatserna genomförs där behovet är störst kommer vattendragens statusklassning vara det tyngst vägande urvalskriteriet. Ju högre näringspåverkan som finns i vattendraget ju högre prioriterat kommer det att vara.

Tvästegsdikenas placering i landskapet och dess utformning har betydelse för hur stor nytta de har. För att öka nyttan med tvåstegsdiken kommer åtgärder som genomförs i avrinningsområden med hög andel jordbruksmark och i områden som ofta översvämmas att prioriteras.

För att uppmuntra till helhetsgrepp om vattendrag gynnas insatser som genomförs i kombination med andra insatser för att gynna vattenkvaliteten.

7.6.5 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar.

Länsstyrelsen kommer ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stöd villkoren och nå minst 200 poäng för de regionala urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån kommer att avslås löpande. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Eventuella nyheter och förändringar annonseras på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats, www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

7.6.6 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6 och fokusområde 4abc)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

För miljöinvesteringar finns inga nationella urvalskriterier. Alla som klarar stöd villkoren kan få stöd. Urvalet görs utifrån de regionala urvalskriterierna.

Regionala urvalskriterier

Regionalt kriterium- Tvåstegsdike	poängsättning	Viktning
1. Miljöinvesteringens placering	Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status. 2 poäng: Måttlig status 3 poäng: Otillfredsställande status 4 poäng: Dålig status +1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar	40
2. Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten	2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker 3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker +2 poäng: Dikessträckan är >0,5 km +1 poäng: Bredden på terrassen är >5 gånger fårans bredd	40
3. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat.	+ 2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar + 2 poäng: Tvåstegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare. + 2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan + 1 poäng: Investeringen är tillgänglig	20
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Regionala bedömningsgrunder

1. Miljöinvesteringens placering

Miljöinvesteringen placeras i eller i anslutning till vattenförekomst som är klassad som sämre än god status.

2 poäng: Måttlig status

3 poäng: Otillfredsställande status

4 poäng: Dålig status

+1 poäng: Avrinningsområdets storlek i tvåstegsdikets utlopp är större 300 hektar

Tvåstegsdiket placeras så att det kan bidra till att förbättra status i en vattenförekomst som har klassningen måttlig (2 poäng), otillfredsställande (3 poäng), eller dålig (4 poäng). Det är i första hand fysikalisk-kemiska,

hydromorfologiska och biologiska faktorer som kopplar till miljöproblemet övergödning eller fysisk påverkan som ska bedömas. Vattenförekomster med förhöjda halter av fosfor som ska prioriteras.

En ytterligare poäng tilldelas om avrinningsområdets storlek är större än 300 hektar vid dikets utlopp. Avrinningsområdet bestäms genom kartunderlag eller beskrivning av dikningsföretag. Statusen måste vara måttlig, otillfredsställande eller dålig för att få detta poäng.

2. Miljöinvesteringens placering och utformning bidrar till att förbättra vattenkvaliteten

2 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 60 procent av åker

3 poäng: Avrinningsområdet består till mer än 80 procent av åker

+2 poäng: Dikessträckan är större än 0,5 km

+1 poäng: Bredden på terrassen är större än 5 gånger fårans bredd

2–3 poäng tilldelas om delen åkermark i avrinningsområdet bestämt genom kartunderlag. Mer än 60 procent ger 2p och mer än 80 procent ger 3p.

Ytterligare 2 poäng ges om dikessträckan som ska göras om till tvåstegsdike är minst 0,5 km lång. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

Ytterligare 1 poäng ges om bredden på terrassen är mer än 5 gånger så bred som fåran. Det måste finnas minst 60 procent åker i avrinningsområdet för att få detta poäng.

3. Miljöinvesteringen bidrar till annan positiv effekt med hänsyn till miljö och klimat.

+ 2 poäng: Det finns problem med återkommande översvämningar

+ 2 poäng: Tvåstegsdiket förväntas gynna biologisk mångfald på ett sätt som det inte gjorde tidigare.

+ 2 poäng: Kombination med andra åtgärder och samverkan

+ 1 poäng: Investeringen är tillgänglig

Två poäng tilldelas poäng ges om det finns problem med återkommande översvämningar i området. Översvämningarna ska vara dokumenterade genom t.ex. foto. Tänk på att åtgärder för att minska översvämning kan kräva dispens och tillstånd för markavvattning.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket förväntas fungera som spridningskorridor eller förbättra livssituationen för utpekade arter. Poäng ges också om aktiva åtgärder för biologisk mångfald görs, t.ex. fiskevårdsåtgärder eller biotopvård som sådd av insektsfrämjande växter.

Två poäng tilldelas om tvåstegsdiket är en del av flera åtgärder i samma område för att förbättra status i vattenförekomst, det är en del i en helhetslösning eller ett samverkansprojekt. Åtgärder i kombination kan t.ex. vara våtmarker, sedimentationsfällor, krökar, trädplanteringar etc.

En poäng tilldelas om närhet till tätort eller vandringsstråk, del i informationssatsning eller ska användas som visningsobjekt.

7.6.7 Investeringstyper som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

7.6.8 Stödnivå

Stöd ges för 90 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike. Men det kan finnas tillfällen när stöd ges för 50 eller 100 procent av stödberättigande utgifter.

Följande gäller i Västernorrlands län. Stöd ges för 50 procent av stödberättigande utgifter upp till 1 000 kronor per löpmeter dike i de fall där miljönyttan delvis är begränsad eller där det finns en definierad företagsnytta.

I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 600 000 kronor per ansökan.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med under 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹⁰ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Miljöinvesteringar och fördelning av budget

Länsstyrelsen har en viss summa pengar för åtgärder som gäller förbättrad vattenkvalitet, biologisk mångfald och tvåstegsdiken. Så här fördelar vi pengarna indikativt:

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för biologisk mångfald får 25 procent av budget

¹⁰ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

- anlägga och restaurera våtmarker och dammar för förbättrad vattenkvalitet får 25 procent av budget
- miljöinvestering förbättrad vattenkvalitet får 40 procent av budget
- anlägga tvåstegsdiken får 10 procent av budget.

7.7 Reglerbar dränering

Reglerbar dränering går att söka i nitratkänsliga områden i följande län: Kalmar, Västra Götalands län, Värmland, Halland, Skåne, Blekinge, Jönköping, Östergötland, Södermanland, Västmanland, Örebro, Uppsala, Dalarna och Stockholm.

8. Stöd till jordbruks- och affärsutveckling

Under den här rubriken finns investeringsstöd till annan verksamhet än jordbruks-, trädgårds och rennäringsarna dels investeringsstöd som riktar sig till annan verksamhet än jordbruk, trädgård, rennärings och skog.

Förutom Sametinget handlägger länsstyrelserna startstöd riktat till jordbruk och trädgård, samt investeringsstöd till förnybar energi, gödselbaserad biogas samt för att skapa nya jobb. Länsstyrelserna har egna handlingsplaner.

8.1 Startstöd

8.1.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Startstödet till unga (delåtgärd 6.1) ska underlätta för yngre personer att starta eller ta över ett jordbruks-, rennärings- och trädgårdsföretag (fokusområde 2b).

8.1.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Nedläggningen av jordbruksföretag i länet accelererar, exempelvis halverades antalet mjölkproducenter under förra programperioden. Trots detta är medelåldern fortsatt hög bland jordbrukarna i länet och många står inför ett ägarskifte. Förutom att många av lantbrukarna har hög medelålder finns också många hinder som försvårar övertagande. Exempelvis medför den jämförelsevis låga värderingen av byggnader och mark att dessa inte går att använda som säkerhet vid belåning. Följaktligen finns ett stort behov av att underlätta för unga som vill starta upp företag eller ta över aktiva lantbruksföretag eller trädgårdsföretag. Detta är särskilt viktigt om länet ska nå målsättningen om en långsiktigt lönsam och konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnärings.

Startstödet beviljas till personer som är yngre än 40 år och som för första gången etablerar sig som jordbruks- eller trädgårdsföretagare. Stödbeloppet är 250 000 kr per företag och kravet är minst en halvtid (860 timmar). Krav ställs även på att sökande ska ha tillräckliga yrkesfärdigheter och yrkeskvalifikationer för att kunna driva företaget.

8.1.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Inom detta insatsområde bedömer länsstyrelsen att det endast kommer att komma in ett fåtal ansökningar per kvartal. Därför har länsstyrelsen beslutat att inte använda beslutsomgångarna eftersom löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. Länsstyrelsen kommer således ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar.

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska prioriteras. Miniminivån för bifall är 200 poäng för de nationella urvalskriterierna och 150 poäng för de regionala urvalskriterierna. För ansökningar som är högt nationellt prioriterade, och får minst 450 poäng i de nationella urvalskriterierna, gäller inte miniminivån för regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 350 poäng, 200 nationella poäng respektive 150 regionala poäng avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 350 poäng (200 nationella och 150 regionala poäng) eller mer kommer att få bifall.

Nyheter och information om stödet finns på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats; www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

8.1.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.1, fokusområde 2b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar. Poängen för de nationella och regionala kriterierna läggs ihop och anger hur prioriterad en ansökan är.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+2 poäng: Planerad drift bedöms bidra till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +1 poäng: Det finns en nyligen upprättad energikartläggning +1 poäng: Det finns dokumenterat strukturerat miljö kvalitetsarbete +1 poäng: Planerad drift avser ekologisk produktion	10
2. Etableringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+3 poäng: Etableringen medför ny produktion/produkter eller tjänster +2 poäng: Sökanden använder sig av nya arbetsmetoder +2 poäng: Stödet bidrar till en lönsam primärproduktion	20
3. Den som söker har kunskap, kompetens och	+3 poäng: Den som söker stöd har praktisk utbildning i jordbruk som går utöver minimikraven i stöd villkoren	40

genomförande-kapacitet att driva företaget.	+2 poäng: Den som söker stöd har praktisk utbildning från verksamhet utanför jordbruket som är användbar i företaget +1 poäng Den sökande har eftergymnasial utbildning eller internationell utbildning eller praktik	
4. Sökanden är i behov av stöd för att underlätta starten som företagare.	+2 poäng: Den som söker kommer endast att ha inkomst från företaget, det vill säga ingen inkomst av tjänst utanför företaget +2 poäng: Den som söker stöd startar ett företag utan någon pågående produktion +1 poäng: Den som söker stöd går in i en befintlig verksamhet och utökar verksamhet +1 poäng: Sökandes arbetstid inom primärproduktion och livsmedelsförädling omfattar heltid, det vill säga minst 1 720 timmar per år	30
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+4 poäng: Stödet gynnar djurhållande företag +1 poäng: Planerad drift avser certifierad ekologisk produktion eller drift som är under omläggning	50
2. Stödet bidrar till en positiv landsbygdsutveckling	+ 3 poäng: Stödet bidrar till bevarat eller nyskapat arbetstillfälle +1 poäng: Stödet bidrar till lokal förädling +1 poäng: Företaget kommer att driva diversifierad verksamhet 5 poäng Stödet gynnar produktion avseende trädgård	50
Summa regional viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

Ansökningar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. När det gäller startstöd är det hur själva etableringen påverkar miljö-, klimat och arbete och produktionssätt som bedöms.

+2 poäng: Planerad drift bedöms bidra till att uppfylla minst 1 nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng ges om etableringen bidrar till att uppfylla minst 1 miljö kvalitetsmål. Det som är viktigt är att se på hur produktionen bidrar

till att nå miljö kvalitetsmålen. Ett exempel kan vara att den som tar över en gård fortsätter med betesdjur vilket bidrar till miljö kvalitetsmålet ett rikt odlingslandskap.

+1 poäng: Det finns en nyligen upprättad energikartläggning

En poäng ges för energikartläggningen som bör vara gjord tidigast för 3 år sedan och omfatta den aktuella verksamheten.

+1 poäng: Det finns dokumenterat strukturerat miljö kvalitetsarbete

En poäng ges för att dokumentationen är aktuell för det senaste året. Exempel på strukturerat miljö kvalitetsarbete kan vara Miljöhusensyn; www.miljohusesyn.nu

+1 poäng: Planerad drift avser ekologisk produktion

En poäng ges för ekologisk produktion som skall omfatta företagets alla relevanta produktionsgrenar och inte bara del av en produktionsgren.

2. Etableringen bidrar till att införa av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder det vill säga innovation

En nyetablering kan ofta innebära en positiv utveckling för orten. Därför kan etableringen indirekt bidra mer till landsbygdsutveckling än själva etableringen.

+3 poäng: Etableringen medför ny produktion, produkter eller tjänster

Tre poäng ges om etableringen innebär att den som söker startstödet börjar med en helt ny produktion. Verksamhet som tidigare ägare hade börjat med får inte räknas med.

+2 poäng: Sökanden använder sig av nya arbetsmetoder

Två poäng ges om etableringen innebär att den som söker startstödet börjar med nytt arbetssätt för företaget avseende styrning-, ledning, organisatoriskt eller verksamhetens genomförande. Exempel kan vara att samverka med andra företag i produktionen eller i ledning. Det kan också vara införa Lean-metoden i företaget. Arbetsmetoder som tidigare ägare hade börjat med får inte räknas med.

+2 poäng: Stödet bidrar till en lönsam primärproduktion

2 poäng ges om den sökanden tjänar 140 kr/tim eller mer på primärproduktionen. Beräkningen görs innan avdrag för skatt och arbetsgivaravgifter.

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet att driva företaget

Ansökningar där den som söker stöd har kompetens för att klara av att driva och utveckla sitt företag prioriteras.

+3 poäng: Sökanden har praktisk utbildning i jordbruk som går utöver minimikraven i stödvillkoren

Tre poäng ges till den som söker startstöd och som har mer kompetens än det som ställs i minimikraven. Poäng ges om sökande har arbetat mer än 2 år inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäring efter 18 års ålder. Eller om sökande har mer än ett års erfarenhet i arbetsledande ställning inom jordbruks-, trädgårds- eller rennäringen. Arbetet ska vara någon annanstans än på föräldragården.

+2 poäng: Sökanden har praktisk utbildning från verksamhet utanför jordbruket som är användbar i företaget

Två poäng ges till den som har praktisk erfarenhet eller yrkesutbildning av verksamheter utanför jordbruket under förutsättning att kompetensen är användbar i företaget. Det kan exempelvis vara inom ekonomi, byggnad, maskinservice och så vidare. Poäng ges om sökande har arbetat mer än 2 år i annan bransch än jordbruks-, trädgårds- eller rennäring efter 18 års ålder. Eller om sökande har drivit företag utanför jordbruks-, trädgård- eller rennäringen i mer än 1 år.

+1 poäng Den sökande har eftergymnasial utbildning eller internationell utbildning eller praktik

Poäng ges om sökande har eftergymnasial utbildning inom jordbruks- eller trädgårdsnäringen eller har dokumenterad internationell praktisk- eller teoretisk erfarenhet inom jordbruk eller trädgård om minst 6 månader.

+ 1 poäng: Den som söker stöd har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön på föräldragården.

Poäng ges om den sökande har arbetat i minst 2 år med marknadsmässig lön, motsvarande en lantarbetares, på föräldragården.

4. Sökanden är i behov av stöd för att underlätta starten som företagare

Sökanden som saknar möjlighet till alternativ inkomstkälla och när det tar tid innan verksamheten ger intäkter är i större behov av stöd och bör prioriteras.

+2 poäng: Den som söker kommer endast att ha inkomst från företaget, det vill säga ingen inkomst av tjänst utanför företaget

Två poäng ges till de som inte har någon inkomst utöver det egna företagets avkastning. Även inkomst från F-skattjänster som ligger helt utanför jordbruks-, trädgårds- eller rennäring bör betraktas som inkomst av tjänst om det inte bara handlar om enstaka uppdrag och intäkterna högst uppgår till 10 % av företagets totala omsättning.

+2 poäng: Den som söker stöd startar ett företag utan någon pågående produktion

Två poäng ges till den som startar ett företag som inte har någon befintlig produktion som är igång och det därmed tar längre tid innan företaget får intäkter. Kriteriets betydelse kan bero på företagets produktionsgrenar. Exempelvis är betydelsen mindre inom vanlig spannmålsodling, medan det

för andra produktioner kan ta flera år innan insatt rörelsekapital kommer tillbaka som inkomst. Poäng bör endast tilldelas om det tar längre tid att få inkomst än om produktionen varit i full drift.

+1 poäng: Den som söker stöd går in i en befintlig verksamhet och utökar verksamhet

En poäng ges till den som tar vid ett företag som har en befintlig produktion som är igång och utökar den befintliga produktionsgrenen eller en ny produktionsgren i företaget. Utökningen medför troligen investeringsutgifter och ökat rörelsekapital och det tar viss tid innan satsningen genererar resultat. Kriteriets betydelse kan bero på produktionsgren, men poäng bör tilldelas alla satsningar i utökad produktion om minst 10 % eller som lägst 300 timmar jämfört med utgångsläget.

+1 poäng: Sökandes arbetstid inom primärproduktion och livsmedelsförädling omfattar heltid, det vill säga minst 1 720 timmar per år

En poäng ges till de som arbetar minst 1720 timmar i företaget med verksamheten jordbruk, trädgård eller rennärning. Livsmedelsförädling av egna produkter får ingå i arbetstiden men primärproduktionen skall avse minst 860 timmar per år.

Regionala bedömningsgrunder

1. Etableringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

+4 poäng: planerad drift innefattar betande djur

3 poäng ges om etableringen leder till verksamhet med betande djur.

+1 poäng: planerad drift av certifierad ekologisk produktion

1 poäng ges om planerad drift visar på certifierad ekologisk produktion eller att företaget är under omställning till certifierad ekologisk produktion.

2. Stödet bidrar till en positiv landsbygdsutveckling

+ 3 poäng: Stödet bidrar till bevarat eller nyskapat arbetstillfälle

Etableringen leder till en ny eller bevarad sysselsättning på företaget om minst 860 timmar per år.

+1 poäng: Stödet bidrar till lokal förädling

En poäng ges om den sökande planerar att förädla de egenproducerade jordbruksprodukterna för försäljning eller på annat sätt bidrar till lokal förädling.

+1 poäng: Företaget kommer att driva diversifierad verksamhet
Företaget kommer vid sidan om primärproduktion bedriva annan typ av företagsverksamhet.

eller

5 poäng: Stödet gynnar produktion avseende trädgård
Etablering sker av verksamhet med odling av bär eller grönsaker.

8.1.5 Företag som inte prioriteras regionalt

Till följd av den begränsade budgeten prioriterar länsstyrelsen endast ett startstöd per företag för att så många företag som möjligt ska kunna ta del av stödet.

8.1.6 Stödnivå

Startstödet är totalt på 250 000 kronor. Beloppet kommer att betalas ut vid två tillfällen, den första utbetalningen är på 150 000 kronor och sker i samband med beslut om stöd. Ansökan om den andra utbetalningen ska ha kommit in senast 45 månader efter beslutet om stöd och betalas ut inom 5 år.

8.2 Investeringsstöd till förnybar energi

(delåtgärd 6.4 fokusområde 5 c)

8.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU.
Investeringsstödet är till för att främja tillgång till och användningen av förnybar energi, samt öka användningen av avfalls-, rest- och biprodukter till energi. Det kan till exempel vara teknik, utrustning och anläggningar för produktion av förnybar energi samt förädling av energiråvara. (delåtgärd 6.4 fokusområde 5c)

8.2.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

En viktig förutsättning för hållbar utveckling av Västernorrlands näringsliv är tillgång till en miljöanpassad och kvalitetssäkrad energi. Detta bygger i ökad utsträckning på fler förnybara energikällor och förädling av energiråvara.

Västernorrlands landsbygdsföretagare har olika energibehov och förutsättningar att investera i förnybar energi. Följaktligen bör varje investering bedömas utifrån varje enskilt företags förutsättningar. Länsstyrelsen prioriterar därför i första hand långsiktigt lönsamma investeringar i förnyelsebar energi. Stödet kan sökas av jordbruksföretag,

rennäringsföretag och trädgårdsföretag för produktion av förnybar energi till både eget bruk i jordbruksverksamheten och till försäljning. Små företag på landsbygden kan söka stödet för produktion av förnybar energi till enbart försäljning.

8.2.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är relativt begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse i denna åtgärd. Åtgärden kommer att ha en öppen budget, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är

begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella urvalskriterierna.

Ansökningsperiod

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Minimnivån för bifall är 240 poäng för de nationella urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 240 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 240 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

8.2.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 5c)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella och regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål.	3 poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi + 2 poäng: Investeringen leder till en direkt ersättning av fossil energi	40
2. Insatsen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+1 poäng: Investeringen är ny för företaget +2 poäng: Investeringen är ny för branschen eller i området +2 poäng: Investeringstypen förväntas få stor spridning + 3 poäng: Bi- eller restprodukter används	10
3. Sökanden har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.	+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat behov av investeringen.	+3 poäng: Investeringen bidrar till diversifiering av företaget +2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning +1 poäng: Företaget har genomfört en energikartläggning +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning + 1 poäng: Investeringen leder till en omställning från fossil till förnybar energi	30
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika nationella miljö- och klimatmål.

3 poäng: Investeringen bidrar till att öka användningen av förnybar energi.

Poängen ges till investeringar som bidrar till ökad användning av förnybar energi. Det kan handla om investeringar som underlättar användningen av förnybar energi, även om de inte direkt bidrar till en ökad produktion, exempelvis pannrum, laddningsstationer för el- eller gasdrivna fordon, lagerbyggnader för flis och värmekulvertar. Det kan också handla om investeringar som bidrar till en ökad produktion av förnybar energi, för egen förbrukning eller avsalu. Exempel på sådana är investeringar i vindkraft, vattenkraft, solenergi, jord- och bergvärme eller bioenergi. (Investeringar kopplade till odling av energiskog hanteras inom fokusområde 4.1 5c och investeringar som gynnar produktionen och/eller användningen av biogas producerad av stallgödsel inom fokusområde 5d). Det kan också handla om investeringar som ingår som en del i en biobränslekedja, exempelvis flismaskiner, teknik för pelletstillverkning och salixskördare. Observera att enbart företag med jordbruk, trädgårdsodling, eller rennäring kan stöd för produktion av förnybar energi för eget bruk.

+ 2 poäng: Investeringen leder till en direkt ersättning av fossil energi. Poängen ges till investeringar som ger en faktisk direkt minskning av användningen av fossila bränslen. Investeringen ska ge en slutprodukt i form av en energibärare (exempelvis värme, el, drivmedel eller pellets) som kan användas av företaget eller säljas till annan användare.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning, det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av produkter.

+1 poäng: Investeringen är ny för företaget

En poäng ges om investeringen är helt ny för företaget

+2 poäng: Investeringen är ny för branschen eller i området

Två poäng ges till investeringar som är nya inom aktuell bransch eller i exempelvis länet.

+2 poäng: Investeringstypen förväntas få stor spridning

Två poäng ges om investeringen förväntas göra att fler gör motsvarande investeringar.

+3 poäng: Bi- eller restprodukter används

Tre poäng ges om bi- eller restprodukter används i syfte att öka användningen av bi- och restprodukter för energiändamål.

Observera att den sökande maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli mer.

3. Sökanden har den kunskap, kompetens och genomförandekapacitet som krävs för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

Regionala bedömningsgrunder

+ 4 poäng: Produkter, råvaror eller resurser för energiproduktion tas från närområdet

Av ansökan eller affärsplanen framgår att råvaror eller resurser såsom biobränsle huvudsakligen kommer från länet eller angränsande län.

+ 2 poäng: Företaget har genomfört en energikartläggning som visar behovet av investeringen

Företaget har genomfört energikartläggning som visar på behovet av investeringen. Sökande bifogar dokumentation från energikartläggning.

+ 1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Företaget kan påvisa på att de har en samverkanslösning med andra aktörer eller företag och kan tydligt och sakligt argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför.

+ 1 poäng: *Investeringen leder till en omställning från fossil till förnybar energi*

Poäng ges till investeringar i förnyelsebar energi som medför att fossila bränslen ersätt med förnybar energi, vilket ska framgå av ansökan eller affärsplanen.

8.2.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

8.2.6 Stödnivå

I Västernorrlands län är Stödnivån 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp. Högsta stödbelopp är 1 000 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹¹. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

8.3 Investeringsstöd till gödselbaserad biogas

(delåtgärd 6.4 fokusområde 5d)

8.3.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU.

Investeringsstödet är till för att minska utsläppen av växthusgaser genom att investera i anläggningar för produktion av biogas, vilket exempelvis kan inkludera biogaspannor, uppgraderingar, lager för rötresten och rörledningar (delåtgärd 6.4 fokusområde 5d).

¹¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

8.3.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund (se 8.2.2)

Stöd kan beviljas till anläggning för rötresthantering samt produktion och användning av gödselbaserad biogas, vilket exempelvis kan inkludera uppgraderingsanläggning, rörledningar och kulvertar. I investeringen kan det också ingå programvara.

I Västernorrlands län prioriteras i första hand långsiktiga, lönsamma och välmotiverade investeringar inom gödselbaserad biogas.

8.3.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

För detta stöd hanteras ärendena löpande eftersom länsstyrelsen räknar med ett relativt lågt söktryck. Att tillämpa beslutsomgångar skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet. Löpande hantering av ansökningar bidrar till en effektivare handläggning med kortare handläggningstider. Budgeten är nationell och avropas från Jordbruksverket. För bifall krävs minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 200 poäng för de nationella urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 200 poäng för de nationella urvalskriterierna avslås löpande.
- Jordbruksverket har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nyheter och information om stödet finns på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats, www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

8.3.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 5d)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla specifika miljö- och klimatmål	+2 poäng: Investeringen gynnar produktion och/eller användningen av biogas +2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning eller sköts med metoder som syftar till att minska möjliga metanläckage från anläggningen +2 poäng: Det finns avsättning för den rötrest som produceras +2 poäng: Investeringen syftar till att uppgradera biogasen till fordonsgas	40
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)	2 poäng: Investeringen är ny för företaget 3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen 5 poäng: Investeringen är ett pilotprojekt eller ingår i en testanläggning	10
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen	+3 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft	5 poäng: Nuvärdet av investeringen med investeringsstöd är positivt.	30
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

+2 poäng: Investeringen gynnar produktionen och/eller användningen av biogas

Poängen ges till biogasanläggningar som rötar gödsel men också andra investeringar som gynnar produktionen av biogas, exempelvis rötrestlager. Om en jordbrukare ansöker om investeringsstöd för rötrestlager för eget bruk hanteras ansökan i 4.1 5d, men om rötrestlagret ingår som en del av en större ansökan hanteras det inom detta fokusområde. Poängen ges också till investeringar som ökar användningen av biogas. Det kan exempelvis

vara rörledningar, uppgraderingar till fordonsgas och tankstationer för biogas.

+2 poäng: Investeringen inkluderar utrustning eller sköts med metoder som syftar till att minska möjliga metanläckage från anläggningen

Poängen ges till investeringar där särskilda åtgärder vidtagits för att minska risken för läckage av metan. Det kan exempelvis handla om gastät rötrestlagring eller en efterrötkammare. En åtgärd kan också handla om rutiner och kontrollprogram för regelbunden läcksökning och service av anläggningens olika delar enligt gödselgasstödet krav. Extrapoängen ges enbart till utrustning som inte krävs för miljötillstånd.

+2 poäng: Det finns avsättning för den rötrest som produceras

Poängen ges till investeringar där det är uppenbart att rötresten kommer till användning antingen i det egna företaget eller i andra företag. Det kan vara gårdsanläggningar där man även bedriver växtodling eller anläggningar som tar emot gödsel från djurgårdar som sedan tar tillbaka rötrest för användning i växtodling. Det kan även handla om förädling av rötresten för försäljning eller transport till mindre djurtäta regioner.

+2 poäng: Investeringen syftar till att uppgradera biogasen till fordonsgas

Poängen ges till biogasanläggningar som också uppgraderar biogasen till fordonsgas. Poängen ges också till investeringar som syftar till att uppgradera biogasen i befintliga biogasanläggningar.

Observera att den som söker stöd maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli högre.

2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

Investeringar som har en innovativ inriktning det vill säga som bidrar till att ta fram eller använda nya idéer, bör prioriteras. Originalitet och spridningsgrad avgör om det är en innovation. Det gäller bland annat för utveckling av produkter, processer, teknik och metoder. Exempel på ansökningar som kan få stöd är när investeringar uppfyller högre miljökrav genom modern teknik. Det kan också vara investeringar som innebär nya koncept eller utveckling av jordbruksprodukter.

2 poäng: Investeringen är ny för företaget

Två poäng ges om investeringen är helt ny för företaget.

3 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Tre poäng ges till investeringar som har en innovativ inriktning och som bidrar till att införa nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder.

Investeringar som visar på nya bra sätt att ta tillvara biogasen får poängen.

Ansökan bedöms utifrån aktuell kunskap inom området, utifrån hur investeringen förväntas bidra med positiva effekter och utifrån innovationens behov av att spridas.

4 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

Fyra poäng ges till investeringar som är bland de första inom sin bransch.

5 poäng: Pilotprojekt eller testanläggning

Fem poäng ges om investeringen är ett pilotprojekt eller en testanläggning för en ny produkt, process, teknik eller metod.

3. Sökanden har den kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet som krävs för att genomföra investeringen.

+3 poäng: Den som söker stöd har tillräcklig egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

Tre poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, själv, via anställd eller inköpt kompetens.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+3 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Tre poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande.

Observera att den som söker stöd maximalt kan få 5 poäng, även om totalsumman här kan bli högre.

4. Investeringen bidrar till att förbättra företagets konkurrenskraft

5 poäng: Nuvärdet av investeringen med investeringsstöd är positivt

Det IT-stöd som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan och räknar ut nuvärdet av investeringen. Är nuvärdet med stöd positivt ges fem poäng. Det stöd som avses är investeringsstödet för insatsområdet. Eventuellt gödselgasstöd tas inte med i beräkningen.

8.3.5 Stödnivå

Stöd ges till 40 procent av stödberättigande utgifter. Högsta stödbelopp är 40 miljoner kronor inom en period av tre år.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

8.4. Investeringsstöd för att skapa nya jobb

(delåtgärd 6.4 fokusområde 6a)

8.4.1. Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU.

Investeringsstödet till annan verksamhet än jordbruk, trädgård, rennärning och skogsbruk för att skapa nya jobb är till för att främja diversifiering och främja skapandet och utveckling av småföretag för att få fler arbetstillfällen på landsbygden. (delåtgärd 6.4 fokusområde 6a)

8.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Stöd inom åtgärden beviljas till investeringar i företag som medför att nya arbetstillfällen skapas alternativt att företaget kan bevara redan befintliga arbetstillfällen. Stödet kan sökas av små och medelstora företag på landsbygden samt av jordbruksföretag, skogsföretag och trädgårdsföretag som diversifierar sin verksamhet (stöd ges inte till investeringar i jordbruk, trädgård och skogsbruk).

Ett prioriterat område i Västernorrland inom landsbygdsutveckling är att skapa förutsättningar för konkurrenskraftiga och lönsamma företag på landsbygden. Rationaliseringar inom jord- och skogsbruket samt koncentration av offentlig service minskar antalet arbetstillfällen på landsbygden, vilket medför att det är angeläget att främja nyföretagande, entreprenörskap och diversifiering.

Regionalt prioriteras i första hand diversifiering av primärproduktionen samt satsningar inom den växande besöksnäringen där landsbygden har potential inom exempelvis småskalig natur- och kulturturism.

8.4.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Inom detta insatsområde bedömer länsstyrelsen att det endast kommer att komma in ett fåtal ansökningar per kvartal, och därför kommer beslutsomgångar inte användas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar. Länsstyrelsen kommer således ha en öppen budget och löpande fatta beslut om ansökningar. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras

leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Minimivån för bifall är 200 poäng för de nationella urvalskriterierna och det regionalt anpassade urvalskriteriet ihop.
- Ansökningar med mindre än 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

8.4.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 6.4, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden	1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid 3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget 4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget +1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året	30
2. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål	+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål +2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen +1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag	10
3. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)	+3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas och/eller att nya tjänster erbjuds i området +2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning	10

4. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen	+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15
5. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen	+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen i någon grad +1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen +1 poäng: Kassalikviditeten efter investering är mindre än 1 +1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1 +1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 %	10
6. Det finns ett identifierat regionalt behov av Investeringen	+4 poäng: Anläggningar och tjänster inom området häst +3 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål +1 poäng: Investeringen bidrar till en diversifiering av företaget +1 poäng: Investeringen bidrar till att utveckla en nystartad verksamhet +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	25
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen ger arbetstillfällen på landsbygden

Arbetsstillfällen ska vara nyskapade och bestående räknat som årsarbetskrafter. Bestående innebär att arbetstillfället ska finnas kvar på längre sikt, inte bara under projektiden. I detta inkluderas även "egenföretag" (alla företagsformer), där personen helt eller delvis övergår till att arbeta i sitt företag. Ideellt arbete räknas inte som arbetstillfällen. Arbetsstillfällen genom underleverantörer med egen F-skattsedel räknas med om de skapats som en direkt följd av investeringen. För urvalskriteriet räknas enbart arbetstillfällen på landsbygden.

- *1 poäng:* Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
- *3 poäng:* Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
- *4 poäng:* Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
- *+1 poäng:* Investeringen leder till sysselsättning hela året

1 poäng: Investeringen leder till ökad sysselsättning från deltid till heltid
En poäng ges om investeringen ger heltidssysselsättning för en person som tidigare har arbetat deltid i företaget. Deltid är mindre än 1720 timmar per år.

3 poäng: Investeringen skapar ett nytt arbetstillfälle i företaget
Tre poäng ges om investeringen leder till att företaget kan sysselsätta en ny person på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Personen har inte varit anställd i företaget tidigare.

4 poäng: Investeringen skapar mer än ett arbetstillfälle i företaget
Fyra poäng ges om investeringen leder till att mer än en ny person får sysselsättning i företaget på heltid eller halvtid. Med halvtid avses minst 50 % av ett årsarbetstillfälle d.v.s. minst 860 timmar. Berörda personer har inte varit anställda i företaget nyligen.

+1 poäng: Investeringen leder till sysselsättning hela året
Ett extra poäng ges till investeringar som räknas som mer än enbart säsongsarbete.

2. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- *+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål*
- *+2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen*
- *+1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag*

+2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla minst ett nationellt miljö kvalitetsmål

Två poäng ges till verksamheter som bidrar till de nationella miljö kvalitetsmålen. Det kan till exempel gälla satsningar inom turismsektorn som bidrar till öppna betesmarker, gynnar kulturmiljön eller den biologiska mångfalden. Ett annat exempel är företag som driver restauranger eller säljer mathantverk där råvaran är ekologisk, lokalt producerad eller säsongsanpassad. Lokalt producerat räknas som inom eget eller angränsande landskap. Företag som bedriver verksamheter inom energiproduktion och energieffektivisering är andra exempel på företag som är kvalificerade till poängen.

+2 poäng: Delar i investeringen ger extra bidrag till miljö kvalitetsmålen
Två poäng ges till den som söker stöd om det ingår delar i investeringen som är bra för miljön. Det kan till exempel vara en investering där ett miljöcertifieringssystem ingår.

+1 poäng: Investeringen bidrar till ett extra energieffektivt företag
En poäng ges till de företag som med investeringen använder sig av

energikällor eller teknik som gör företaget energieffektivt. Det kan till exempel vara investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner med fokus på energieffektivitet.

3. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- +3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas och/eller att nya tjänster erbjuds i området
- +2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning

+3 poäng: Investeringen medför att ny produktion startas eller att nya tjänster erbjuds i området

Tre poäng ges till investeringar som medför nya verksamheter i området.

+2 poäng: Investeringen har en tydlig innovativ inriktning

Två ges till investeringar som har ett koncept som visar potential att utveckla branschen eller området i en positiv riktning.

4. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- +1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen
- +2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare
- +1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild
- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

+1 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens finns för att genomföra investeringen

En poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt.

+2 poäng: Den som söker stöd har erfarenhet av planerad verksamhet som anställd eller egen företagare

Två poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom företaget som gäller för den investering som företaget ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+1 poäng: Den som söker stöd har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om företaget har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för en bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Företagets kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om företaget samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

5. Företaget är i behov av stöd för att kunna genomföra investeringen

- *+1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen*
- *+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten, utöver investeringen*
- *+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än*
- *+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än*
- *+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent*

1 poäng: Utan stöd genomförs inte investeringen

En poäng ges om investeringen inte genomförs alls utan stöd. I ansökan ska den som söker ha motiverat varför investeringen inte kommer att genomföras. Det kan till exempel vara att risken är för hög för att satsa själv eller att avkastningen är för dålig.

+1 poäng: Utan stöd förhindras den fortsatta utvecklingen av verksamheten, utöver investeringen

En poäng ges om den fortsatta utvecklingen av affärsverksamheten inte går att genomföra när den som söker inte får något investeringsstöd. Det kan till exempel vara om andra planerade investeringar kommer att påverkas negativt av att den här investeringen inte blir av.

Följande 3 poängsättningar räknas ut av IT-systemet

Det IT-system som används i handläggningen använder de uppgifter som finns i ansökan för att beräkna kassalikviditet, självfinansieringsgrad och soliditet. Dessa nyckeltal visar om företaget är i behov av stöd för att genomföra investeringen.

+1 poäng: Kassalikviditeten efter investeringen är mindre än 1

En ansträngd likviditet är problem för många företag som vill investera. Ett centralt mått är kassalikviditet. Om kassalikviditeten efter investeringen, utan investeringsstöd är mindre än 1 ges ett extra poäng.

+1 poäng: Självfinansieringsgraden är mindre än 1

Förmågan att finansiera investeringar med företagets egna pengar påverkar behovet av stöd. Poäng ges om investeringens storlek i förhållande till årets avskrivningar och resultat är större än 1.

+1 poäng: Soliditeten är mindre än 25 procent

Solida företag har goda möjligheter att finansiera investeringar utan statligt stöd. Om företaget har en soliditet enligt senaste bokslut på mindre än 25

procent ges en extra poäng. Då har vi tagit hänsyn till att tillgångarnas värde enligt bokslut sällan speglar tillgångarnas marknadsvärde.

6. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

Stöd ges till investeringar utifrån de behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

+4 poäng: Anläggningar och tjänster inom området häst

Poäng ges till företag som investerar i anläggningar och tjänster inom området häst. För poäng förutsätts att företaget ska skapa minst ett nytt arbetstillfälle och en långsiktig lönsam verksamhet.

+3 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål

Poäng ges till företag som huvudsakligen investerar för att utveckla Företagets turist- eller besöksverksamhet och som bidrar till utvecklingen av länets besöksnäring, vilket ska framgå av ansökan eller affärsplanen.

Till exempel ges poäng till investeringar i företag som utvecklar/tillgängliggör länets natur- och kulturmiljöer. Det kan till exempel gälla satsningar inom jakt, fiske, turridning eller skärgårdsupplevelser.

+1 poäng: Investeringen bidrar till en diversifiering av företaget

En poäng ges till verkssamma jordbruksföretag som diversifierar sin verksamhet.

+1 poäng: Investeringen bidrar till att utveckla en nystartad verksamhet

En poäng ges till företag som investerar i en nystartad verksamhet. Verksamheten får inte ha varit aktivt i mer än ett år från det att ansökan kommit in till länsstyrelsen.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Företaget kan visa att de samverkar med andra företag.

8.4.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

Länsstyrelsen prioriterar inte företag som riskerar att tränga undan andra liknande företag i närområdet det vill säga företag som verkar på lokal marknad. Därför prioriteras inte verksamheter inom maskinentreprenadbranschen, kroppsvård, skönhetsvård, hälsovård, träning, hårvård, måleri, VVS, bygg, reparation, el, restaurang, bageri, caféer, städ samt dagligvaruhandel. Avståndet till närmaste konkurrent bör vara mer än 1,5 mil för att undantag ska kunna göras.

8.4.6 Stödnivå

Stödnivån är 40 procent av stödberättigande kostnader upp till högsta stödbelopp. I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 1 800 00 kronor per stödmottagare¹².

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹³. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

¹² Dock ej högre än 200 000 euro.

¹³ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

9. Stöd till service, infrastruktur och attraktiv landsbygd

Den här rubriken gäller investeringar som med stor sannolikhet inte skulle genomföras utan stöd, men där den gemensamma nyttan är stor.

För de här investeringarna finns det krav på att en offentlig organisation i vissa fall går in med pengar för att finansiera investeringen. Det kan exempelvis vara kommun, landsting, region eller länsstyrelse. Det gäller dock inte för stöd till bredband eller för den del av stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden som rör investeringar i kommersiell service.

9.1 Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur

(delåtgärd 7.2 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i småskalig infrastruktur. Sametinget har egen handlingsplan.

9.1.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar i småskalig infrastruktur ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men där det inte finns några incitament för någon enskild att finansiera investeringen (delåtgärd 7.2) Syftet är att förbättra den småskaliga infrastrukturen på landsbygden för att därigenom ge en ökad livskvalitet och en tryggare utomhusmiljö för de boende på landsbygden. Stöd till sådana investeringar kan med fördel ges när de ligger i anslutning till andra investeringar som fått stöd inom landsbygdsprogrammet. (fokusområde 6b).

9.1.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

En god infrastruktur bidrar till bygdens attraktivitet och gynnar både de som redan bor där och kan locka nya människor att leva på landsbygden. En infrastruktur och ett kommunikationssystem som är väl anpassat till behoven i olika delar av länet underlättar för invånare och företag att nyttja våra gemensamma resurser på ett hållbart sätt.

Västernorrland är ett mycket bilberoende län för såväl hushåll som företag. Bilberoendet ökar med glesheten eftersom transportalternativen blir färre. Länets glest befolkade områden präglas av många mindre arbetsmarknader med en begränsad variation av bransch- och yrkesområden, vilket medför en ökad arbetspendling. Prioriterade områden är samordnings- och utvecklingsinsatser för system för samåkning och pendelparkering.

En väl fungerande lokal infrastruktur kan stärka jord- och skogsbruket samt i övrigt landsbygdsföretagarens konkurrenskraft. Samverkanslösningar och investeringar i mindre vägar och broar är därför prioriterade områden.

Även ökad tillgänglighet genom investeringar för exempelvis funktionshinder (t.ex. parkeringar och uppfartsvägar) och investeringar för ökad säkerhet/trygghet kan öka bygdens attraktionskraft. Prioriterade områden är således investeringar i belysning och trafiksäkra lösningar.

Åtgärden har likheter med den verksamhet som kan bedrivas i lokal ledd utveckling. Vid prövning av ansökan kommer därför en avstämning med berört LLU-område att göras.

9.1.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse för denna åtgärd. Länsstyrelsen har en öppen budget för åtgärden, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella urvalskriterierna.

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren och nå minst 250 poäng för de nationella urvalskriterierna och regionala urvalskriterierna. Ansökningar som inte når miniminivån för de nationella och regionala urvalskriterierna kommer att avslås löpande.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella och regionala urvalskriterierna. Utfallet för de nationella och regionala urvalskriterierna summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall vid varje beslutstillfälle.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

9.1.4. Urvalskriterier

(delåtgärd 7.2 fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	25
2. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	+1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser +2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen +1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	30
3. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	+3 poäng: Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden +2 poäng: Investeringen gynnar länets infrastruktur + 1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen + 1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	45

Summa viktning	100
----------------	-----

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljö målportalen, www.miljomal.se.

God bebyggd miljö

- en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade,
- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
- kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar,
- det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

+ 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö- och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö- och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på

<http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.

· *+ 1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser*

· *+ 2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen*

· *+ 1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild*

· *+ 1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning*

+ 1 poäng: Lämplig kompetens finns inom organisationen för det område investeringen avser

En poäng ges när det finns yrkeserfarenhet inom organisationen som gäller för den investering som organisationen ska göra. Om företaget saknar kompetens är risken stor att investeringen inte kommer att ge förväntat resultat.

+ 2 poäng: Tillräcklig, egen eller köpt kompetens för att genomföra investeringen

Två poäng ges om den som söker stöd kan visa att han eller hon har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och planera för investeringen. Det kan vara så att den som söker har kompetens, antingen själv eller via en anställd, eller inköpt. Investeringar kan ge påfrestningar på verksamheten, därför är det viktigt att den som söker har kapacitet att genomföra investeringen.

+ 1 poäng: Den som söker har en tydlig och relevant målbild

En poäng ges om organisationen har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om

investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Organisationens kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

3. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen

+1 poäng: Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden

Poäng ges till investeringar för att öka möjligheterna till säkra vägar för rekreations- och friluftsansknutna aktiviteter som t ex skidåkning, vandring/promenader, rid- och cykelleder

Exempel på investeringar är belysning och trafiksäkra lösningar.

+1 poäng: Investeringen gynnar länets infrastruktur

Poäng ges till investeringar som syftar till att underlätta kommunikation för boende och besökande. Exempel på investeringar är pendlarparkering, samåkningslösningar.

+ 1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

Poäng ges om organisationen har en tydlig och relevant målbild på både kort och lång sikt. Målbilden ska ge underlag för din bedömning om investeringen kommer att bli genomförd på ett framgångsrikt sätt och också ge önskat resultat. Organisationens kvaliteter och drivkrafter har här stor betydelse. Till exempel ska det finnas en långsiktig plan för driften/skötseln av investeringen.

+ 1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Företaget kan påvisa på att de har en samverkar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande och tydligt och sakligt kan argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför.

Regionala bedömningsgrunder

+3 poäng: Investeringen bidrar till att öka tillgänglighet och service för boende och besökare på landsbygden

En god infrastruktur bidrar till bygdens attraktivitet och gynnar både dem som redan bor där och kan locka nya människor att leva på landsbygden Poäng ges till investeringar för att öka möjligheterna till säkra vägar för rekreations- och friluftsansknutna aktiviteter som t ex skidåkning, vandring/promenader, rid- och cykelleder Exempel på investeringar är belysning och trafiksäkra lösningar.

Även ökad tillgänglighet genom investeringar för att öka tillgängligheten för funktionshindrade (t.ex. parkeringar och uppfartsvägar) och investeringar för ökad säkerhet/trygghet (t.ex. god belysning) kan öka bygdens attraktionskraft. Poäng ges om det finns en utvärderingsplan som följer upp och påvisar insatsens effekter.

+2 poäng: Projektet/investeringen bidrar till att samordna och utveckla system för kommunikation

Poäng ges till investeringar som syftar till att underlätta kommunikation för boende och besökande. Exempel på investeringar är pendlarparkering, samåkningslösningar.

+1 poäng: Det finns en långsiktig plan för underhåll och skötsel av investeringen

En långsiktighet och ett hållbarhetstänk är mycket viktigt när det gäller infrastruktur, att det finns en plan för underhåll och skötsel även efter projekttidens slut ska därför premieras. Poäng ges om det finns en utvecklingsplan/skötselplan som visar långsiktigheten med investeringen.

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att samverkanslösningar bildas eller stärks mellan företag eller aktörer

Företaget kan påvisa på att de har en samverkar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande och tydligt och sakligt kan argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför.

9.1.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.1.6 Stödnivå

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigade utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 25 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹⁴ i de fall det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre

¹⁴ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

9.2 Stöd till bredband

(delåtgärd 7.3 fokusområde 6c)

9.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till bredband ges i Sverige för att öka tillgången till bredbandsnät med hög överföringskapacitet, så kallade nästa generations accessnät (NGA-nät) på landsbygden. Syftet med stödet är att öka tillgängligheten till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik i landsbygdsområden (delåtgärd 7.3 fokusområde 6c).

9.2.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

I bredbandsstödet används bara gemensamma nationella prioriteringar. De projekt som beviljas stöd ska bidra till att uppfylla målen i den regionala bredbandsstrategin. I de fall det finns en kommunal bredbandsstrategi ska projektet även bidra till att uppfylla kommunens mål för bredbandsutbyggnad.

Projekt som styr mot fondsamverkan kommer att prioriteras.

Bakgrund

Tillgången till bredband och internet är en förutsättning för ekonomisk, hållbar och social utveckling. Regeringens utgångspunkt är att Sverige ska ha ett bredbandsnät i världsklass. Ett viktigt mål som satts upp i den nationella bredbandsstrategin är att år 2020 bör 95 % av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit per sekund. Västernorrland har mycket arbete framför sig för att nå upp till målen i den nationella bredbandsstrategin, Sveriges digitala agenda och vår regionala utvecklingsstrategi. En lång rad utmaningar och problemområden beräknas kunna hanteras bättre om ökad samverkan och samordning sker på regional och lokal nivå för en funktionell IT-infrastrukturutbyggnad i länet.

57 % av länets invånare och arbetsställen har tillgång till bredband på 100 Mbit per sekund eller mer. I områden utanför tätort och småort är förhållandena sämre där endast 17 % har tillgång till bredband på 100 Mbit per sekund eller mer enligt PTS bredbandskartläggning oktober 2016.

Även om fibertillgängligheten är likartad i Västernorrland som i landet i stort så kommer utbyggnaden av fiber här ha en speciellt viktig roll i måluppfyllelsen. Det finns nämligen speciella utmaningar i utbyggnaden av

4G, i och med länets stora glesbefolkade områden samt växlande topografi. I ett längre perspektiv framstår fiberutbyggnad som det allra mest attraktiva alternativet, då vi med säkerhet även kan uppnå hastigheter långt över de 100 Mbit/s som är det nuvarande målet. Även utbyggnad av övriga tekniker är till stor del beroende av ett väl fungerande fibernät.

Intresset för bredbandsutbyggnad i förra programperioden var litet men intresset av nya bredbandsprojekt har ökat mot slutet av förra programperioden och det finns nu en stor förväntan att komma igång med nya projekt så fort som möjligt. Det finns därför ett uppdämt behov av stöd till bredbandsprojekt.

En lång rad utmaningar och problemområden beräknas kunna hanteras bättre om ökad samverkan och samordning sker på regional och lokal nivå för en funktionell IT-infrastrukturutbyggnad i länet. Skälet för denna samverkan är att marknadskrafterna inte bedöms vara tillräckligt starka för att en utbyggnad skall ske i delar av länet med högre befolkningsgleshet.

Länsstyrelsen har tillsammans med samtliga kommuner i Västernorrland tagit fram och förankrat en regional handlingsplan för bredbandsutbyggnaden i länet. Således bör bredbandsprojekt som är förenliga med de regionala och kommunala strategierna prioriteras. De regionala strategierna finns att tillgå via PTS Bredbandskarta; <http://bredbandskartan.pts.se/>

9.2.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha en beslutsomgång under 2019 med möjlighet till särskilda utlysningar efter behov. Länsstyrelsen fattar beslut om stöd vid enskilda beslutstillfällen senast tre månader efter ansökningsperioden gått ut. Vid beslutstillfället kommer alla inkomna ansökningar som är kompletta och kvalificerade att jämföras med varandra genom poängsättning. En komplett ansökan är när alla uppgifter och bilagor som efterfrågas via e-ansökan eller länsstyrelsens begäran om kompletteringar har skickats in till länsstyrelsen. Stöd kommer att beviljas till de ärenden som har högst poäng, så långt budgeten räcker. Ansökningar som inte uppfyller villkoren för stöd kommer att avslås löpande.

Under 2019 kommer en beslutomgång att pågå mellan 1 oktober 2018 till 31 mars 2019. Därefter bedömer länsstyrelsen att det är mindre sannolikt att det kommer att finnas pengar kvar i budgeten. Tillkommer nya medel till budgeten genom tilldelning av nya medel till Västernorrland eller återflöden från tidigare beslutade ärenden kommer länsstyrelsen öppna upp en utlysning av dessa medel. Information om en utlysning kommer att annonseras för länsstyrelsen webbplats www.lansstyrelsen.se/vasternorrland.

Ansökningsperioder

1 oktober 2018 – 31 mars 2019

Urval av ansökningar

För att en ansökan ska betraktas som kvalificerad och för att gå vidare i ansökningsprocessen måste ansökan uppfylla stödvillkoren samt nå minst 200 poäng av de nationella urvalskriterierna.

Vid varje beslutstillfälle kommer länsstyrelsen att hantera ansökningar enligt följande:

- Länsstyrelsen prövar samtliga beslutsklara och kvalificerade ansökningar, det vill säga ansökningar som är stödberättigande och uppnår miniminivån för nationella urvalskriterierna. Utfallet summeras och ansökningar rangordnas med hjälp av poängsättningen. Ju högre summa desto större möjlighet till stöd.
- En fast budget kommer att fördelas till varje beslutstillfälle.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Nyheter och information om stödet finns även på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats, www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

9.2.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.3, fokusområde 6c)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och för att kunna jämföras med andra ansökningar. Poängen för de nationella och regionala kriterierna läggs ihop och anger hur prioriterad en ansökan är. Urvalskriterierna syftar till att prioritera kostnadseffektiva projekt med god genomförande kapacitet.

Nationella urvalskriterier

Nationella urvalskriterier	Poängsättning Bedömningsgrunder	Viktning
1. Projektet ger hög anslutningsgrad till bredbandsnätet	1 poäng: 50 – 74 procent anslutna inom avgränsat område för projektet. 3 poäng: 75 – 84 procent anslutna inom avgränsat område för projektet. 5 poäng: 85 procent eller fler anslutna inom avgränsat område för projektet.	45
2. Projektet har ett högt antal möjliga anslutningar till bredbandsnätet	2 poäng: 20 - 49 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet. 3 poäng: 50 - 99 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet. 4 poäng: 100 – 199 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet. 5 poäng: Minst 200 möjliga anslutningar inom avgränsat område för projektet.	40
3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen	+1 poäng: Likviditeten för projektets genomförande är tryggad. +1 poäng: Det finns en projektledare utsedd för projektet. +1 poäng: Det finns en ekonomiansvarig utsedd för projektet. +1 poäng: Det finns en upphandlingskunnig utsedd för projektet. +1 poäng: Det finns en person med relevant teknisk utbildning eller erfarenhet i projektet.	15
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

För stöd till bredband finns inte några regionala urvalskriterier

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Projektet ger hög anslutningsgrad till bredbandsnätet

Syftet med prioriteringen är att öka kostnadseffektiviteten i projekten. I det här sammanhanget betyder det att bredbandsnätet blir billigare per anslutning om det är många som väljer att koppla upp sig. Genom att beräkna anslutningsgraden på hushåll (= permanentbostäder) styr också

urvalskriteriet på ett tydligt sätt mot indikatorn för delåtgärden som är antal personer som får tillgång till bredband.

Så här beräknas anslutningsgraden:

Beräknat antal anslutna hushåll/totalt antal hushåll inom avgränsat område för projektet

* 100 = anslutningsgrad i %

Hushåll = permanentboende = hushåll med folkbokförda

2. Projektet har ett högt antal möjliga anslutningar till bredbandsnätet

Syftet med prioriteringen är att få projekt som omfattar ett lite större område. Det är bra ur kostnadseffektivitetssynpunkt om projekten inte blir alltför små och syftar också till att områden avgränsas på ett klokt sätt så att inte ”vita fläckar” uppstår mellan områdena.

Som möjlig anslutning räknas hushåll det vill säga permanentbostäder. I ett flerbostadshus räknas varje lägenhet som en anslutning.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

Prioriteringen syftar till att få projekt som kommit långt i sin planering. Projektet har samlat personer med den kompetens som behövs för att kunna genomföra projektet. En säkrad finansiering av projektet minskar risken för problem med likviditeten som kan leda till stopp i arbetet.

Den kompetens som krävs kan komma från utbildning eller att personen har jobbat med liknande arbetsuppgifter. Personerna ska vara namngivna i ansökan.

Likviditeten är tryggad om det finns ett:

- Lånelöfte om det är en förening eller organisation (som inte är företag eller myndighet) som genomför projektet.
- Lånelöfte om det är ett företag som genomför projektet. Om företaget har likviditet att genomföra projektet utan externa lån kan lånelöftet ersättas av ett intyg från företaget.
- Om det är en kommun eller annan myndighet som genomför projektet behövs inget intyg eller lånelöfte. En kommun eller myndighet får alltid ett poäng.

Den som genomför projektet är den som är projektägare och alltså står som sökande.

Kompetensen ska styrkas med:

Oavsett vem som står som genomför projektet, står som sökande, ska de personerna vara namngivna i ansökan. Kompetensen beskrivs i kort förklaring för varje person. Kompetensen kan bestå av utbildning, arbetslivserfarenhet eller erfarenhet från föreningsarbete. Kompetensen behöver inte styrkas av underlag som t ex arbetsgivarintyg eller utbildningsintyg.

9.2.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns inte några ytterligare regionala prioriteringar. De prioriteringar som finns framgår av förordningar och föreskrifter och finns tillgängliga i informationen på Jordbruksverkets webbplats.

9.2.6 Stödnivå

Stödnivån i länet är anpassad till de regionala förutsättningarna utifrån gemensamma riktlinjer som tagits fram av Jordbruksverket. Samma stödnivå används för alla projekt som beviljas stöd inom länet.

Följande faktorer har vägts samman:

- breddbandsnätens storlek, som utgår från antal personer per kvadratkilometer i länets olika kommuner
- markförhållanden, som speglas av andelen åkermark, betesmark, skog inklusive berg, myrar, mossar och liknande svåra marker samt andelen sjöar och vattendrag i länet.
- historiska kostnader för breddbandsinvesteringar under åren 2010–2013 hämtade från breddbandsstödet i landsbygdsprogrammet 2007–2013. Riktlinjen syftar till att den privata kostnaden i genomsnitt ska vara likvärdig för en uppkoppling i tätort.
- Tillgång till marknadsaktörer i länet och vilka affärsmodeller de erbjuder. Brist på aktiva marknadsaktörer kan motivera en högre stödnivå.

Utifrån markförhållanden och länets struktur samt stödberättigande kostnader har Länsstyrelsen kommit fram till ett stöd på 60 procent av de stödberättigande utgifterna.

Markförhållanden och befolkningstäthet

Vid avvägningen av vilken stödprocent som är lämplig har hänsyn tagits till markförhållanden såväl som befolkningstäthet. Enligt det nationella beräkningsunderlaget uppgår andelen skog inklusive, berg, myrar, mossor och liknande svåra marker till 91 % av Västernorrlands yta. Topografin med det branta och kuperade kust- och skogslandskapet samt älvdalarna är kännetecknande för länets landskap vilket medför utmaningar vad gäller utbyggnaden av länets IT-infrastruktur. Vidare är länet glesbefolkat och av totalt 7 kommuner är det två kommuner som har mindre än 5 personer per km². Totalt i länet är befolkningstätheten på 11,3 personer per km².

Historiska kostnader

Under åren 2011–2014 uppgick beviljat stöd för bredbandsinvesteringarna i Landsbygdsprogrammet till totalt 117 miljoner kronor inklusive offentlig och privat finansiering. Erfarenheter från utförda satsningar på bredband visar att den privata insatsen är högre i glesbygd jämfört med tätorten. Färre personer får dela på kostnaderna i glesbygd, avstånden är längre även om det i tätort också förekommer skillnader mellan storleken på den privata insatsen. Den genomsnittliga kostnaden per anslutning var i förra programperioden på 28 000 kronor, men varierade från 17 000 kronor upp till 43 000 kronor per anslutning beroende på svåra markförhållanden och långa avstånd.

Marknadsaktörer

Bristen på aktiva marknadsaktörer har medfört att det i nät som byggts under tidigare programperioder i Västernorrland ägs av kommunernas stadsnät eller byarna själva som också tar hand om den operativa driften av näten. Marknadsaktörerna har getts möjlighet att äga och/eller driva näten men valt att avstå. Kundunderlaget är för litet och det blir svårt för marknadsaktörerna att uppnå lönsamhet.

Vald stödprocent i Västernorrland motiveras också utifrån att den marknad som bygger på kommersiell grund är till dags datum nästintill obefintlig och det finns inga tecken på att marknaden har för avsikt att bygga och äga bredbandsnät med tillräcklig kapacitet och täckning för att klara behovet.

Högsta stödbelopp är 10 miljoner Euro per projektägare och programperiod. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor stödberättigande utgifter.

9.3 Stöd till investeringar i service och fritid på landsbygden

(delåtgärd: 7.4/ 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i service och fritid. Det gäller då idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler. Sametinget har egen handlingsplan.

9.3.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar till service ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men där det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.4). Syftet med stödet är att skapa och behålla service på landsbygden. Det kan vara kommersiell och viss offentlig service, servicepunkter där flera olika typer av service finns samlat, men också investeringar för att skapa bra möjligheter för idrott och fritid samt samlingslokaler, vilket gynnar både boende och besökare (fokusområde 6b).

9.3.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Västernorrland karaktäriseras av glesa strukturer och långa avstånd, som ställer sina särskilda utmaningar på anpassning av näringsliv, arbetsmarknad och service. Tillgängligheten i länet till olika former av service varierar betydligt. För att bidra till en god servicenivå är det viktigt att främja närhet till den grundläggande servicen. För att skapa attraktiva livs- och boendemiljöer på landsbygden bör aktörer på lokal och regional nivå samarbeta. Den service som efterfrågas tillhandahålls av flera olika aktörer – privata företag, kommunen, staten och ideella organisationer. Befolkningsunderlaget är ofta i minsta laget för ett heltäckande serviceutbud. För att stärka servicen på landsbygden är det därför viktigt att utveckla samordningslösningar och lokalt anpassade lösningar.

Satsningar på nya organisatoriska former för serviceproduktion och distribution såväl som samlokalisering av service är möjligheter. Genom att bilda servicepunkter eller genom att investera i lokaler som skapar ökad samhörighet och trivsel skapas ett större incitament såväl för att stanna kvar och uträtta sina ärenden som för att träffas för social samvaro på den ort man bor. Investeringar för bygdens attraktivitet kan även bidra till att nya människor blir intresserade av att bo och leva i området.

Länet har ett rikt föreningsliv och föreningarna har stor betydelse för hur man upplever sin boendemiljö. Där finns många eldsjälar och innovatörer som brinner för sin bygd. Det finns många samlingslokaler och anläggningar ute i byarna som har en stor betydelse för sammanhållningen i en bygd. Att kunna utöva sitt fritidsintresse på hemorten gör att tillgängligheten ökar eftersom transportbehovet minskar. Detta ökar också ortens attraktivitet. Många av dessa lokaler är dock i stort behov av renovering. En prioritering är investeringar som bidrar till att anläggningar kan nyttjas av flera olika typer av verksamhet vilket ger möjlighet till att erbjuda en mångfald av fritidsaktiviteter på landsbygden.

9.3.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Investeringar i kommersiell och viss offentlig service

Inom detta insatsområde bedömer länsstyrelsen att söktrycket kommer bli relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Dessutom finns ett behov inom stödet till kommersiell service på landsbygden av att kunna fatta snabba beslut. Av den anledningen kommer vi att tillämpa löpande beslut i stället för beslutsomgångar.

För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 200 poäng av urvalskriterierna för att få bifall.

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Eventuella nyheter och förändringar annonseras på länsstyrelsen Västernorrlands webbplats, www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse för denna åtgärd. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål uppfylls ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella och regionala urvalskriterierna.

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Minimivån för bifall är 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall.
- I ett läge där budgeten begränsar antalet ansökningar som kan få bifall prioriteras ansökningar enligt följande:
 - Den ansökan med högst poäng
 - Den ansökan som har högst poäng i högst viktat kriterium i fallande ordning
 - Den ansökan som kom in först

9.3.4 Urvalskriterier

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella och regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer 3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom området +1 poäng: Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	A Investeringar i kommersiell och viss offentlig service +3 poäng: Investeringen bidrar till målen i det regionala serviceprogrammet +2 poäng: Investeringen ingår i en samverkans lösning B Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler +3 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen +2 poäng Investeringen bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen	40
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning med tydliga mål för investeringen	15

	5 poäng: ges till sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna.	
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- + 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 2 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Det är framför allt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö som kommer vara viktigt vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljö målsportalen, www.miljomal.se.

God bebyggd miljö

- en långsiktigt hållbar bebyggelsestruktur har utvecklats både vid nylokalisering av byggnader, anläggningar och verksamheter och vid användning, förvaltning och omvandling av befintlig bebyggelse samtidigt som byggnader är hållbart utformade,
- städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

+ 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift ett extra poäng.

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på <https://www.raa.se/kulturarvet/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/vad-ar-kulturmiljo/nationella-kulturmiljomal/>

+ 1 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*
Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på <http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).

· 1 poäng: *Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer*

· 3 poäng: *Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området*

· +1 poäng: *Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas*

· +1 poäng: *Investeringen är en del i en helhetslösning*

När det gäller innovation kan man se till vad för service som ska förmedlas. Det kan handla om ny kunskap om produkter eller metoder för service. Dessa kan i sin tur vara ett resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i servicen är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

1 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

Poängen ges till de investeringar som förbättrar servicen i området och samtidigt har en innovativ inriktning som behöver spridas. Det kan vara servicelösningar som har innovativa funktioner, till exempel provtagningsverksamheter eller servicelösningar för posthantering eller bredare aktivitetsutbud.

3 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första i området

En produkt, vara eller tjänst kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området. Tre poäng ges t.ex. till nya lösningar för hur man kombinerar olika typer av service eller bredare aktivitetsutbud.

+1 poäng: *Nya servicepunkter eller samlingslokaler skapas*

Poängen ges till de ansökningar som visar att det på platsen kommer tillhandahållas service. Det kan till exempel vara dagligvarubutiker och drivmedelsstationer.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen.

· *2 poäng:* Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

· *4 poäng:* Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

· *+1 poäng:* Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet.

Stöd ges till de investeringar i service utifrån behov och prioriteringar som finns i det regionala serviceprogrammet. Därmed blir motsvarande regionalt poängbeskrivningar avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna.

A) Investeringar i kommersiell och viss offentlig service

3 poäng: Investeringen bidrar till målen i den regionala handlingsplanen för serviceprogrammet

Poäng ges om insatsen ligger i linje med prioriteringar och utpekade insatsområden i den årliga handlingsplanen för serviceprogrammet. I handlingsplanen anges de regionala prioriteringarna för stöden.

Kriterier för stöd:

1. Sista butiken på orten.
2. En omsättning under 20 miljoner kronor.
3. Minst en mil till nästa butik.

+2 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

Poäng ges om investeringen ingår i en lokal samverkanslösning mellan olika aktörer och serviceslag. Det kan till exempel vara en butik som bygger om för att kunna tillhandahålla information för turism och paketutlämning.

B) Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar

+3 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

Poäng ges till investeringar för att skapa bra möjligheter för idrott- och fritid som gynnar boende och besökare. Det kan till exempel vara investeringar som tillgängliggör samlingslokaler och idrotts- och fritidsanläggningar.

+2 poäng: Investeringen bidrar till att flera verksamheter kan samnyttja lokalen

Idrotts- och fritidsanläggningar och samlingslokaler som kan nyttjas av flera olika typer av verksamhet ger möjlighet till att erbjuda en mångfald av fritidsaktiviteter för lokalbefolkningen. Att kunna utöva sitt fritidsintresse på hemorten gör att tillgängligheten ökar eftersom transportbehovet minskar. Detta ökar också ortens attraktivitet.

Poäng ges till investeringar som bidrar till att även andra föreningar, grupper etc. kan nyttja anläggningen.

5. Projektet har tydliga mål.

- 3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna
- 5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.3.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

Länsstyrelsen har valt att inte prioritera stöd till köp av byggnader med anledning av att stödet riskerar att bli kostnadsdrivande. Detta innebär att ansökningar om stöd till köp av byggnader kommer att få noll poäng på det regionala urvalskriteriet. 9.3.6 Stödnivå

Investeringar i kommersiell service

1. Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om det inte finns särskilda skäl enligt punkt 2. Stöd beviljas inte till dessa ansökningar om stöd om de stödberättigande utgifterna är mindre än 50 000 kronor.

2. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter om någon av punkterna nedan är uppfyllda, vilket ses som särskilda skäl. Stöd beviljas inte till dessa ansökningar om stöd om de stödberättigande utgifterna är mindre än 30 000 kronor.

1. Investeringar i förbättrad tillgänglighet
2. Investering vid uppstart av nedlagd butik
3. Investeringar för bättre miljö och klimat som exempelvis energieffektivisering
4. Investeringar för att komplettera ett försäljningsställe med andra grundläggande servicefunktioner som exempelvis olika typer av ombudsverksamheter så som post- och pakethantering eller apotek
5. försäljningsstället ryms inom prioriterat område i länsstyrelsens handlingsplan utifrån de regionala serviceprogrammen.

En ersättningsinvestering för kyl- och frysutrustning kan ges 90 procent i stöd om den kan motiveras utifrån punkterna 1–4 ovan.

I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 1 800 000 kronor per stödmottagare.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹⁵ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

¹⁵ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Investeringar i idrotts- och fritidsanläggningar samt samlingslokaler

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigade utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter för övriga fall. Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter för dessa övriga investeringar.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 25 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.

I Västernorrlands län är högsta stödbelopp 600 000 kronor per stödmottagare.

En stödmottagare kan sammanlagt endast få stöd upp till det högsta stödbeloppet inom en period av tre år. Detta gäller per delåtgärd och fokusområde och tiden räknas från den först inkomna ansökan.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹⁶ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

9.4 Stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation

(Delåtgärd 7.5 fokusområde 6b)

Förutom länsstyrelsen handlägger också Sametinget stöd till investeringar i infrastruktur för rekreation och turism samt för turistinformation. Sametinget har egen handlingsplan.

9.4.1 Övergripande prioriteringar

¹⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd till investeringar ges där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd 7.5). Syftet med stödet är att utifrån landsbygdens resurser skapa möjligheter för rekreation för allmänheten och förbättra möjligheterna till turism (fokusområde 6b).

9.4.2. Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Besöksnäringen är en av de snabbaste växande näringarna i landet och i Västernorrlands län har ökningen de senaste åren varit större än riksgenomsnittet. Natur- och kulturturism är en del av besöksnäringen som har en mycket stark koppling till landsbygden, dess natur- och kulturmiljöer. I Västernorrlands län framhålls natur- och kulturmiljöer med stor tillväxtpotential med kopplingar till bl.a. naturupplevelser, jakt, fiske och matupplevelser. Det finns ett stort behov i länet av att specialisera, paketera och tematisera upplevelser.

Att investeringen kompletterar/förstärker andra insatser inom rekreation, småskalig turism och turistinformation är av stor vikt för att säkra en långsiktig och ekonomisk hållbar investering. Ett kraftfullt mål att verka för är att turistverksamheten arbetar över flera säsonger. Det ger möjligheter till helårsföretagande med nya målgrupper och nya tjänster.

En ökad samverkan är viktig på landsbygden för att värna det lokala företagandet och en hållbar utveckling. Erfarenhetsutbyte, samverkan och kontakter mellan landsbygdens turistföretag samt övriga företag är viktigt, både ur ett regionalt, nationellt och internationellt perspektiv.

9.4.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen bedömer att söktrycket kommer att vara relativt lågt, och därför kommer inte beslutsomgångar att tillämpas. Ett fåtal beslutsomgångar per år skulle förlänga tiden för beslut och försena genomförandet av investeringar. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden.

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.

- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Information om stödet finns även på länsstyrelsens webbplats;
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland.

9.4.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.5, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella och regionala urvalskriterier

Nationella och regionala urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone 1 nationellt miljömål + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	10
2. Investeringen bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer +4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	15
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet för investeringen.	2 poäng: Den som söker stöd har dokumenterad god erfarenhet och kunskap 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god dokumenterad erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	20
4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen.	+3 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning +1 poäng: det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	40
5. Investeringen har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna	15

	5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna	
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål

- +1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Två poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Nedan beskrivs de miljö kvalitetsmål som är vanligast vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade 2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

Levande sjöar och vattendrag

– strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Hav i balans samt levande kust och skärgård

– havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Myllrande våtmarker

– våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Levande skogar

– skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna

Ett rikt odlingslandskap

– odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor

Storslagen fjällmiljö

– fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

God bebyggd miljö

– städer och tätorter samt sambandet mellan tätorter och landsbygd är planerade utifrån ett sammanhållet och hållbart perspektiv på sociala, ekonomiska samt miljö- och hälsorelaterade frågor,
– kollektivtrafiksystem är miljöanpassade, energieffektiva och tillgängliga och att det finns attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar,
– det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet,
– den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur,

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen*
Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på
<https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 2 poäng: *Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken*
Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på
<http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Projektet bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

- 2 poäng: *Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer*
- 4 poäng: *Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen*
- +1 poäng: *Investeringen är en del i en helhetslösning*

2 poäng: Investeringen har en innovativ inriktning och behöver spridas mer

4 poäng: Investeringen har tydlig innovativ inriktning och är bland de första inom branschen

När det gäller innovation kan man se om investeringen avser nya aktiviteter i området eller ny information om området eller platsen. Det kan handla om ny kunskap om området eller platsen. Dessa kan i sin tur vara ett

resultat av ny forskning eller erfarenhet. Bedömningen görs utifrån hur innovativt innehållet i de nya insatserna är. Bedömning görs också baserat på hur relevant kunskapen är för målgruppen, dvs. alla som är berörda eller kan förväntas ha nytta av eller behöva kunskapen.

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde i området.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketlösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker stöd har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen

- 2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen.

- 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

- +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen.

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet

Stöd ges till de investeringar i service utifrån behov och prioriteringar som finns i handlingsplanerna. Därmed blir motsvarande regionalt kriterium avgörande för utslaget även i de nationella kriterierna.

+3 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning

Poäng ges till investeringar som förstärker befintliga besöksmål eller destinationer.

För investeringar som tillgängliggör landskap, kulturmiljöer, företag eller företeelser Till investeringar med ett speciellt tema som lyfter länets besöksmål till exempel mat och matproduktion, värdefulla natur- och kulturmiljöer eller dramatisering av besöksmål samt specialisering och paketering av besöksmål.

+1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

Poäng ges om det finns en långsiktig driftsplan för hur investeringen ska skötas och underhållas.

+1 poäng Investeringen ingår i en samverkanslösning

Ökad samverkan skapar möjligheter till ett mer utvecklat besöksmål/region med fler aktiviteter/sevärdheter vilket kan locka fler besökare. Poäng ges om företaget kan påvisa på att de har en samverkanslösning med andra aktörer eller företag och tydligt och sakligt kan argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför. Stöd ges till de investeringar i service utifrån behov och prioriteringar som finns i handlingsplanerna. Därmed blir motsvarande regionalt kriterium avgörande för utslaget även i de nationella kriterier.

+1 poäng: Investeringen utvecklar bygden som besöksmål

Den största delen av besökare/turister kommer under sommarsäsongen. För att öka besöksnäringen prioriteras därför investeringar som gör att människor lockas hit även andra årstider. Investeringen ökar möjligheten att utöva rekreation och friluftsliv samt natur- och kulturupplevelser.

5. Projektet har tydliga mål

· *3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna*

· *5 poäng: Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna*

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.4.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.4.6 Stödnivå

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigade utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 25 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd..

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹⁷ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd för röjning och skyltning till stigar och leder genom skog och mark ges i form av enhetskostnad:

Ersättningsnivå

950 kronor per 100 meter i skog som behöver röjas

600 kronor per 100 meter i öppen mark som behöver röjas

100 kronor per 100 meter i mark som inte behöver röjas, som vägar, tydliga stigar eller andra ytor där det enda som krävs är skyltning.

9.5 Stöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer

(delåtgärd 7.6 fokusområden 6b)

Förutom länsstyrelsen finns det fler myndigheter som handlägger stöd till utveckling av natur- och kulturmiljö. Det är Sametinget och Jordbruksverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

9.5.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Stöd ges till investeringar där den gemensamma nyttan är stor men det inte finns några incitament för att någon enskild skulle finansiera investeringen (delåtgärd

¹⁷ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

7.6). Syftet med stödet är att bevara och utveckla de värden som är förknippade med olika geografiska områdens attraktivitet. Eftersom stödet bidrar både till lokal utveckling och att nå nationella miljö kvalitetsmål bidrar åtgärden också till kollektiva nyttigheter. (fokusområde 6b)

I delåtgärd 7.6 finns också 4 miljöinvesteringar. Du hittar dem i kapitel 7. Det beror på att det finns miljöinvesteringar även i delåtgärd 4.4 och vi har valt att samla alla miljöinvesteringar i samma kapitel.

9.5.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Odlingslandskapet, natur- och kulturmiljöer inklusive kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer är viktiga resurser för landsbygdens utveckling. Natur- och kulturmiljön har stora samhälleliga värden, bland annat för den biologiska mångfalden, kulturarvet, friluftslivet, boendemiljön och för besöksnäringen. Närhet till natur- och kulturvärden förknippas ofta med livskvalitet. Att bo på en plats blir mer attraktivt om man har närhet till friluftsliv och rekreation i naturen. Genom att lyfta det egna kulturarvet och dess historia kopplad till landskapet stärker man lokalsamhället och identiteten. För att förvalta och utveckla landskapet är det lokala engagemanget mycket viktigt. Ett gott samarbete mellan olika intressenter på landsbygden är en också en framgångsfaktor.

I länet finns många områden med höga natur- och kulturhistoriska värden samt kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer som kan utvecklas och därmed främja friluftsliv och rekreation, attraktivare boendemiljö samt ge bättre förutsättningar för turism och annat företagande inom bygden. Natur- och kulturturism är en del av besöksnäringen som har en mycket stark koppling till landsbygden, dess natur- och kulturmiljöer. I Västernorrlands län framhålls natur- och kulturmiljöer med stor tillväxtpotential med kopplingar till bl.a. naturupplevelser, jakt, fiske och matupplevelser. Även det immateriella kulturarvet har en betydelsefull roll för en bygd. Exempelvis är den lokala maten något som kan stärka upplevelsen för besökande. Att sprida kunskap om lokal matkultur kan bidra till att skapa nya verksamheter/mötesplatser i bygden.

Länets hembygdsföreningar förvaltar många äldre kulturhistoriskt värdefulla byggnader och gårdsmiljöer och är viktiga aktörer för att bevara länets kulturarv. Här kan verksamheter utvecklas som bidrar till social sammanhållning, företagande och en levande landsbygd. Flertalet hembygdsgårdar är dock i stort behov av investeringar. Dels för att vårda den befintliga miljön och förbättra tillgängligheten men även för att utveckla hembygdsgårdarna som besöksmål.

9.5.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer ha en öppen budget för stöd till utveckling av natur och kulturmiljöer och löpande fatta beslut.

För stöd till kulturhistoriska byggnader kommer beslutsomgångar tillämpas, länsstyrelsen kommer att ha två ansökningsomgångar per år. Beslutsomgångar tillämpas för stöd till hembygdsgårdar på grund av att länsstyrelsen bedömer att budgeten för åtgärden är begränsad. Därför extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse i denna åtgärd. Åtgärden kommer att ha en öppen budget, detta för att ansökningar ska kunna få möjlighet att bli beviljade ett större stödbelopp trots att åtgärdens budget är begränsad. För att säkerställa att de ansökningar som prioriteras leder till att programmets mål blir uppfylla ska ansökningarna uppnå minst 250 poäng på de nationella och regionala urvalskriterierna.

31 oktober stänger länsstyrelsens sista beslutsomgång för stöd till hembygdsgårdar. Detta på grund av att regeringen har beslutat att stöd till kulturhistoriskt värdefulla byggnader gäller för perioden 2014-2018.

Ansökningsperioder för kulturhistoriskt värdefulla byggnader:

1 november – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

för stöd till utveckling av natur- och kulturmiljöer

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Minimivån för bifall är 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 200 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 200 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

Urval av ansökningar

för stöd till utveckling av kulturhistoriskt värdefulla byggnader

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna.
- Ansökningar med mindre än 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall.
- Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.

9.5.4 Urvalskriterier

(Delåtgärd 7.6, fokusområde 6b)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den ed andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Investeringen/åtgärden bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.	+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone 1 nationellt miljömål + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning +2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken	25
2. Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation).	+2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området +4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept. +1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning	10
3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden	2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen. 4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen. +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning	15

4. Det finns ett identifierat regionalt behov av investeringen	Utveckling av natur- och kulturmiljöer 1, 2 eller 3 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur och kulturmiljöer + 1 poäng Investeringen leder till ökad tillgänglighet +1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning +1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen Utveckling av kulturhistoriska byggnader + 2 poäng Investeringen utvecklar bygden som ett besöksmål +2 poäng Investeringen leder till ökad tillgänglighet + 1 poäng Investeringen tillvaratar eller utvecklar traditionell och lokal kunskap +1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen	40
5. Investeringen/åtgärden har tydliga mål.	3 poäng: Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen (tid, mängd, kvalitet etc.) finns angivna 5 poäng ges till sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mätbara mål också har effektmål beskrivna.	10
Summa viktning		100

Bedömningsgrunder

Nationella och regionala bedömningsgrunder

1. Investeringen bidrar till att uppfylla nationella miljö- och klimatmål.

- + 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål
- + 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning
- + 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen
- + 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

+ 1 poäng: Investeringen bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål

Investeringar som är positiva ur miljö- och klimatsynpunkt prioriteras. Ett poäng ges till investeringar som bidrar till att uppfylla åtminstone ett nationellt miljömål. Nedan beskrivs de miljö kvalitetsmål som är vanligast vid bedömningar av ansökningarna i insatsområdet. Men naturligtvis kan även andra miljö kvalitetsmål och preciseringar komma ifråga. Varje miljö kvalitetsmål beskrivs av de preciseringar som regeringen beslutade

2012. Preciseringarna finns i sin helhet på miljömålsportalen, www.miljomal.se.

Levande sjöar och vattendrag

- sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns, och
- strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Hav i balans samt levande kust och skärgård

- havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Myllrande våtmarker

- våtmarkernas natur- och kulturvärden i ett landskapsperspektiv är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

Levande skogar

- skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur,
- natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna

Ett rikt odlingslandskap

- odlingslandskapet är öppet och variationsrikt med betydande inslag av hävdade naturbetesmarker och slåtterängar, småbiotoper och vattenmiljöer, bland annat som en del i en grön infrastruktur som erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter,
- biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig traditionsenlig skötsel är bevarade eller förbättrade,
- kultur- och bebyggelsemiljöer i odlingslandskapet är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor

Storslagen fjällmiljö

- fjällmiljöer med höga natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns,
- fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad

God bebyggd miljö

- det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet,
- det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas,
- den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur

Ett rikt växt- och djurliv

- det biologiska kulturarvet är förvaltats så att viktiga natur- och kulturvärden är bevarade och förutsättningar finns för ett fortsatt bevarande och utveckling av värdena,
- tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan

+ 1 poäng: Investeringen har en energieffektiv lösning

Eftersom energieffektivisering är viktigt får de ansökningar som bidrar till energieffektiv drift 1 extra poäng.

+ 2 poäng: Investeringen bidrar tydligt till kulturmiljömålen

Poängen ges till de investeringar som bidrar till arbetet med att nå kulturmiljömålen. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Lär mer om kulturmiljömål på

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/kulturpolitik/da-och-nu-att-bevara-anvanda-och-utveckla-kulturmiljon/forsta-fragan-vad-ar-kulturmiljo>

+ 1 poäng: Investeringen bidrar tydligt till målen för friluftspolitiken

Poängen ges till de investeringar som bidrar till målet för friluftslivspolitiken. Se bilagan för miljö och klimatmål för mer information och vägledning. Läs mer om mål för friluftsliv på

<http://www.naturvardsverket.se/Friluftsmalen/>

2. Investeringen/åtgärden bidrar till införandet av nya produkter, tjänster eller arbetsmetoder (innovation)

En produkt, tjänst eller arbetsmetod kan i vid bemärkelse betraktas som en innovation så länge den inte används i den omfattning den borde.

· 2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området

- *4 poäng:* Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept
- *+1 poäng:* Investeringen är en del i en helhetslösning

Eftersom syftet med stödet är lokal utveckling, ska ansökningar som bidrar till att nya aktiviteter och upplevelser skapas prioriteras.

Två poäng ges om konceptet är nytt för området. Det kan vara t.ex. historiska byggnader som inte varit i bruk alls eller att man startar upp nya verksamheter som inte tidigare finns i bygden. Det kan också vara insatser inom natur- och kulturmiljöer som bidrar till att förutsättningarna för t.ex. turism eller rekreationsmiljöer förbättras påtagligt i området.

Fyra poäng ges om konceptet är unikt i ett bredare perspektiv. Till exempel nya koncept för att använda hembygdsgårdar eller natur- eller kulturmiljöer som används i sociala sammanhang.

2 poäng: Investeringen/åtgärden har ett koncept som är nytt för området
Två poäng ges för investeringar och åtgärder som innebär en nyhet för området och som ger ny livskraft till landsbygden.

4 poäng: Investeringen/åtgärden har ett unikt koncept
Fyra poäng ges för investeringar/åtgärder som kan betraktas som unika i ett större perspektiv.

+1 poäng: Investeringen är en del i en helhetslösning
En poäng ges om investeringen tillsammans med andra lokala investeringar går mot samma mål. Det kan vara till exempel företag som gör paketslösningar tillsammans med andra företag eller organisationer.

3. Den som söker har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet för investeringen/åtgärden

- *2 poäng:* Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen
- *4 poäng:* Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.
- *+1 poäng:* Investeringen ingår i en samverkanslösning

2 poäng: Den som söker stöd har god erfarenhet och kunskap som är relevant för den sökta investeringen

Två poäng ges till den som söker stöd har god erfarenhet och tidigare resultat från liknande verksamhet, eller kan visa på att projektet ska genomföras i samarbete med erfaren relevant aktör eller kan på annat sätt visa att tillräckligt engagemang, drivkraft och målfokus finns för att väl genomföra projektet.

4 poäng: Den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet som är relevant för den sökta investeringen.

Fyra poäng ges till den som söker stöd har mycket god erfarenhet och har visat goda resultat från liknande verksamhet.

+1 poäng: Investeringen ingår i en samverkanslösning

En poäng ges om man i projektet samarbetar med andra företag, ingår i ett nätverk eller verkar organisationsöverskridande. Samverkan kan bland annat leda till mindre riskexponering och bättre marknadsanpassningar. Det kan också innebära bättre lösningar på kapitalförsörjning.

4. Det finns ett identifierat behov av projektet Natur- och Kulturmiljöer

Stöd ges till de investeringar i utifrån behov och prioriteringar som finns i de regionala handlingsplanerna.

1 poäng: Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- och kulturmiljöer

Åtgärder som stärker och bevarar natur- och/eller kulturmiljövärden i ursprungliga miljöer. Det kan gälla såväl sammanhängande miljöer som enskilda objekt.

2 poäng Investeringen bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- och kulturmiljöer där vi har ett regionalt ansvar

Poäng ges till investeringar som förstärker landskapets natur- och kulturvärden inom en by eller bygd och därmed är en del i att utveckla en attraktiv boendemiljö, främjar friluftsliv och rekreation och ger bättre förutsättningar för turism och annat företagande. Insatserna ska syfta till att stärka och bevara natur- och kulturmiljövärden som är typiska för länet och som syftar till att stärka en sammanhållen och ursprunglig helhetsmiljö.

3 poäng: Investeringar bidrar till att bevara, restaurera eller utveckla natur- och kulturmiljöer där vi har ett stort regionalt intresse och nationellt ansvar

Poäng ges till investeringar som förstärker landskapets natur- och kulturvärden inom en by eller bygd och därmed är en del i att utveckla en attraktiv boendemiljö, främjar friluftsliv och rekreation och ger bättre förutsättningar för turism och annat företagande. Insatserna ska syfta till att stärka särskilt stora värden inom riksintressen, världsarv, nationalparker, natur- och kulturresevat, Natura 2000-områden eller för att förbättra bevarandestatusen för sådana hotade arter som är en del av det biologiska kulturarvet. Åtgärderna ska omfatta en helhetsmiljö där natur- och kulturvärdena ingår i ett sammanhang.

+1 poäng: Investeringen leder till ökad tillgänglighet

Det kan till exempel vara investeringar som förbättrar tillgängligheten för olika människor, restaureringar av bebyggelsemiljöer och för att ta fram information till allmänhet och besökare.

+2 poäng Investeringen ingår i en samverkanslösning

Poäng ges om företaget kan påvisa på att de har en samverkanslösning med andra aktörer eller företag och tydligt och sakligt kan argumentera för synergier eller mervärden som samarbetet medför. Exempel på aktiviteter kan vara kring natur- och kulturturism, traditionell matkultur, kunskap om hantverksmetoder m.m.

1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

En långsiktighet och ett hållbarhetstänk är mycket viktigt när det gäller investeringar i natur- och kulturmiljöer, att det finns en plan för underhåll och skötsel även efter projekttidens slut ska därför premieras. Poäng ges om det finns en utvecklingsplan/skötselplan som visar långsiktigheten med investeringen.

Utveckling av kulturhistoriska byggnader

+2 poäng Investeringen utvecklar bygden som ett besöksmål

Poäng ges till exempel till investeringar som tar tillvara och vårdar kulturhistoriskt värdefulla byggnader, dess trädgårdar och gårdsmiljöer så att de kan utvecklas för turism och andra verksamheter.

+2 poäng Investeringen leder till ökad tillgänglighet

Poäng ges till också till investeringar som förbättrar tillgängligheten för olika människor och för att ta fram information till allmänhet och besökare.

+1 poäng Investeringen tillvaratar eller utvecklar traditionell och lokal kunskap

Poäng ges till exempel till insatser/aktiviteter som visar på tidstypiska hantverk, naturbruks- eller hushållningsmetoder.

+1 poäng: Det finns en långsiktig lösning på förvaltningen av investeringen

En långsiktighet och ett hållbarhetstänk är mycket viktigt när det gäller investeringar i kulturmiljöer, att det finns en plan för underhåll och skötsel även efter projekttidens slut ska därför premieras. Poäng ges om det finns en utvecklingsplan/skötselplan som visar långsiktigheten

5. Projektet har tydliga mål

- *3 poäng:* Den som söker stöd har en relevant målbeskrivning där tydliga mål med investeringen finns angivna

- *5 poäng:* Sökande som utöver en relevant målbeskrivning och tydliga mål också har effektmål beskrivna

De mål som finns formulerade för investeringen måste vara i linje med dess syfte, innehåll och upplägg. Kostnad, mål och innehåll (verksamhet) måste hänga ihop.

9.5.5 Investeringar som inte prioriteras regionalt

I Västernorrlands län finns det inte några ytterligare regionala prioriteringar.

9.5.6 Stödnivå

Utveckling av natur- och kulturmiljöer

Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter om offentliga aktörer är sökande.

Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om sökanden är ett företag som äger fastigheten där insatsen görs.

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 25 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning (EU) 1407/2013 om stöd av mindre betydelse¹⁸ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Utveckling av kulturhistoriska byggnader Stöd ges till 100 procent av stödberättigande utgifter om offentliga aktörer är sökande.

Stöd ges till 50 procent av stödberättigande utgifter om sökanden är ett företag som äger fastigheten där insatsen görs.

¹⁸ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande krävs inget övrigt nationellt offentligt stöd.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse¹⁹ där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 50 000 kronor i stödberättigande utgifter.

¹⁹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

10. Stöd till samarbete

Syftet med åtgärden är att stödja samarbeten inom områden där den gemensamma nyttan av ett samarbete är stor för samhället men där incitamentet för en enskild aktör är för litet för att kunna finansiera ett utvecklingsarbete. Samarbete är en viktig del i att stärka en hållbar utveckling över längre tid på en landsbygd som präglas av problem som är en följd av glesa strukturer. Landsbygden kan inte erbjuda samma stödjande förutsättningar till företag och befolkning som i mer tätbefolkade områden. Syftet är också att samarbeta transnationellt, inte minst i projekt enligt Europaparlamentets och rådets förordning²⁰ och Östersjöstrategin. Projekten ska genomföras som helt nya samarbetsprojekt eller genom att pågående projekt samordnas för att nå synergieffekter. Det finns också samarbetsprojekt som är kopplade till det europeiska innovationspartnerskapet, EIP.

För Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin inom stöd till samarbeten för att skapa nya jobb (16.2/6a) finns det krav på att en offentlig organisation i vissa fall går in med pengar för att finansiera investeringen. Det kan exempelvis vara kommun, landsting, region eller länsstyrelse. Detta gäller dock inte för andra budgetposter inom detta insatsområde, men för dessa finns det inget krav på övrigt offentligt stöd.

Det finns flera myndigheter som handlägger stöd inom samarbeten. Det är länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen samt Tillväxtverket. Varje myndighet har sin egen handlingsplan.

10.1 Stöd till samarbete för att skapa nya jobb

(delåtgärder 16.2 inom fokusområde 6a)

10.1.1 Övergripande prioriteringar

Samarbete diversifiering nya jobb

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Detta stöd är till för att utveckla produkter, metoder, processer och tekniker och sedan sprida resultatet. Stöden är till för samarbeten och pilotprojekt för att utveckla näringslivet utanför jordbrukssektorn. Det finns möjlighet för jordbruksföretag att genom samarbete leverera samhällsnytta och samtidigt ge möjligheter till inkomster och att bredda sin verksamhet. Syftet är att nya små företag startar, att

²⁰ Artikel 89 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1303/2013

företag utvecklas och att fler arbetstillfällen på landsbygden skapas (delåtgärd 16.2, 16.9 fokusområde 6a).

Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Samarbete och pilotprojekt för att stärka landsbygdens näringsliv och skapa tillväxt i hela livsmedelskedjan. Stöd kan beviljas till projekt som bidrar till att uppnå målen i livsmedelsstrategin om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar. Medlen ska samtidigt bidra till samverkan mellan olika berörda aktörer på regional och lokal nivå, inklusive länsövergripande samverkan. Med berörda aktörer avses både offentliga och privata aktörer. Samverkan mellan länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar ska särskilt uppmärksammas.

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Stöd kan beviljas till projekt som bidrar till att uppnå målen i livsmedelsstrategin om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar.

Stöd kan beviljas till samarbeten och pilotprojekt som bidrar till att stärka landsbygdens näringsliv, som projekt för hållbar mat, projekt för att utveckla förädlingsmetoder, nya produkter, arbetsprocesser och verktyg för att hitta nya marknadskanaler och nya marknader. Stöd kan beviljas till utveckling av produkter, processer och tekniker som syftar till att stärka konkurrenskraften för de små företagen i livsmedelsbranschen samt till projekt som kan bidra till tillväxt i hela livsmedelskedjan och på så sätt skapa fler arbetstillfällen

10.1.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Samarbete diversifiering nya jobb

Länsstyrelsen kommer att föra över medlen till regionala och lokala insatser, se nedan

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Länsstyrelsen kommer att föra över medlen till regionala och lokala insatser, se nedan.

Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Rationaliseringar inom jord- och skogsbruket samt koncentration av offentlig service minskar antalet arbetstillfällen på landsbygden, vilket medför att det är angeläget att främja nyföretagande, entreprenörskap och diversifiering. Av beräkningar från Myndigheten för tillväxtanalys framgår att nya arbetsplatser i glesbygd har en klart större betydelse för sin omgivning än motsvarande i andra ortstyper (sysselsättningseffekt/invånare). Att diversifiera inkomstmöjligheterna är

viktigt för ett framtida företagande särskilt i glesare länsdelar, i meningen att dels finna kompletterande verksamheter, dels finna nya näringsfång.

I Västernorrlands Regionala Utvecklingsstrategi (RUS) pekas besöksnäringen ut som en viktig bransch med tillväxtpotential där betydande affärsmöjligheter tonar fram på många håll inte minst i länets glesare delar.

Stora förändringar inom jordbruket har skett under många år med successiva nedläggningar, ökad andel äldre brukare, färre i heltidssysselsättning och drastisk minskning av mjölkproduktionen. Mot detta står ökad andel köttproducenter och ökat intresse för lokal mat och mathantverk såväl bland konsumenter som bland producenter. Här har länet stora resurser och framtidspotentialer.

Samverkan mellan såväl livsmedels- och turistföretag som andra företag kan bidra till stärkt konkurrenskraft och lönsamheten för dessa näringar. Genom samverkan och samarbete kan synergieffekter skapas som ger utveckling och ökad sysselsättning.

Länsstyrelsen prioriterar insatser i projekt:

- som bidrar till den nationella och regionala livsmedelsstrategin
- för att utveckla turism inom dryck, måltid och matupplevelse
- som genom integration av nysvenskar stärker konkurrenskraften/utvecklar små företag inom livsmedelsbranschen i länet
- som skapar synergier mellan turistföretag och andra små landsbygdsföretag
- för att utveckla hållbar fisketurism och natur- och kulturturism
- inom innovationer för hållbar mat och matkultur
- som kompletterar eller förstärker andra insatser inom rekreation, småskalig turism och turistinformation och som prioriteras av länets två destinationsnav för besöksnäringen
- för att utveckla samarbete mellan små landsbygdsföretag och aktörer i andra medlemsstater

10.1.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Samarbete diversifiering nya jobb.-

Tillgängliga medel kommer att föras över till "Regionala och lokala insatser"

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Tillgängliga medel kommer att föras över till "Regionala och lokala insatser".

Regionala och lokala insatser för livsmedelsstrategin

Under 2018 kommer Länsstyrelsen att påbörja projekt i egen regi som till vissa delar kommer att upphandlas.

Anledningen till att Länsstyrelsen väljer att driva projekt i egen regi är att andra aktörer ska kunna involveras och ges stöd. Detta utifrån deras egna styrkor och ambitioner och därmed formera ett långsiktigt arbete med stöd av projektet samt att arbetet bättre kan koordineras med Regionalt utvecklingsansvarigs arbete (Region Västernorrland).

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse för denna åtgärd. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden.

Ansökningsperioder

1 november 2017 – 1 maj 2018

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.
- Ansökningar med mindre än 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.
- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stöd villkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall.

10.1.4 Urvalskriterier

(Delåtgärderna 16.2, 16.9, fokusområde 6a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet har en bra sammansättning	+2 poäng: Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet	30
2. Projektet uppfyller identifierade behov	2 poäng: Ansökan är förenlig med det identifierade behovet i utlysningen 1 poäng: Ett behov av projektet är beskrivet och behovsanalysen i ansökan är tillfredställande + 1 poäng: Projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder +1 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen + 1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål	40
3. Projektet skapar nytta genom resultatspridning	1 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen 2 poäng: Projektets resultat når en större del av målgruppen 3 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp 4 poäng: Projektets resultat sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ	20
4. Projektet har tydliga mål	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp + 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet	10
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Det finns inte några regionala urvalskriterier

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Projektet har en bra sammansättning

- +2 poäng Minst en av aktörerna är inte en offentlig aktör
- +1 poäng: I samarbetsprojektet ingår fler än 2 aktörer
- +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt
- +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten
- +1 poäng: Projektets deltagare har relevant kunskap och erfarenhet

Projekt som skapar synergieffekter med fler aktörer ska prioriteras. Att olika typer av aktörer, det vill säga en blandning av offentliga och övriga aktörer, medverkar i projektet är också positivt.

Ett poäng ges till transnationella projekt eftersom att samarbeten mellan länder är viktigt för kunskapsutbyte och spridning.

Samarbetsprojekt som bidrar till att nya former av samarbeten bildas prioriteras. Att projekt utförs på ett innovativt sätt ges därför poäng.

Ett poäng ges till projekt där deltagarna har relevant kunskap och erfarenhet.

2. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 2 poäng: Ansökan är förenlig med det identifierade behovet i utlysningen
- 1 poäng: Ett behov av projektet är beskrivet och behovsanalysen i ansökan är tillfredsställande.
- +1 poäng: Projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder
- +1 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgruppen eller näringen
- +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål

Två poäng ges utifrån hur väl projektet bedöms uppfylla de behov som identifierats i utlysningen.

Ett poäng ges utifrån behovet av det som projektet förväntas leverera samt hur väl behovet är analyserat, beskrivet och motiverat i ansökan samt vilken kompetens som finns för att genomföra projektet. Det ska finnas en kort redogörelse för vad som är gjort inom området och hur utvecklingen ser ut. För att få poäng krävs det också att behovet tydligt kopplar till syftet som framgår i handlingsplanen.

En poäng ges om projektet utvecklar ny teknik eller nya metoder.

Projekt som förväntas bidra till stärkt lönsamhet och bättre konkurrenskraft ges en poäng. Projekt som bedöms bidra till miljö- och klimatmål ges en poäng.

3. Projektet skapar nytta genom resultatspridning

- 1 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen
- 2 poäng: Projektets resultat når en större del av målgruppen
- 3 poäng: Projektets resultat når endast en begränsad del av målgruppen men är av stor betydelse för den gruppen, gruppen utgör en del i ett större projekt eller är en kanal till en större målgrupp
- 4 poäng: Projektets resultat sprids till en stor del av målgruppen via flera kanaler
- +1 poäng: Metoden att föra ut budskapet är innovativ

Det är viktigt att resultat från projekt sprids och att goda resultat tillämpas på ett bra sätt. Därför prioriteras projekt som förväntas nå stora delar av en relevant målgrupp. Det ska framgå i ansökan hur resultatet ska spridas.

Bedömning görs utifrån hur stor målgrupp som nås av resultaten och vilka (hur många olika) kanaler som använts. Resultatspridning som sker på ett nytt innovativt sätt prioriteras.

Målgruppen är den totala grupp företagare eller personer som är berörda av eller kan förväntas kunna dra nytta av de resultat som tas fram och förmedlas i projektet. I vissa projekt kan det sannolikt vara av värde att målgruppen definieras men det bör inte i detta sammanhang vara möjligt att erhålla höga poäng genom att definiera en snäv målgrupp inom vilken det är lätt att nå hög måluppfyllelse. Poäng baseras på hur målgruppen är formulerad eller utformad.

4. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp
- +2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

10.1.5 Stödnivå

Inom delåtgärd 16.2 fokusområde 6a gäller följande:

Om sökande är offentlig aktör ges 100 procent av stödberättigade utgifter. Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter i övriga fall.

Det här gäller för delåtgärd 16.9 inom fokusområde 6a.

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Det här gäller för samtliga projekt inom delåtgärderna 16.2 och 16.9 inom fokusområde 6a.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Undantaget är stöd till enbart transnationellt samarbete, där stöd inte kan ges till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt kommissionens förordning²¹ om stöd av mindre betydelse där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

Generella samarbetsinsatser för livsmedelsstrategin

Om offentlig aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd. Om privat aktör är sökande ska minst 30 procent av de stödberättigande utgifterna vara övrigt nationellt offentligt stöd.

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

²¹ Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

10.2 Stöd till samarbeten mellan aktörer inom jordbruk samt inom livsmedelskedjan

(delåtgärder 16.4 inom fokusområde 3a)

10.2.1 Övergripande prioriteringar

De övergripande prioriteringarna är beslutade för hela EU. Syftet med stödet är att genom samarbete korta kedjan mellan jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag och konsument och att också kunna sälja fler livsmedelsprodukter på den lokala marknaden (delåtgärd 16.4 fokusområde 3a).

10.2.2 Regionala prioriteringar med kort bakgrund

Mat och måltid är viktigt för länets utveckling, inte minst för turism, livsmedelsnäring och landsbygdsutveckling. Det pågår en snabb utveckling med lokala småskaliga livsmedel landet runt. Genom att stärka de lokala livsmedlen på marknaden uppnås en ökad konkurrenskraft för jordbruksföretagen. Det är viktigt att utveckla det regionala och lokala, att lyfta fram det speciella i produkterna. Sedan 2009 pågår en process för att lyfta intresset för den lokalt producerade maten. Processen startades av mathantverkare och köttproducenter som uttryckte en stark vilja att utveckla sitt företagande men också en önskan om att hitta alternativa försäljningskanaler för att på så sätt uppnå en mer långsiktig och hållbar lönsamhet.

Det är viktigt att fortsätta det arbete som inletts i syfte att integrera primärproducenterna på ett bättre sätt i livsmedelskedjan och bygga vidare på erfarenheter från tidigare genomförda projekt. Lyckade initiativ bör uppmuntras för en förbättrad livsmedelskedja mellan producent och konsument. Initiativen bör dock alltid utgå från primärproducenternas behov och intresse. För att öka effekterna av satsningarna på den regionala livsmedelsproduktionen är det betydelsefullt att samverka med exempelvis besöksnäringen för att bidra till en större helhet. En ökad förädlingsgrad och insatser för att minska antalet mellanhänder fram till konsument är en möjlighet för jordbrukare och förädlare att skapa lönsamhet. Konsumenterna efterfrågar alltmer produkter från den lokala marknaden med känt ursprung och hög kvalitet.

Länsstyrelsen prioriterar insatser i projekt:

- som stärker den regionala förädlingsindustrin koppling till primärproduktionen och andra aktörer i matkedjan
- för teknikutveckling som möjliggör ett effektivt första förädlingsled
- som syftar till att underlätta för livsmedelsproducenter att öka förädlingsgraden på den lokala marknaden
- för att utveckla samarbete mellan små landsbygdsföretag och aktörer i andra medlemsstater
- som kompletterar eller förstärker andra insatser inom rekreation, småskalig turism och turistinformation och som prioriteras av länets två destinationsnav för besöksnäringen
- som profilerar ursprung och mervärden för den lokala marknaden
- som utvecklar E-handel eller andra digitala tjänster för att öka tillgängligheten för lokala produkter

10.2.3 Beslutsomgångar och urval av ansökningar

Länsstyrelsen kommer att ha två beslutsomgångar per år. Detta är med anledning av att budgeten för åtgärden är begränsad och att länsstyrelsen därmed bedömer att det är extra viktigt att alla intressenter ges tid och möjlighet att lämna in sin ansökan för att få största möjliga effekt och måluppfyllelse för denna åtgärd. Länsstyrelsen kommer att ha en öppen budget för åtgärden.

Ansökningsperioder

1 november 2018 – 1 maj 2019

2 maj 2019 – 31 oktober 2019

1 november 2019 – 1 maj 2020

Urval av ansökningar

Följande gäller vid urval av ansökningar:

- Miniminivån för bifall är 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna. Åtminstone två urvalskriterier måste ge poäng för att ansökan ska kunna prioriteras.
- Ansökningar med mindre än 250 poäng för de nationella och regionala urvalskriterierna avslås löpande.

- Länsstyrelsen har för detta insatsområde en öppen budget vilket innebär att alla ansökningar som uppfyller stödvillkoren och får 250 poäng eller mer kommer att få bifall.

10.2.4 Urvalskriterier

(Delåtgärden 16.4, fokusområde 3a)

Urvalskriterier används för att värdera ansökan och kunna jämföra den med andra ansökningar.

Nationella urvalskriterier

Urvalskriterier	Poängsättning	Viktning
1. Projektet har kunskap, kompetens och genomförande-kapacitet	1 poäng: 3-5 jordbruksföretag ingår i samarbetet 2 poäng: 6-10 jordbruksföretag ingår i samarbetet 3 poäng: fler än 10 jordbruksföretag ingår i samarbetet +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten +1 poäng: Det finns lämplig kompetens i projektet	30
2. Projektet uppfyller identifierade behov	1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan	40
3. Det finns en tydlig och relevant målgrupp för projektet	+1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål	20
4. Projektet har tydliga mål	1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp + 2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet	10
Summa viktning		100

Regionala urvalskriterier

Det finns inte några regionala urvalskriterier.

Bedömningsgrunder

Nationella bedömningsgrunder

1. Projektet har kunskap, kompetens och genomförandekapacitet

- 1 poäng: 3-5 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- 2 poäng: 6–10 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- 3 poäng: fler än 10 jordbruksföretag ingår i samarbetet
- +1 poäng: Samarbete inom transnationella projekt
- +1 poäng: Samarbetsprojektet kommer att etablera nya former av samarbeten
- +1 poäng: Det finns lämplig kompetens i projektet

Projekt som innehåller fler jordbruksföretag kommer att prioriteras.

Ett poäng ges till transnationella projekt eftersom att samarbeten mellan länder är viktigt för kunskapsutbyte.

Samarbetsprojekt som bidrar till att nya former av samarbeten bildas prioriteras. Att projekt utförs på ett innovativt sätt ges därför poäng.

Poäng ges till de projekt som har en lämplig kompetens för området. Projektet ska kunna visa att det finns en samlad kompetens. Antingen har de deltagande aktörerna själva denna kompetens utifrån erfarenhet och utbildning eller så finns kompetensen i projektet på annat sätt, exempelvis köpt.

2. Det finns ett identifierat behov av projektet

- 1 poäng: Projektet bidrar till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan
- 3 poäng: Projektet bidrar i hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan
- 5 poäng: Projektet bidrar i mycket hög grad till att främja primärproducenternas möjligheter att utvecklas inom livsmedelskedjan

Poäng ges till de projekt som förväntas främja primärproducenternas konkurrenskraft genom att bättre integrera dem i livsmedelskedjan. Projekten bedöms utifrån hur väl projektet väntas kunna bidra till att utveckla organisationen av livsmedelskedjan och förbättra primärproducenternas situation. Det kan till exempel handla om att skapa mervärde för jordbruksprodukter, kvalitetssystem eller om projekt som främjar försäljning på lokala marknader. För att få poäng i urvalskriteriet krävs en beskrivning som tydligt kopplar till syftet med stödet och till prioriteringarna i den regionala handlingsplanen.

3. Det finns en tydlig och relevant målgrupp för projektet

- +1 poäng: Resultaten kommer att spridas till relevant målgrupp
- +2 poäng: Stor ekonomisk nytta för målgrupp eller näring
- +1 poäng: Projektet bidrar till att uppfylla miljö- och klimatmål
- +1 poäng: Projektet bidrar både till ekonomisk nytta och till miljö- och klimatmål

Det är viktigt att resultat tillämpas på ett bra sätt. Därför prioriteras projekt som förväntas nå stora delar av en relevant målgrupp.

Projekt som förväntas bidra till stärkt lönsamhet och bättre konkurrenskraft till deltagande företag eller bransch ges två poäng. Projekt som bedöms bidra till miljö- och klimatmål prioriteras ges en poäng. Om ett projekt bidrar till både ekonomisk nytta och till att uppfylla miljö- och klimatmål ges ytterligare en poäng.

4. Projektet har tydliga mål

- 1 poäng: En relevant målbeskrivning finns men målet är inte specificerat så att det går att följa upp
- 3 poäng: En relevant målbeskrivning finns med tydliga mål som går att följa upp
- +2 poäng: Förväntad effekt av projektet på lång sikt finns beskrivet

De mål som finns formulerade för projektet måste vara i linje med projektets syfte, innehåll och upplägg.

10.2.5 Stödnivå

Stöd ges till 90 procent av stödberättigande utgifter.

Stöd beviljas inte till ansökningar om stöd med mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter. Undantaget är stöd till enbart transnationellt samarbete, där stöd inte kan ges till ansökningar om stöd med mindre än 30 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Stödbeloppet begränsas enligt EU kommissionens förordning²² om stöd av mindre betydelse där det är tillämpligt. I totalsumman ska också andra stöd av mindre betydelse som stödmottagaren har fått under 3-årsperioden räknas med. Begränsningen innebär att det totala stödet inte får överstiga 200 000 euro under tre beskattningsår, det vill säga året för beslut samt de två föregående beskattningsåren. Begränsningen gäller per stödmottagare.

²² Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 om stöd av mindre betydelse

Schabloner och indirekta kostnader

- mat i form av lunch och middag, ersätts med 90 kronor exklusive moms per måltid
- årsarbetstid enligt kommissionen på 1 720 timmar
- milersättning för resor, 30 kronor per mil
- traktamente enligt Skatteverkets riktlinje
- eget arbete, 220 kronor per redovisad timme.

Som eget arbete räknas arbete som utförs av stödmottagare som bedriver verksamhet som enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag. I de fall ett handelsbolag eller kommanditbolag är stödmottagare är också arbete som utförs av andra delägare eget arbete. Arbete som utförs av stödmottagare som är privatpersoner, enskilda firmor och delägare i handelsbolag och kommanditbolag betraktas som "eget arbete" då dessa inte kan få lön för sitt arbete. Endast "eget arbete" som utförs av personer som är 16 år eller äldre är stödberättigande.

Schabloner används inom utlysning och även för uppdrag inom egen regi.

Stöd lämnas till indirekta kostnader utifrån ett medeltal av de indirekta kostnaderna för de senaste tre boksluten. I de fall tre bokslut inte finns kan motsvarande utgifter tas upp som övriga utgifter, men då måste utgifterna fördelas till projektet i förhållande till annan verksamhet.

11. Kommunikation

11.1 Kommunikationsplan

Under genomförandet av Landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet kommer det finnas ett stort behov av kommunikation och informationsinsatser till eventuella stödsökande och andra intressenter. Nedan redovisar länsstyrelsen sin plan för att på ett strukturerat sätt nå rätt målgrupper, kommunicera nyttan med programmen och under programmens gång fånga upp olika kommunikationsbehov.

Kommunikationsplanen är framtagen av länsstyrelsens näringslivsenhet, i samverkan med jämställdhetskunnig.

Länsstyrelsens kommunikationsplan ska ses som ett komplement till den nationella kommunikationsstrategin för de båda programmen. Denna kommunikationsplan inbegriper inte informationsinsatser för lokal ledd utveckling (LLU) med anledning av att det är Jordbruksverket som är stödmyndighet för LLU.

11.1.1 Kommunikationsmål

Västernorrlands kommunikationsmål

- Informera allmänheten om de båda programmens syfte och innehåll samt hur länsstyrelsen arbetar med verkställandet av programmen i länet.
- Informera om stödmöjligheter och ansökningsförfarande för målgrupperna för landsbygdsprogrammet och andra intressenter.
- Kommunikationen ska vara jämställd och icke diskriminerande.

Kunskapsmål, attitydmål, motivationsmål och beteendemål.

Landsbygdsprogrammet 2014–2020	
Kunskapsmål	Målgrupperna ska känna till Landsbygdsprogrammet och att det finns olika stöd och ersättningar att söka.
Attityd mål	Stöden och ersättningarna i landsbygdsprogrammet ska upplevas vara en bidragande faktor till landsbygdens överlevnad och utveckling.
Motivationsmål	Att målgrupperna ska känna sig motiverade att söka stöd från landsbygdsprogrammet vid behov.
Beteendemål	Vid behov ska målgrupperna söka stöd, ersättning eller information om landsbygdsprogrammet.
Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020	

Kunskapsmål	Målgrupperna ska känna till havs- och fiskeriprogrammet och att det finns olika stöd och ersättningar att söka.
Attityd mål	Stöden och ersättningarna i havs- och fiskeriprogrammet ska betraktas som bidragande till utvecklingen av fiskerinäringen samt till lokal utveckling och miljönytta i fiskeområden.
Motivationsmål	Att målgrupperna ska känna sig motiverade att vid behov söka stöd från havs- och fiskeriprogrammet.
Beteendemål	Vid behov ska målgrupperna söka stöd, ersättning eller information om havs- och fiskeriprogrammet.

11.1.2 Målgrupper för kommunikation

Landsbygdsprogrammets huvudsakliga målgrupper är lantbrukare, landsbygdsföretagare och andra aktörer på landsbygden. Havs- och fiskeriprogrammets huvudsakliga målgrupper är yrkesfiskare, vattenbruksföretagare, företrädare för beredningsindustrin samt producentorganisationer.

Personer som söker stöd och ersättningar

De som söker stöd och ersättningar är den viktigaste målgruppen för landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet. Inom målgruppen finns både de som redan har kunskaper om landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet och de som inte har kunskap om programmen.

Vidareförmedlare och samarbetspartners

Målgruppen vidareförmedlare är företag, organisationer, andra myndigheter, samarbetspartners, partnerskap och kommuner som hjälper till att nå ut till de som söker stöd och ersättningar med information om programmen. Vidareförmedlare är också viktig för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter, både till stödsökande och till en bredare allmänhet.

Samarbetspartners är organisationer och myndigheter som ansvarar för andra program, fonder och strategier som riktar sig till landsbygden. Genom att samarbeta med andra aktörer kan man dra nytta av varandras informationskanaler, nätverk samt samordna informationsinsatser. Målet är att få ett så bra programgenomförande som möjligt.

Allmänheten

Allmänheten är en viktig målgrupp att informera för att skapa en generell förståelse för hur programmen bidrar till en hållbar samhällsutveckling i länet. Men även för att informera och skapa förtroende för länsstyrelsen som stödmyndighet. Informationsinsatser riktade till en bredare allmänhet kan också vara ett sätt att nå nya intressenter för stöden. För att nå allmänheten planerar länsstyrelsen att använda sig av riktade

kommunikationsinsatser till journalister, beslutsfattare och opinionsbildare på lokal och regional nivå samt via Länsstyrelsens Facebook.

11.1.3 Jämställd och inkluderande kommunikation

Som ett led i länsstyrelsens jämställdhetsarbete och i arbetet med att skapa lika villkor ska kommunikationen under programperioden vara jämställd. Detta gäller också handlingsplanen. Vilket innebär att länsstyrelsen kommer att arbeta för att kommunikationen ska vara utformad så att alla ska kunna ta del av kommunikationen oavsett etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, kulturell bakgrund, kön, könsöverskridande identitet, politisk uppfattning, religion, sexuell läggning, ålder eller andra individuella olikheter. Länsstyrelsen kan även om så behövs sätta in särskilda åtgärder för att direkt förändra en ojämställd situation.

Jämställd kommunikation innebär att den når både kvinnor och män – samtidigt som den främjar jämställdhet. För att säkerställa att Länsstyrelsens kommunikation är jämställd kommer all planerad kommunikation, presentationsmaterial och liknande att granskas utifrån Sveriges kommuner och landstings guide till jämställd kommunikation (se www.jamstall.nu). Länsstyrelsens informatörer ska även ha tagit del av länsstyrelsens handlingsplan för lika villkor och arbeta aktivt för att bedriva information och kommunikation som präglas av god tillgänglighet och som är fri från diskriminering. Utöver detta kommer länsstyrelsens experter på jämställdhet och lika villkor att ge all personal regelbunden kompetensutveckling som ska ge handläggarna grundläggande kunskaper och skapa medvetenhet om jämställd och inkluderande kommunikation.

11.1.4 Budskap

Oavsett vem som informerar, eller hur budskapen formuleras och framställs, ska det finnas en samstämmighet i länsstyrelsens information. Budskapen ska vara tydliga, konkreta och tala om vad mottagaren ska göra, hur mottagaren påverkas och vilka möjligheter som finns för mottagaren. Informationen ska vara lättillgänglig och anpassad för målgruppen utifrån målgruppens förkunskaper, förväntningar och informationsbehov. I kommunikationen ska EU-termer och förkortningar som är svåra för mottagare att ta till sig undvikas. Bilder som används i informationen ska förmedla att landsbygdsprogrammet respektive havs- och fiskeriprogrammet erbjuder möjligheter för alla människor.

Informationspunkter:

- Vad är landsbygds, havs- och fiskeriprogrammet?
- Vilka är de uppsatta målen i landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet?

- Hur ser stödstrukturen ut?
- Vilka stöd kan man söka?
- Vilka är de regionala prioriteringarna och urvalskriterierna?
- Hur går ansökningsförfarandet till med elektronisk ansökan?

11.1.5 Kanaler för kommunikation

För att genomförandet av landsbygds-, havs och fiskeriprogrammet ska fungera smidigt krävs att projektägare och stödmottagare får riktig information om vilka krav som ställs vad gäller ansökningar, rekvisitioner, slutrapporter och andra redovisningar. Länsstyrelsen kommer därför att erbjuda information, utbildning eller informationsträffar för att administrationen av stöden ska bli så smidig som möjligt. Även andra intresserade aktörer verksamma inom länet kan erbjudas informationstillfällen.

Val av kanal för kommunikation kommer att variera beroende på målgrupp och informationsinsats. För att säkerställa kvalitet kommer länsstyrelsens jämställdhetssakkunniga att vara delaktiga för att jämställdhetssäkra det material som publiceras eller framställs.

Utöver länsstyrelsens ansvar för informationsspridning kommer olika informationsåtgärder att vidtas på nationell nivå för att ge offentlighet åt landsbygds- och havs- och fiskeriprogrammets innehåll och de olika stödmöjligheterna.

Informationskanaler

Webben

Webben kommer vara en viktig del i länsstyrelsens kommunikation för att nå ut till olika målgrupper. På länsstyrelsens webbplats ska målgrupperna på ett enkelt, tydligt och överskådligt sätt hitta information om programmets stödmöjligheter. Här ska det även finnas länkar till Jordbruksverkets webbplats. För att ytterligare förstärka kommunikationen kommer länsstyrelsen även att lägga ut information och nyheter via olika sociala medier.

Informationsmöten/Konferenser

Länsstyrelsen kommer både att anordna aktiviteter samt delta vid aktiviteter där både befintliga och potentiella intressenter finns för att informera om programmen. Exempel på aktiviteter är informationsträffar, kommunernas företagsfrukostar, seminarier och konferenser etc. Vidare kommer riktad information om havs- och fiskeriprogrammet samt landsbygdsprogrammet att kommuniceras via möten med exempelvis Västernorrlands kustfiskarförening, vattenbruksföretagen, LRF,

Hushållningssällskapet samt näringslivskontoren på respektive kommun. Länsstyrelsen kommer vidare årligen att hålla 2–3 träffar med stora samverkansrådet.

När det gäller det interna arbetet med landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet är arbetet med programmen en stående punkt på enhetsmöten så att alla medarbetare håller sig uppdaterade och delaktiga. Vidare sprids information om programmen via tvärsektoriella arbetsgrupper samt vid möten med ledningsgruppen.

Nyhetsblad

Landsbygden som är ett nyhetsblad som skickas ut från enheterna stabs- och utveckling och jordbrukarstöd och veterinär är en väl inarbetad informationskanal för att nå ut till lantbrukare och andra företagare samt organisationer och föreningar i länet. Nytt för år 2015 är att nyhetsbladet kommer ut i pappersformat, nyhetsbladet kommer även att skickas ut elektroniskt som tidigare samt finnas tillgänglig på vår hemsida. Tidningen kommer ut ca 3 gånger per år och når cirka 2 500 prenumeranter. I varje nummer kommer det att finnas artiklar, information om stöd, nyheter och notiser med koppling till programmet samt en hänvisning till vidare läsning på Länsstyrelsens eller Jordbruksverkets webb. Viss riktad information kommer att finnas för att nå speciella målgrupper i programmet. Länsstyrelsen kommer även att sprida information i kalendarium, nyhetsbrev och tidningar som ges ut av länsstyrelsens vidareförmedlare och samarbetspartners.

Informationsmaterial

Vid behov ska eget tryckt material tas fram. Det kan exempelvis röra sig om anpassade informationsblad eller broschyrer för att nå olika målgrupper.

Intranätet

Länsstyrelsen kommer via intranätet sprida information och nyheter till medarbetare om det pågående arbetet inom landsbygds- och havs- och fiskeriprogrammet.

Media

Genom pressmeddelanden, artiklar och direktkontakt med journalister kommer länsstyrelsen att sprida information om landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Medias rapportering t.ex. de lokala tidningarnas nyhetsskildringar av olika satsningar som beviljats stöd är ett sätt att belysa och informera landsbygdsprogrammets positiva effekter.

Länsstyrelsens växel/reception

Besök och samtal i Länsstyrelsens reception/växel med koppling till landsbygds-, havs och fiskeriprogrammet ska bli hänvisande till sakkunniga handläggare eller information på webben.

Nätverkande

Inom länsstyrelsens olika verksamheter finns nätverk som kan användas för att sprida information om landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Regelbundna utbytesmöten med intresseorganisationer som t.ex. LRF, och Hushållningssällskapet samt med näringslivsutvecklare i respektive kommun kommer att vara ett sätt att kommunicera om arbetet i programmen för att nå ut till deras medlemmar och andra intressenter. Även representanter i fokusgrupperna som deltagit vid framtagande av den regionala handlingsplanen kan vara behjälpliga för att nå specifika målgrupper.

Utbildningsinsatser

Under programperioden 2014–2020 införs möjligheten att söka projekt- och företagsstöd via e-ansökan. Införandet av e-ansökan kommer att förenkla för sökande att fylla i ansökan på rätt sätt vilket i sin tur förväntas leda till kortare handläggningstider. Länsstyrelsen har därför en målsättning att 100 % av ansökningarna ska komma in via e-ansökan. För att underlätta övergången till e-ansökan planerar länsstyrelsen att efter behov och efterfrågan hålla utbildningar i e-ansökan.

11.1.6 Löpande aktivitetsplanering

Tre faser – länsstyrelsens informationsinsatser

Arbetet med informationssatsningar både ut till allmänhet och jordbruksverket delas in i tre faser. Tidsmässigt överlappar faserna varandra.

Fas 1 – Införandefasen

Fas 1 är en inledande fas med syfte att informera om det nya programmet. Med anledning av att stöden öppnar successivt fram till 2016 kommer den inledande fasen bli utdragen. Utöver information om programmen kommer även informationsmöten att hållas där mottagarna informeras om hur man går till väga för att ansöka om stöd. Länsstyrelsen planerar att hålla informationsmöten på strategiska platser i länet för att kunna nå programmens huvudsakliga målgrupper. Förutom informationsmöten kommer även andra kanaler att användas för att sprida information om programmens innehåll (se kap 6.1.4).

Fas 2 – Genomförande och löpande uppföljning

Under denna fas ges fortlöpande information om stödmöjligheter och om regler till stödsökande, år 2015–2020. Länsstyrelsen kommer att träffa företrädare för intresse- och företagarorganisationer som är av betydelse för landsbygdsutveckling. Uppföljning och utvärdering kommer att genomföras där bland annat kundundersökningar och årsrapporter kommer att tas

fram. I samband med uppföljningen kommer länsstyrelsen sprida resultaten.

Fas 3 – Slutfasen av programperioderna

Fas 3 avser sista året då programmet ska avslutas. Under denna fas kommer information gällande avslut att vara viktigt t.ex. utlysningar av restmedel. Under slutfasen är det även viktigt att nå ut till alla målgrupper med programmens resultat. Eventuellt kan informationsinsatser för införande av ett landsbygdsprogram för 2020–2026 behövas.

För fullständig aktivitetsplan för kommunikation se bilaga 5.

11.1.6 Samarbeten

Länsstyrelsen kommer att ha flera samarbetspartners. Förutom stora samverkansrådet kommer länsstyrelsen att ha ett direkt samarbete med länets kommuner och landsbygds intresse- och företagarorganisationer exempelvis LRF och Hushållningssällskapet. Stora samverkansrådet har en viktig roll genom att bidra med kunskap och att sprida information om programmen.

Intern samordning mellan länsstyrelsens enheter kommer att ske genom länsledning och länsstyrelsens samordnare. Exempelvis genom gemensamma informationstillfällen för medborgare om stödmöjligheter i olika program och fonder är ett sätt för länsstyrelsen att öka samordningen och effektiviteten.

11.1.8 Uppföljning och utvärdering

För att veta om länsstyrelsen har uppnått de kommunikativa målen måste våra aktiviteter följas upp och utvärderas. Varje aktivitet kommer i den mån det är möjligt att utvärderas och följas upp.

Informationskanaler	Utvärdering
Tryckt material	Enkät
Telefon	Brukarundersökningen
Informationsmöten	Utvärdering i samband med möte
Utbildning	Utvärdering i samband med möte
Länsstyrelsens hemsida	Brukarundersökning

12. Arbete med andra mål och lokal utveckling

Åtgärderna inom landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet utgör endast en del av de offentliga insatser som kommer landsbygden, vatten- och kustområden till del. För att öka programmets måluppfyllelse är det därför viktigt att samverka med andra fonder, program och insatser. För detta ändamål beskrivs nedan hur den regionala handlingsplanen för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet förhåller sig till länets andra regionala mål, sektorsprogram, strategier och handlingsplaner samt lokal utveckling.

Länsstyrelsens samordning

Länsstyrelsens målsättning är att handläggare och enheter ska ha god kännedom om varandras verksamhetsområden, mål och insatser för att vid behov kunna kalla till samråd när det kommer in ansökningar som berör gemensamma mål och insatser. Den gemensamma kunskapen underlättar samarbete och beslut vad gäller gränsdragningar, kompletterande effekter, synergier och minskar risken för dubbelfinansiering.

Internt på Länsstyrelsen samlas handläggare och beslutsfattare inom olika områden för information och beredning av frågor och projekt som rör landsbygdens utveckling i länet.

12.1 Synergier med fonder och planer som ska bidra till samma mål

I detta avsnitt beskrivs de sektorprogram, strategier och handlingsplaner som har gemensamma skärningspunkter med landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet. I fokus står hur dessa kan samverka och stödja varandra för att effektivare uppnå gemensamma mål.

Utöver den beskrivning som finns här säkerställs en samordning nationellt mellan de Europeiska strukturella investeringsfonder (ESI) & nationella åtgärder för regionalutveckling bland annat genom den nationella partnerskapsöverenskommelsen (PÖ).

Regional samordning

Länsstyrelsens sektorsprogram, strategier och handlingsplaner

- Regionala utvecklingsstrategin - RUS
- Regionalt strukturfondsprogram i Mellersta Norrland (Regionalfonden)
- Regionalt plan för socialfonden i Mellersta Norrland (Socialfonden)
- Utvecklingsstrategi för besöksnäringen i Västernorrland

- Regional transportplan för Västernorrlands län
- Regionalt serviceprogram för service på landsbygden
- Kulturarv i utveckling
- Västernorrlands klimat- och energistrategi
- Strategi för jämställdhetsintegrering samt Nationella jämställdhetspolitiska målen
- Strategi för integration
- 10 friluftsmål nationellt med regional implementering
- Digital agenda
- Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet
- Handlingsplan för företagande och entreprenörskap
- Handlingsplan för miljömålsarbete
- Livsmedelsstrategin för Västernorrland

Samordning av arbetet med landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet och länsstyrelsens övriga ansvarsområden sker kontinuerligt i den dagliga verksamheten av länsledningen och länsstyrelsens tjänstemän.

Regionala utvecklingsstrategin – RUS, 2011–2020

Länets regionala utvecklingsstrategi (RUS) är ett övergripande programdokument för länets utveckling med fokus på Västernorrlands tillväxt och utveckling. Förverkligandet av utvecklingsstrategin sker i flera olika regionala program, strategier, handlingsplaner, kommunala utvecklingsplaner såväl som enskilda utvecklingsinsatser. Strategins bredd medför att det finns kopplingar till programmen i samtliga delar av RUS: ens fyra fokusområden; Människan som drivkraft, kompetens som drivkraft, innovationsförmåga som drivkraft och tillgänglighet och infrastruktur som drivkraft.

Regionalt strukturfondsprogram i Mellersta Norrland, 2014–2020 (regionalfonden)

Det regionala strukturfondsprogrammet för Mellersta Norrland har Jämtlands och Västernorrlands län som geografiskt insatsområde och utgör ett av Sveriges totalt åtta regionala strukturfondsprogram. Programmet finansieras av EU:s Europeiska regionala utvecklingsfond (ERUF) och förvaltas av Tillväxtverket. Under programperioden 2014–2020 kommer regionalfonden för Mellersta Norrland vara inriktat mot följande fem tematiska mål:

- Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft.
- Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.

- Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik.
- Att främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinfrastuktur.
- Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.

De största synergier mellan programmen kommer finnas i frågor som rör främjande av företagande, tillväxt och innovationer på landsbygden i syfte att stärka konkurrenskraft och sysselsättning. Avgränsningen mellan programmen är att större strategiska satsningar som gynnar hela regioner eller län lämpligast ska finansieras av regionalfonden. Tvärtom är insatser i landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet i högre grad riktat till enskilda företag, föreningar och projektorganisationer i vatten-, kust- och landsbygdsområden.

Regional plan för Europeiska socialfonden i Mellersta Norrland, 2014–2020 (socialfonden)

Socialfondsprogrammet för perioden 2014–2020 ska bidra till en fungerande arbetsmarknad och en ökad sysselsättning på lång sikt. Samordning av insatser sker mellan ESF-rådet, Tillväxtverket och Jordbruksverket. I det löpande arbetet med Landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet kommer länsstyrelsen sträva efter att insatserna samordnas och kompletteras varandra där så är relevant. ESF:s satsningar som främjar små och medelstora företags tillgång till efterfrågad kompetens kan exempelvis kompletteras med företagsstöd till expansiva landsbygdsföretagare.

Utvecklingsstrategi för besöksnäringen i Västernorrland

I landsbygds-, havs och fiskeriprogrammet finns många möjligheter att stödja insatser som främjar besöksnäring i länet och som ligger i linje med strategin för besöksnäring. Under programperioden kommer det bland annat att finnas olika stöd med syfte att utveckla och bevara kultur- och naturmiljöer som kan vara attraktiva miljöer för besöksnäringen. Exempel på ändamålsenliga verksamheter som kan stöttas är exempelvis bo på lantgård, jakt, fisketurism, regional matkultur, hästturism och landsbygdscaféer med flera.

Ansökningar som kommer prioriteras är projekt eller företag som satsar i enlighet med länets och kommunernas strategier för besöksnäring samt de som samarbetar med länets två destinationsnav, destination Sundsvall och destination Höga Kusten eller andra besöksmål. Dialogen mellan länsstyrelsen, kommuner, företag och organisationer inom turism kommer att vara viktiga för att fördelningen av stöden landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet på bästa sätt bidrar till utvecklingen av besöksnäringen i länet.

Regional transportplan för Västernorrlands län 2014–2025

En välutbyggd fysisk infrastruktur är viktig för landsbygdens och kustområdenas utveckling. I landsbygdsprogrammet kommer det att finnas stöd till investeringar i service, småskalig infrastruktur och turistinfrastruktur som kan utgöra ett komplement till länstransportplanen. I övrigt finns inte några stöd i landsbygds-, havs- och fiskeriprogrammet för fysisk infrastruktur.

Regionalt serviceprogram 2014–2020

Det regionala serviceprogrammet har till syfte att ta tillvara initiativkraften hos lokala, regionala och nationella aktörer till insatser som ger en god och hållbar servicenivå i hela länet. Serviceprogrammets arbetar i första hand med att stärka aktörer som tillhandahåller dagligvaror, drivmedel och mötesplatser samt bevarande och främjande av infrastruktur.

Serviceprogrammets bidrag till näringslivets bevarande och utveckling på landsbygden överensstämmer med landsbygdsprogrammets prioritering 6 och stöden till kommersiell service samt satsningar inom lokalt ledd utveckling.

Kulturarv i utveckling

Inom landsbygdsprogrammet finns insatser för att bland annat bevara kulturmiljöer. Exempel på insatser som landsbygdsprogrammet kan stödja är; odlingslandskap, stöd till entreprenörer som vill använda kulturarv och kulturmiljöer kopplat till företagsverksamhet eller besöksnäring. Stöd ges också indirekt via landsbygdsföretag som tillgängliggör och vårdar kulturmiljöer.

Västernorrlands klimat- och energistrategi

Länsstyrelsens energi- och klimatstrategi som länets kommuner, myndigheter och näringsliv utarbetat framgår hur vi ska bidra till att klara klimatmålen och energiomställningen. I första hand handlar det om att hushålla med energin och minska de klimatpåverkande utsläppen t.ex. genom att använda förnybara energikällor. Landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet kan under programperioden bidra till strategin genom de olika klimat- och miljöfrämjande stöden som finns tillgängliga att söka för företagare och projektägare.

Strategi för jämställdhetsintegrering/ Handlingsplan för en jämställd regional tillväxt 2012–2014

Huvuddelen av aktiviteterna i handlingsplanen för jämställd regional tillväxt och jämställdhetsintegrering tar sin utgångspunkt i målen för den svenska jämställdhetspolitiken och förverkligas genom det myndighetens löpande verksamhet och de regionala sektorprogrammen.

Länsstyrelsen kommer att arbeta aktivt för att bidra till ett jämställt genomförande av landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Ett exempel på aktiviteter är att ha jämställd kommunikation vid information om stöden och utbildning för att öka kunskaperna om jämställdhet bland tjänstemännen.

Strategi för integration

Strategin syftar till att kraftsamla och samordna länets resurser för att stödja ett aktivt och inkluderande integrationsarbete i Västernorrlands län. Inom integrationsarbetet kan landsbygdsprogrammet exempelvis understödja strategins fokusområde ”arbete, utbildning och eget företagande” genom de olika investeringsstöd och projektstöd som står till buds för företagare eller projekt.

10 friluftsmål nationellt med regional implementering

Av de 10 uppsatta friluftsmålen finns det flera både direkta och indirekta kopplingar till landsbygdsprogrammet. Nedan följer fyra exempel på skärningspunkter mellan friluftsmålen och landsbygdsprogrammet:

Mål 1 Tillgänglig natur för alla

För detta mål finns i landsbygdsprogrammet åtgärder för att bevara odlingslandskapet samt natur- och kulturmiljöer. Bland dessa insatser kan det finnas möjligheter för projekt och företag att söka stöd för t.ex. att öka tillgängligheten till naturen för allmänheten.

Mål 2 Starkt engagemang och samverkan

Här kan exempelvis föreningar, byalag, lokala utvecklingsgrupper gemensamt värna, utveckla och skapa engagemang kring friluftslivet på den egna landsbygden genom plattformen LLU – lokal ledd utveckling (tidigare Leader).

Mål 5 Attraktiv tätortsnära natur

Eventuellt kan miljöersättningar som kommer finnas tillgängliga i landsbygdsprogrammet bidra till att stötta bevarande och utveckling av naturvärden i tätortsnära natur.

Mål 6 Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

För mål 6 har LBP 2014–2020 i prioritering 6 särskilda åtgärder som främjar småföretagande och lokal utveckling på landsbygden med syfte att skapa hållbar tillväxt. Inom detta mål finns beröringspunkter med exempelvis företagsstöd till mikro och småföretagare inom småskalig landsbygdsturism.

Digital agenda

Landsbygdsprogrammet kommer genom stödet till bredband aktivt kunna bidra till de strategiska områdena uppsatta i den digitala agendan och den tillhörande regionala handlingsplanen för bredbandsutbyggnad och mobilitet. I den digitala agendan finns en målsättning om att Sverige ska bli

bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Syftet med agendan är att använda digitaliseringens möjligheter och därigenom skapa förutsättningar för hållbar tillväxt.

Handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet

Avslutningsvis till de olika kopplingar och avgränsningar som finns mellan landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. Insatser för att gynna landsbygdens utveckling kommer att finnas inom ramen för båda programmen. Vägledande för avgränsningar mellan programmen är programmens målgrupper. Synergier kommer framförallt att finnas i arbetet för utvecklingen av en hållbar och konkurrenskraftig landsbygd. Direkta investeringsstöd till företag verksamma inom det yrkesmässiga fisket, fiskberedningen och vattenbruket kommer inte att lämnas inom landsbygdsprogrammet, utan ska prövas i havs- och fiskeriprogrammet.

Kompetensutveckling kommer att vara stödberättigad i båda programmen, men kommer att avgränsas genom de olika målgrupperna och förväntas inte överlappa. När utbildningen är tydligt riktad mot yrkesfiskare och fiskerinäringen kommer den att finansieras av havs- och fiskeriprogrammet.

Handlingsplan för företagande och entreprenörskap

Handlingsplanen för företagande och entreprenörskap är ett styrdokument som pekar ut prioriterade projektinsatser inom det regionala tillväxt anslaget samt medfinansiering inom strukturfondsprogrammen under de 2015–2017. Prioriteringarna tas fram av länsstyrelsen i nära samarbete med länets kommuner och organisationer med kopplingar till företagande och entreprenörskap. I landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020 blir det viktigt att se över hur dessa stöd kompletterar varandra och se synergier och särskilt beakta insatser som är i linje med prioriteringarna i handlingsplanen för företagande och entreprenörskap.

Handlingsplan för miljömålsarbetet

Handlingsplanen för miljömålsarbete ringar in ett antal prioriterade insatsområden och aktiviteter för att fokusera och öka takten i länets miljömålsarbete, förbättra miljömålsuppfyllelsen och i förlängningen bidra till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin. En viktig utgångspunkt har varit att planen vare sig kan eller bör vara heltäckande, utan ska prioritera sådant som i dagsläget inte riktigt tas om hand i övriga program, samt där aktörers behov och intresse är särskilt stort. Handlingsplanen ska vara vägledande för prioriteringar av projekt från de regionala tillväxtmedlen.

Livsmedelsstrategin för Västernorrland

Strategin visar att Västernorrland har potential att öka värdet på livsmedelsproduktionen med 30 % till år 2025. Det kräver höjd företagarkompetens och affärsmässighet, att utveckla mer av kunskapsutbyte mellan producenter och att utveckla lokal och regional förädlingsindustri. Men inte minst att alla aktörer i livsmedelskedjan engagerar sig och också får stöd av myndigheterna. Strategin ska vara vägledande för prioriteringar av insatser hos dom olika aktörerna i partnerskapet och även vara vägledande vid prioritering av projekt som söker medfinansiering från regionala offentliga aktörer.

12.2 Jämställdhetsintegrering

Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret att genomföra jämställdhetspolitiken på regional nivå och ska jämställdhetsintegrera all sin verksamhet. Därför är det viktigt att handlingsplanen jämställdhets integreras och att uppföljning görs kontinuerligt utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Länsstyrelsen ska arbeta för att de nationella målen för jämställdhetspolitiken får genomslag i länet genom initierade, kunskapsuppbyggande, stödjande och uppföljande jämställdhetsarbete.

Enligt länsstyrelseinstruktionen ska vi:

Integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor.

Genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Det övergripande målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Politiken ska leda till en jämn fördelning av makt och resurser. Jämställdhetspolitiken är indelad i fyra delmål som spänner över olika centrala frågeställningar i livet. Dessa mål fastställdes 2006. Följande delmål anger inriktningen av Sveriges jämställdhetspolitisk:

- **En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet. Detta kan röra sig om representation i olika folkvalda församlingar men även jämställt inflytande inom enskilda branscher.
- **Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som

ger ekonomisk självständighet livet ut. Områden som löner, pension och graden av anställning är viktiga punkter under detta mål.

- **Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. I detta sammanhang kan nämnas såväl trygghetsskapande insatser som akut stöd till våldutsatta men även förebyggande insatser.

12.3 Arbete med lokal utveckling

Länsstyrelsens roll i det lokala utvecklingsarbetet är i första hand att ha en roll som samordnare och rådgivare samt stödmyndighet för EU:s och de regionalpolitiska stöden. I samordningsrollen ingår bland annat att bidra med helhetsperspektiv för att exempelvis undvika dubbelarbete. Därtill kommer länsstyrelsen lotsa regionala aktörer och sökande till de stöd som är mest lämpliga att söka.

I ett flertal kommuner finns landsbygdsprogram, landsbygdsstrategier eller lokala utvecklingsstrategier vilka utarbetats som underlag för olika stödansökningar och för det egna utvecklingsarbetet i kommunen. Detta tillsammans med de kontinuerliga dialoger som förs mellan kommunerna om landsbygdsfrågor och övriga intressenter utgör ett värdefullt underlag i arbetet med lokal utveckling.

Administrationen av stöden inom ramen för lokal ledd utveckling, förkortat LLU (tidigare Leader) kommer under programperioden att skötas av jordbruksverket. Länsstyrelsen kommer i första hand att ha en strategisk roll genom att exempelvis kunna bidra med ett regionalt perspektiv eller finnas till hands som stöd.

13. Uppföljning och revidering

I detta avsnitt redogörs för hur uppföljning och revideringen av handlingsplanen kommer gå till under programperioden.

Eventuella justeringar av handlingsplanen görs inför varje årsskifte. Länsstyrelsen tar fram förslag på justeringar av handlingsplanen efter samråd med partnerskapet. Länsstyrelsen lämnar in förslaget på ny handlingsplan till Jordbruksverket. Förändringar i urvalskriterierna lämnas till övervakningskommittén för yttrande. Jordbruksverket godkänner slutligen den reviderade handlingsplanen.

För att kunna följa upp utvecklingen mot programmets uppsatta mål och bemöta nya förutsättningar kommer länsstyrelsen årligen att granska och revidera handlingsplanen sett till måluppfyllelse (nationella indikatorer) samt de regionala prioriteringarna och regionala urvalskriterierna. Revideringen kommer utföras av utsedda handläggare av stöden i de båda programmen som utifrån verksamhetsårets erfarenheter och lärdomar utarbetar ett gemensamt förslag till justeringar. Förslagen till förändringar förankras genom samråd med stora samverkansrådet. I händelse av att urvalskriterier behöver justeras kommer de förutom av Jordbruksverket även överlämnas till övervakningskommittén för yttrande. Jordbruksverket godkänner därefter den reviderade handlingsplanen.

Uppföljningen av programmets uppsatta mål kommer även att ske med hjälp av könsuppdelad statistik från Jordbruksverket.

Den senaste uppdaterade versionen av handlingsplanen finns att hämta på länsstyrelsens hemsida.

14. Bilagor

Bilaga 1. SWOT-analys och identifiering av regionala behov

Landsbygdsprogrammet 2014–2020

– Regional SWOT-analys för Västernorrlands län

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND	211
2. VÄSTERNORRLANDS LÄN EN LANDSBYGDSREGION	213
3. SWOT-ANALYS	213
3.1 PRIORITERING 2	214
3.2 PRIORITERING 3	221
3.3 PRIORITERING 4	226
3.4 PRIORITERING 5	233
2.5 PRIORITERING 6	242
3. Jämställdhet	249
Bilaga 1.1 - Övergripande nulägesanalys	
Bilaga 1.2 -Deltagarförteckning	

1. BAKGRUND

Den 18 april 2013 beslutade regeringen att ge i uppdrag åt samtliga länsstyrelser att utarbeta en SWOT-analys med syfte att kartlägga länets starka och svaga sidor samt undersöka vilka faktiska möjligheter och hot som kan förekomma. Analysen ska resultera i en systematisk beskrivning av vilka regionala behov som finns och som bör tillgodoses genom det kommande landsbygdsprogrammet. Analysen ska i ett senare skede kunna användas som en utgångspunkt för utformandet av Västernorrlands regionala handlingsplan för landsbygdsprogrammet 2014–2020.

SWOT-analysen ska bidra till ett fokuserat regionalt genomförande av programmen. I arbetet ska länsstyrelserna beakta den regionala utvecklingsstrategin (RUS) samt andra relevanta strategiska dokument, såsom landskapsstrategierna och strategierna för jämställdhet.

Därutöver ingår i uppdraget att bilda partnerskap som ska delta i utarbetandet av SWOT-analyserna. Partnerskapen ska bestå av

representanter från näringslivet, ideella- och offentliga organisationer samt aktörer med ansvar för regional- och socialfondsprogrammen. Hur partnerskapen deltagit i framtagandet av SWOT-analyserna ska framgå av redovisningen.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Landsbyggsdepartementet) senast den 15 oktober 2013.

1.2 TILLVÄGAGÅNGSÄTT

För att bemöta landsbygdsprogrammets nya struktur har Länsstyrelsen i Västernorrlands län valt att utgå från Jordbruksverkets föreslagna prioriteringar och fokusområden varefter olika SWOT-analyser har utarbetats (se bilaga 3).

Länsstyrelsen påbörjade arbetet med SWOT-analyserna genom att hålla tre olika partnerskapmöten med olika intressenter från nätverk inom gröna näringarna, skog och Leader. På samtliga möten har representanter från näringsliv, ideell och offentlig sektor varit närvarande (se bilaga 2). Vid mötena har diskussionerna utgått från de av Jordbruksverkets föreslagna prioriteringar och fokusområden. Partnerskapsmötena resulterade i tre SWOT-analyser som vidare sammanställts i en gemensam SWOT-analys. Även ett antal fördjupade samråd har genomförts med externa aktörer inom de gröna näringarna.

Förutom detta har det fortlöpande ägt rum ett flertal interna samråd med experter inom olika sakområden. Dels med sakkunniga inom länsstyrelsen och dels med ansvariga som arbetar med det operativa regionala programmet för den Europeiska regionala utvecklingsfonden.

SWOT-analysen har gått ut på remiss till ett brett partnerskap bestående av 29 olika aktörer.

1.3 DISPOSITION

Länsstyrelsen redovisar SWOT-analysen på följande sätt:

- SWOT-analys på prioriteringar och fokusområden (kap 2)
- Bilaga 1 – Övergripande nulägesanalys (ska ses som ett komplement till SWOT-analysen.)
- Bilaga 2 – Deltagarförteckning

2. VÄSTERNORRLANDS LÄN EN LANDSBYGDSDOMINERANDE OCH GLESA REGION

Sverige karaktäriseras av urbaniseringen och dess effekter är mer påtagliga här än i de flesta andra länder i Europa. En fortsatt koncentration av befolkningen till storstadsregionerna i landets södra del ger oss framtidsutmaningar som kräver mobilisering och balansering av resurser. Det gäller inte minst för Västernorrlands län som är relativt glesbefolkat. Våra hållbara råvaruresurser som jord, skog och vattenkraft ger inte som tidigare fördelar när vi möter en teknikutveckling och en globaliseringsprocess med tyngdpunkt på en tjänstebaserad ekonomi. En fundamental fråga är således hur landsbygdsdominerande och glesa regioner som Västernorrland kan hitta vägar för att korrigera utvecklingen och finna förutsättningar att bidra till tillväxt, stärka hållbarhetsperspektiven och hindra vidgade sprickor i landets sammanhållning.

Landsbygdsprogrammet, länets regionala utvecklingsstrategi och andra motsvarande policydokument vägleds av uppfattningen att stad och land måste samverka för att nå uppsatta mål. Grundsynen i styrdokumentet är obetingat så att utan en dynamisk landsbygd blir Sverige som helhet mer sårbart och tappar i hållbar utvecklingskraft. För att rätt typ av förstärkande insatser ska kunna göras i länet görs i det följande en analys med utgångspunkt från de förutsättningar som finns i Västernorrlands län.

3. SWOT-ANALYS

Västernorrlands SWOT-analys tar utgångspunkt i landsbygdsprogrammets nya struktur med följande sex prioriteringar:

1. Uppmuntra till kunskapsöverföring och innovation inom jordbruk och skogsbruk i landsbygdsområden.
2. Öka konkurrenskraften inom alla typer av jord- och skogsbruk och förbättra företagens möjlighet att överleva.
3. Främja organisationer i livsmedelskedjan och riskhantering inom jordbruket.
4. Återställa, bevara och främja ekosystem.
5. Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogssektorn.
6. Främja social inkludering, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling i landsbygdsområden.

I det följande beskrivs Västernorrlands läns styrkor, svagheter, möjligheter och hot utifrån de ovanstående prioriteringarna. Prioritering 1 har inkluderats i de övriga fem prioriteringarna.

3.1 PRIORITERING 2

”Öka konkurrenskraften och förbättra jord- och skogsbruksföretagens möjligheter att överleva.”

3.1.1 FOKUSOMRÅDE 2: A

”Underlätta omstrukturering av jord- och skogsbruk som ställs inför större strukturproblem.”

Jord- och skogsbruk är viktiga näringar för Västernorrlands landsbygd. I länet finns cirka 2200 lantbruksföretag 46 % av företagen är 60 år eller äldre och endast 19 % av företagen är kvinnor. Antalet företag minskar, samtidigt som företagen blir allt större. (Jordbruksstatistisk årsbok). I och med denna utveckling blir det viktigt att stötta de jordbrukare som fortsätter eftersom de utgör basen för många av de övriga prioriteringarna.

De geografiska förutsättningarna styr fördelningen så att brukningen främst finns längs älvdalarna. Vallodling är den mest konkurrenskraftiga grödan i länet. Mjolk- och köttföretagen är viktiga motorer för näringen liksom för det öppna odlings- och kulturlandskapet. Företagen med mjolk- och köttproduktion använder cirka 60 % av arealen jordbruksmark. (Jordbruksstatistisk årsbok)

Det enskilda skogsbruket i länet omfattar drygt 13 000 företag ägda av cirka 17 000 privata skogsägare. Av skogsägarna är 39 procent kvinnor. Ca 20 procent av skogsföretagen är utboägda, det vill säga ägs av en person som inte bor i den kommun där taxeringsenheten är belägen. 73 procent av skogsägarna bor i samma kommun där brukningsenheten är belägen.

Analys

Jordbruk

Tillgång till kapital är en viktig förutsättning för att nya lantbruksföretag ska etableras, men också för att befintliga företag ska växa. Finansiellt kapital är också en förutsättning för investeringar, t.ex. i produktionsanläggningar, produktutveckling och marknadsföring. Kapitalförsörjningen är mer problematisk för företag på landsbygden än i tätorter. Banklån är den vanligaste formen av extern finansiering. Den jämförelsevis låga värderingen av jordbruksföretagens byggnader och mark minskar möjligheten av att använda dessa tillgångar som säkerhet vid belåning. För Västernorrlands län kommer investeringsstöd till

jordbruksföretag fortsatt vara viktigt för deras överlevnad och konkurrenskraft.

Under en femtonårsperiod har jordbruksmarken minskat med cirka 20 % och länets odlingslandskap riskerar att växa igen på grund av färre antal lantbrukare och minskande djurantal. Ett livskraftigt jordbruk med djurhållning och en rationell brukning av åkermarken är nu en förutsättning för att långsiktigt säkerställa hävden av värdefulla natur- och kulturvärden i odlingslandskapet. (Jordbruksstatistisk årsbok)

Jordbruksmarken och växtodlingen

I länet finns cirka 52 300 hektar jordbruksmark varav ungefär 50 000 hektar är åkermark och 2 300 hektar betesmark. Andelen arrenderad mark är hög, cirka 49 %. (Jordbruksstatistisk årsbok)

Priserna på åkermark är låga. År 2012 var genomsnittligt arrendepreis i nedre Norrland 401 kronor per hektar (Jordbruksstatistisk årsbok). Detta innebär att åkermark och arrendepreiser i länet är betydligt lägre jämfört med riket i övrigt vilket kan innebära konkurrensfördelar (Macklean 2012). 13 098 hektar åkermark är anslutna till stöd för ekologisk produktion. Anslutningen har minskat något sett över en femårsperiod. (Jordbruksstatistisk årsbok) Detta kan förklaras av förändrade stödvillkor och en trend där närproducerat föredras framför ekologiskt.

Den klart dominerande grödan är vall som odlas på drygt 40 000 hektar. Förutsättningarna för vallproduktion är goda både vad gäller geografi och klimat vilket bekräftas av att hela 80 % av företagen har vallodling. (Jordbruksstatistisk årsbok)

Spannmålsarealen i länet uppgår däremot endast till cirka 4 500 hektar. Klimatnackdelarna gör att förutsättningarna för spannmålsodling är mindre bra med lägre skördenivåer och med varierande kvalitet. Den dominerande grödan är korn som odlas på 75 % av spannmålsarealen. För att få större säkerhet och utveckling i odlingen finns ett stort behov av forskning och försök kring norrlandsanpassade spannmålssorter såväl som proteingrödor. t.ex. kan en ökad andel hemmaproducerat foder i foderstaten ge minskade foderkostnader och därmed ökad lönsamhet. En hög självförsörjningsgrad av foder är eftersträvänsvärt.

Användningen av ogräs-, svamp- och insektsmedel är låg. Exempelvis så finns i länet endast 190 personer med behörighet för kemiska bekämpningsmedel och då inräknas även de som har behörighet för exempelvis grönytor eller skogsplant (Länsstyrelsen Västernorrlands län 2013).

Djurhållning

År 2006 fanns 261 företag med mjölkproduktion i länet. År 2012, sex år senare hade antalet minskat till 129. Av dessa mjölkföretag fanns 80

företagare med en besättningsstorlek på mindre än 49 kor och 19 företag fler än 99 kor. Det är främst de mindre företagen som slutar. Medelantalet kor per besättning är idag 57 kor att jämföra med 34 kor 2006. (Jordbruksstatistisk årsbok).

Även mjölkinvägningen och antal mjölkkor har minskat, men i betydligt mindre omfattning. Mjölkinvägningen har under perioden 2006 - 2012 minskat med 14 % (LRF Mjolk 2013) under samma period minskade antalet mjölkkor från 8 933 till 7 310 (Jordbruksstatistisk årsbok).

Knappt 7 % av mjölkinvägningen 2012 bestod av ekologisk mjölk. Det är en ökning jämfört med 2009 då cirka 4 % av invägningen var ekologisk. (Svensk Mjolk 2013)

År 2011 genomfördes en mejerifusion mellan Milko och Arla. Den långdragna processen innan fusionen blev klar har påverkat mjölkproducenterna i Medelpad vad gäller lönsamhet och planeringsförutsättningar. Det finns företagare som fortfarande inte återhämtat sig ekonomiskt. I Ångermanland har utvecklingen varit mindre bekymmersam i och med att Norrmejerier, som är det dominerande mejeriföretaget i landskapet, haft en stabilare utveckling.

Antalet dikor har sedan 2002 ökat med 54 %. År 2012 fanns ca 4 800 dikor i länet. Många lantbrukare som slutar med mjölkkor går över till köttproduktion, ofta med dikor. Detta har dock inte kunnat kompensera minskningen av det totala antalet nötkreatur i länet som under en tioårsperiod minskat från cirka 37 000 till 31 000. (Jordbruksstatistisk årsbok)

En orsak till att nötkreaturen minskar kan vara att det görs få investeringar på gårdar med köttproduktion. Djuren behålls så länge byggnader och maskiner fungerar men när investeringsbehovet blir stort och lönsamheten inte tillåter större investeringar väljs djurhållningen bort.

Det ökande intresset för lokalt producerade livsmedel och alternativa försäljningskanaler kan ge förutsättning för ökad lönsamhet som i sin tur ger utrymme för investeringar bland länets köttproducenter.

Antalet hästar i länet har ökat från 7 200 år 2004 till 11 900 år 2012. Det finns alltså idag fler hästar än mjölkkor i länet. Västernorrlands län har därmed fler hästar per tusen invånare än genomsnittet i riket (Jordbruksstatistisk årsbok). Hästnäringen är av tradition en näringsgren som lockar kvinnor. Två av tre hästhållare i Sverige är kvinnor. Ungefär en tredjedel av hästhållarna i landet bedriver någon form av näringsverksamhet med häst. Inom turism och ridskoleverksamhet är majoriteten av företagarna i Sverige kvinnor (SVJ Rapport 2012:1). Den starka framåtmarschen inom hästnäringen talar för att det finns möjligheter att utveckla den än mer.

I länet fanns år 2010 cirka 5 000 får (lamm inte medräknade) fördelade på 190 företag. Flertalet besättningar är små och så många som 38 % av fårföretagen har färre än 24 tackor. (Jordbruksstatistisk årsbok) Många får hålls enbart som markvårdare eller som hobby. Gynnsamma odlingsbetingelser för vallodling tillsammans med lågt parasittryck på grund av kalla vintrar gör förutsättningarna för betesbaserad lammproduktion i länet goda. Egen förädling av ull och skinn är en möjlighet för att öka mervärdet i produktionen.

Sämlre förutsättningar för spannmålsodling är en anledning till att omfattningen av spannmålsbaserad djurproduktion är låg i länet. Det finns ett tiotal företag med svin vilket är den lägsta förekomsten i landet. Av länets 119 företag med höns är endast en handfull större produktionsföretag (Jordbruksstatistisk årsbok).

Diversifiering

Av lantbruksföretagen i Västernorrland brukar 80 % mindre än 30 hektar åkermark. Endast 12 företag brukar mer än 200 hektar. Det innebär att många lantbrukare kan ha behov av verksamhet vid sidan av jordbruket. Skog är en vanlig kombinationsverksamhet. Det finns knappt 200 000 hektar skogsmark som ingår i länets jordbruksföretag. Speciellt bland kvinnor finns det ett intresse att utveckla ett företagande vid sidan av jordbruket och därmed öka möjligheterna att bo kvar och försörja sig på landsbygden. De vanligaste kompletterande verksamheterna är entreprenad, turism och fritidsaktiviter samt förädling. (Jordbruksstatistisk årsbok)

Skogsbruk

Skogsbruk är en långsiktigt hållbar verksamhet på landsbygden som baseras på en förnybar naturresurs, vilken bra skött och väl nyttjad kan ge utrymme för ökad virkesproduktion och mer tillgängligt virke, bevarade natur- och kulturmiljöer samt rekreation och upplevelser i ett för människan attraktivt skogslandskap. Skogen berör oss alla i olika grad och insikten om skogsbrukets betydelse för vår miljö och välfärd är väsentlig i detta sammanhang.

Den totala skogsmarksarealen i Västernorrland uppgår till cirka 1,9 miljoner hektar och den produktiva skogsmarksarealen till cirka 1,7 miljoner hektar. Den senare kategorin fördelar sig ägarmässigt ungefärligt enligt följande; 42 % ägs av privata skogsägare, 53 % av aktiebolag. Övriga t.ex. Skogssällskapet, Svenska kyrkan m.fl. äger 5 %. (Skogsstatistisk årsbok 2012)

Övervägande delen av länets privata skogsägare är skogsbruket ett komplement till annan yrkesverksamhet, där skogen ur ett regional- och landsbygdsutvecklings-perspektiv kan ses som en finansieringskälla, för både löpande konsumtion och investeringar. De pengar skogsbruket alstrar

ger lokal sysselsättning både direkt och indirekt samt ger ett bidrag till underlag för service m.m. i bygden.

Skogsproduktion, skogsavverkning och skogsskötsel

Skogsbruket har genomgått en kraftig strukturuomvandling och är sedan ett antal decennier en högteknologisk näring som sysselsätter färre personer än tidigare. Med optimala brukningsmetoder, kostnadseffektiva transportsystem samt utveckling av rationella förädlingsföretag kan skogsbrukets lönsamhet i länet betraktas som relativt god, sett över en konjunkturcykel.

Länets totala virkesförråd uppgår till drygt 234 miljoner skogskubikmeter, fördelat på 29 % tall, 49 % gran, 3 % contorta och 18 % löv. Den årliga tillväxten är cirka 9,8 miljoner skogskubikmeter. De ökande kraven på råvara från skogen, inte minst inom bioenergiområdet, kan komma att ställa krav på ökade uttag. Med hänsyn tagen till nationella och regionala miljömål bedöms den årliga avverkningen kunna öka betydligt. Med ännu bättre skogsvård och intensifierad skogsskötsel bedöms det möjligt att ytterligare öka tillväxten och därmed avverkningen inom ramen för nuvarande skogspolitik. (Skogsstatistisk årsbok 2012)

Skogsskötsel och skogsvård bör förbättras främst vad gäller röjning av ungskog men även i fråga om kvalitén på skogsföryngringarna. Ungskogar med akut och eftersläpande behov av röjning bedöms uppgå till tiotusentals hektar. Under senaste decenniet har det årligen röjts i storleksordningen 20 000 hektar, som bör öka till i genomsnitt minst 30 000 hektar per år. Genom röjning läggs produktionen över på de kvalitativt bästa träden vilket ger mer gagnvirke, grövre dimensioner, mer och bättre sågtimmer samt lägre kostnader för avverkning i den framtida skogen. Skogsföryngringarnas kvalité kan höjas genom att öka andelen skogsodling och använda naturlig föryngring på därför lämpliga marker och klimatlägen. Därigenom läggs grunden för ett optimalt skogsmarkutnyttjande för produktion av skogsråvara.

Kompetensutveckling och innovation

Jord och skogsbrukarna i länet har generellt sett en god grundutbildning och god teknikvana. Däremot saknas det kompetensutveckling för lantbruksföretagare i framkant. Därtill råder det brist på försöks- och forskningsresultat som är speciellt inriktade på norrländska förhållanden.

Det finns inte längre någon specialiserad växtodlings- eller trädgårdsrådgivning i länet vilket i sig är ett problem för intresserade lantbrukare och därigenom finns inga kanaler för att föra ut de forskningsresultat som ändå finns.

Den geografiska fördelningen av länets jordbruk medför att det finns få mötesplatser speciellt för lantbruksföretagare. Det finns mötesplatser för

företagare allmänt men där räknas av tradition inte lantbruksföretagarna in.

Utvecklingen mot effektivare och rationellare jordbruksföretag innebär nya utmaningar i form av ny teknik, större djurbesättningar och eventuellt behov av anställd personal vilket i sin tur ställer ökade krav på lantbrukaren som företagsledare. En annan sida av utvecklingen mot färre och större jordbruksföretag är att tillgängligheten till service och förnödenheter försämras. Semin- och rådgivningstjänster blir dyrare och antalet besök minskar med risk för att produktionsresultatet påverkas negativt. (Växa Sverige 2013)

De nya och framtida skogsägarna är till stor del deltidsföretagare i kombination med någon annan profession. Då blir beställarkompetens en nyckel till att hålla uppe aktiviteten inom jord- och skogsbruket på landsbygden.

De privata skogsägarna har olika förutsättningar och varierande kunskap om sin skog och skogsbrukande, där det generellt finns stora men skiftande kompetensutvecklingsbehov.

Tabell 1. SWOT-analys fokusområde 2:a

STYRKOR	SVAGHETER
• Goda naturliga förutsättningar för mjölk- och kött produktion. • Låg andel bekämpningsmedel. • Lågt smittryck. • God grundutbildning och god teknikvana hos lantbrukarna. • Skogen är en betydande landsbygdsresurs	• Antalet aktiva jordbrukare är lågt. • Långa avstånd och glest mellan brukarna innebär logistikproblem och förhöjda kostnader. • Hög andel arrendemark. • Avsaknad av kompetensutveckling för lantbrukare som vill fortsätta att utveckla sina företag. • Låg vägstandard på allmänna och skogsbilvägnätet.
MÖJLIGHETER	HOT
• Utveckla hästnäringen. • Intresse för lokalt producerad mat ökar. • Lokal vidareförädling. • Klimatförändringar kan gynna länets förutsättningar. • Utveckla gröna näringens integration av utrikesfödda. • Tillgång till forskningsresultat och deltagande i försöksverksamhet. • Ökad virkesproduktion. • Ökad samverkan mellan jord- och skogsbrukets aktörer.	• Dålig lönsamhet. • Hög andel arrendemark och många små markägare tillsammans med traditionen att enbart ha muntliga arrenden försvårar företagets tillväxt. • Hög medelålder bland lantbrukare. • Höga investeringskostnader. • Risk att spetsjordbrukarna i länet som "drar" övriga tappar sugen och byter näring. • Nedläggning hotar möjligheterna att nå flera av de övriga prioriteringarna och det minskar också basen för de nya

• Tydliga och enkla regler.	initiativ som tas inom t. ex småskalig förädling, gårdskött, turism mm. • Brist på forskning och försök rörande norrländska förhållanden. • Krångliga regelverk och pålagor vid kontroll skapar olust och minskar motivation till att fortsätta med jordbruk.
---	---

3.1.2 FOKUSOMRÅDE 2:B

”Underlätta generationsskiften.”

Medelåldern bland jord- och skogsbrukarna i länet är hög och det innebär att ett antal företag står inför ett generationsskifte. Generationsskiften försvåras dock av bristande kapitalförsörjning och dålig lönsamhet, men även av värderingar och attityder i samhället.

Analys

Västernorrland är av tradition inte något stort jordbruks län och attityder och brist på kunskap kring näringen gör att det är svårt att locka nya företagare. Samtidigt kan den nya tekniken med exempelvis mjölkrobot och en ny syn på företagande locka personer som inte sedan tidigare har någon anknytning till näringen att överta jordbruk. Ny teknik inom IT och sociala medier kan även överbrygga avstånd för kontakt, både med kollegor och med marknaden.

Antalet jordbrukare minskar samtidigt som medelåldern ökar bland de aktiva jordbrukarna (SCB 2013, 2007). För att lyckas med att föryngra lantbrukarkåren och öka markanvändningen behöver statusen för yrket förbättras. Även lönsamheten i näringen måste öka för att attrahera nya företagare samt behålla de jordbrukare som nu finns. Att överta ett jordbruk är ofta kostsamt då stora värden är bundna i företaget. Saknas det dessutom föregångare som visar att branschen är positiv är risken stor att generationsskiftet uteblir och jordbruksföretaget avvecklas. För att gynna en fortsatt jordbruksproduktion behövs det åtgärder för ungdomar och utrikesfödda ska kunna ta sig in i näringen, eftersom dessa grupper ofta inte har de ekonomiska resurserna som krävs för att starta eller ta över befintliga jordbruksföretag.

Tabell 2. SWOT-analys fokusområde 2:b

STYRKOR	SVAGHETER
• Gott om mark • Låga priser på jordbruksfastigheter	• Lantbruksfastigheter används som fritidsboende istället för att säljas.

	Saknas kunskaper i arrendefrågor.
MÖJLIGHETER	HOT
- Kompetenskrav för startstöd. - Grön integration - utrikes födda som vill starta jord- och skogsbruksföretag. - Skapa klimat för överlåtelser i annan form än traditionellt generationsskifte.	- Länets jord- och skogsbrukare har hög medelålder. - Svårt med kapitalförsörjning vid nystart och generationsskifte. - Dålig lönsamhet. - Problem för utrikes födda - saknar nätverk och kapital.

3.2 PRIORITERING 3

”Främja organisationen av livsmedelskedjan och riskhanteringen.”

3.2.1 FOKUSOMRÅDE 3:A

”Integrera primärproducenter i livsmedelskedjan på ett bättre sätt med hjälp av:

- Kvalitetssystem
- Säljfrämjande åtgärder på lokala marknader
- Korta leveranskedjor
- Producentgrupper
- Branschorganisationer”

Mat och måltid är viktigt för länets utveckling, inte minst för turism, livsmedelsnäring och landsbygdsutveckling. Regeringen har som ambition att Sverige ska bli det nya matlandet; att vi ska bli bäst i Europa. Det pågår en snabb utveckling med lokala småskaliga livsmedel landet runt. För att stärka de lokala livsmedlen på marknaden är det viktigt att utveckla det regionala och lokala, att lyfta fram det speciella i produkterna (Landsbygdsdepartementet 2012)

Analys

I Västernorrland är mjölk- och köttproduktionen de viktigaste verksamheterna sett till omsättning inom jordbruket. Detta förklaras av de naturligt goda förutsättningarna för grovfoderproduktion och djurhållning.

I länet finns ett större mejeri i Sundsvall som ägs av Arla dit mjölkproducenter i Medelpad levererar. Mjölkproducenterna i Ångermanland levererar i sin tur till Norrmejerier som har sitt närmaste mejeri i Umeå.

Vid sidan av mjölk- och köttproduktionen förädlas även en rad andra råvaror i länet t.ex. tillverkas ost från ko, get och får i mindre gårdsmejerier.

Förädling av fisk, honungsproduktion, glasstillverkning och ett antal mikrobryggerier med produktion av öl- och spritdrycker är andra exempel på råvaror som förädlas i länet. Mindre slakterier har etablerats för slakt av lantbrukets djur, hjort och vilt. År 2009 fanns 49 registrerade företag i länet som förädlade och sålde gårdsprodukter i större skala (Jordbruksverket 2010).

Sedan 2009 pågår en process för att lyfta intresset för den lokalt producerade maten. Processen startades av mathantverkare och köttproducenter som uttryckte en stark vilja att utveckla sitt företagande men också en önskan om att hitta alternativa försäljningskanaler för att på så sätt uppnå en mer långsiktig och hållbar lönsamhet. Resultatet blev att dessa producenter nu har organiserat sig i syfte att nå denna målsättning. Därutöver har ett antal matprojekt har startats upp under de senaste åren. Detta har resulterat i bland annat kompetenshöjning för livsmedelsproducenter, nya e-handelslösningar, utveckling av nya produkter och mer lokalproducerat i restauranger och i våra livsmedelsbutiker.

Det är viktigt att fortsätta det arbete som inletts i syfte att integrera primärproducenterna på ett bättre sätt i livsmedelskedjan och bygga vidare på erfarenheter från tidigare genomförda projekt. Lyckade initiativ bör uppmuntras för en förbättrad livsmedelskedja mellan producent och konsument. Initiativen bör dock alltid utgå från primärproducenternas behov och intresse.

Det finns en stor potential vad gäller ökad produktion, produktutveckling och förädling. Därför är det viktigt med kompetensutveckling och en ökad affärsmässighet i syfte att utveckla nya och befintliga producenters verksamhet. Framgångsrika exempel kan lyftas fram och fungera som drivkraft för nya initiativ.

Förutom att uppmuntra nytänkande och ökad affärsmässighet hos producenterna är det viktigt att fortsätta informera konsumentgrupper om fördelarna med lokalt producerad mat. Detta kan bl.a. göras genom en aktiv och saklig konsumentupplysning.

För att öka effekterna av satsningarna på den regionala livsmedelsproduktionen är det betydelsefullt att samverka med exempelvis besöksnäringen för att bidra till en större helhet. Västernorrland har en särpräglad natur och flera intressanta besöksmål knutna till ett antal destinationer där maten kan fungera som en viktig del i upplevelsen och bidra till att stärka länets attraktivitet.

En samverkansprocess om ett bildande av gastronomiska regioner har påbörjats under hösten med företrädare för besöksnäringen och representanter för de gröna näringarna i länet. En gastronomisk region

förväntas kunna stärka kopplingen mellan lokal mat och besöksnäringen och därmed skapa tillväxt och ge fler arbetstillfällen.

Företagande inom mathantverk i länet domineras av kvinnor. I nuvarande landsbygdsprogram finns ingen möjlighet till stöd för externa tjänster inom förädling vilket framförallt riskerar att hindra kvinnors företagande på landsbygden.

Kunskapsöverföring och innovation

Det är viktigt att nå ut med kunskap och information till alla grupper i samhället t.ex. kan utrikesfödda tillföra ny kunskap vid utveckling och förädling av produkter. Utrikesfödda kan dessutom tillföra ny kunskap till nytta vid utveckling och förädling av nya produkter.

Internet och sociala medier innebär nya sätt att nå ut till kunder och ger nya möjligheter till självorganisering, marknadsföring och nya betalningsmöjligheter. Kunskap kring goda exempel kan spridas inom området och förmedlas till producenter.

Tabell 3. SWOT-analys fokusområde 3:a

STYRKOR	SVAGHETER
• Hög kvalitet på råvaror utgör en bra grund. • God djuromsorg har ett marknadsföringsvärde. • Intresset för närproducerat är större i Västernorrland jämfört med södra Sverige (HUI Research, 2012). • Hushållningssällskapet har genom projektet "Smakstart Västernorrland" byggt upp kompetens och intresse för ökad kommersialisering av närproducerat. • Mathantverkare har organiserat sig i ideella föreningar. • Besöksnäringen växer och kan fungera som drivkraft för den regionala livsmedelsproduktionen. • Flera mikrobryggerier har etablerats i länet. • God tillgång på vilda bär och svampar.	• Kundunderlaget litet i länet. • Alltför lite forskning bedrivs i syfte att utveckla livsmedelsproduktionen i Norrland. • Offentlig upphandling är idag en bromskloss som missgynnar mindre producenter i upphandlingsförfarandet. • Ett gemensamt kluster kring kompetensutveckling och utveckling inom de gröna näringarna saknas i länet. • Svagt intresse för naturbruksutbildningar och matproduktion bland yngre.
MÖJLIGHETER	HOT

• Ökad förädling ökar värdet på råvarorna. • Ursprungsmärkning innebär högre mervärde och kan gynna länets producenter. • Produktionskapaciteten i länet är högre än dagens nivå, dvs. utrymme för en större långsiktigt hållbar produktion finns. • Sociala medier kan nyttjas för självorganisering, marknadsföring och kundkontakter. • Kommunicera skillnader i produktion mellan svenska förhållanden och utländsk massproduktion i syfte att beskriva fördelarna med inhemsk lokal produktion. • Mer enhetliga produktionsvillkor inom EU. • Fortsatt integrering med besöksnäringen. • Ändrade regler vid upphandlingsförfarandet skulle kunna innebära nya möjligheter för lokala producenter.	• Hård internationell priskonkurrens. Av en rad faktorer är pris och kvalitet det som har störst betydelse vid konsumenters val av livsmedel (HUI Research, 2012). • Ytterligare avgifter och minskade bidrag kan slå hårt mot produktionen och viljan att investera i verksamheten. • Dyrare produktion till följd av hårdare nationella regler inom bland annat djurskydd och miljö värdesätts inte av konsumenterna vid butikshyllorna i tillräckligt hög utsträckning. • Flera producenter står inför generationsskifte. • Att nya entreprenörer inte tillkommer.
---	---

3.2.2 FOKUSOMRÅDE 3:B

”Stödja riskhantering inom jordbruket.”

Risken för smittsamma djursjukdomar är låg i Västernorrland och beredskapen för ett eventuellt utbrott är god. Om smitta bryter ut eller ett större skadeangrepp sker kan det dock få allvarliga ekonomiska konsekvenser för den enskilde lantbruksföretagaren och övriga samhället.

Till följd av klimatförändringarna beräknas årsmedeltemperaturen öka inom det närmsta seklet. Denna temperaturökning kan förändra förutsättningarna inom jordbruket (SGI 2010). Med ett varmare klimat finns en ökad risk för nya sjukdomar och smittor inom jordbruket, bland både djur och grödor. Ökade nedbörds mängder ställer nya krav på byggnader och fysisk miljö. Ett varmare klimat kan även ge bättre förutsättningar för jordbruket som exempelvis en längre odlingssäsong och därigenom skapa förutsättningar för andra sorters grödor än vad som odlas idag.

Jordbruket är en riskfylld arbetsmiljö. Exempelvis sker hälften av alla olyckor inom jordbruket i samband med arbete med djur (Arbetsmiljöverket 2012). Det faktum att ensamarbete är vanligt ökar riskerna i arbetsmiljön. För att förebygga risker inom arbetsmiljöområdet kan det finnas behov av investeringsstöd för att exempelvis modernisera byggnader.

Ekonomiska risker såsom låga avsalupriser och perioder med höga energipriser och fördyrade insatsvaror kan också innebära stora påfrestningar inom jordbruket och vara en stressfaktor för den enskilde lantbrukaren. Idag påverkar den globala ekonomin i allt högre utsträckning förhållandena för det svenska jordbruket.

Kunskapsöverföring och innovation

Med ett förändrat klimat kan lantbruksföretagare behöva kunskaper om förebyggande åtgärder, riskhantering och anpassning av grödor och växtodlingssystem till nya förutsättningar. För arbetsmiljön är det viktigt med kontinuerlig repetition av tidigare kunskaper och att ta del av nya rön och teknik som gör arbetet säkrare.

Tabell 4. SWOT-analys fokusområde 3:b

STYRKOR	SVAGHETER
• Låg andel djur- och växtsjukdomar. • God djuromsorg.	• Ekonomisk otrygghet till följd av prissvängningar och förändrade produktionsvillkor. • Arbetsmiljön är riskfylld.
MÖJLIGHETER	HOT
• Medvetandegöra riskerna inom jordbruket. • Ny teknik kan förebygga sjukdomar och ohälsa bland djurbesättningar.	• Klimatförändringar med mer extremt väder kan innebära påfrestningar för jordbruket. • Ökad risk för utbrott av smittsamma sjukdomar genom ökat resande. • Eventuella sanktioner i samband med kontroller av EU-stöd skapar osäkerhet för lantbruksföretaget.

3.3 PRIORITERING 4

”Återställa, bevara och främja ekosystem.”

3.3.1 FOKUSOMRÅDE 4:A

”Återställa och bevara biologisk mångfald bland annat inom:

- Natura 2000-områden
- Jordbruk med höga naturvärden
- De europeiska landskapens karaktär”

Västernorrlands odlingslandskap karaktäriseras av en småskalig och varierad jordbruksbygd, i ett dominerande skogslandskap. Odlingslandskapet utgör endast några få procent av länets yta men är trots det en påtaglig och betydelsefull miljöfaktor. Det enskilt största hotet för den biologiska mångfalden inom jordbruket är att brukandet av odlingsmarken upphör. Om åkrar, ängar och betesmarker växer igen förfaller jordbrukets kulturvärden. Av jordbrukslandskapets hotade växt- och insektsarter hör större delen hemma i naturbetesmarker och ängar eller i resterna av dessa markslag som t.ex. på gårdstun, längs vägrenar eller på åkerholmar. De biologiskt mycket viktiga slätterängarna och betesmarkerna som finns kvar och hävdas utgör idag endast en arealmässig bråkdel av vad de en gång var. De är dessutom mycket spridda i landskapet vilket ytterligare skapar problem för de arter som är knutna till dessa miljöer.

Analys

Länet har bland de minsta brukningsskiftena och de arealmässigt minsta gårdarna i landet. Endast ca 3 % av länets areal är jordbruksmark och den har minskat från ca 100 000 hektar vid 1950-talets slut till ca 52 000 hektar i dag. Ca 2 300 hektar eller ca 4 % utgörs av ängs- och betesmarker (Jordbruksstatistisk årsbok 2013). Antalet mjölkkor har minskat samt koncentrerats till vissa områden. Antalet hästar har däremot ökat och det finns idag drygt 11 000 hästar (Jordbruksstatistisk årsbok 2013) i länet. Hästbete kan bidra till bevarande av biologisk mångfald om betet styrs medvetet i tid och rum samt inte blir för intensivt och eventuellt kombineras med annat djurslag eller skötsel.

Utvecklingen inom jordbruket har lett till att gamla brukningsmetoder som till exempel fäbodbruk glömts bort och landskapselement och småbiotoper har minskat.

Utvald miljö

Under programperioden 2007–2013 har det varit möjligt att inom åtgärden ”Utvald Miljö” få stöd för att bland annat renovera överloppsbyggnader och gårdesgårdar. Stödet har varit efterfrågat och drygt 200 byggnader samt drygt 6 600 meter trädgårdesgård har hittills renoverats. Det finns också

intresse för restaurering av ängs- och betesmarker. För att möta intresset bör kompetensutveckling erbjudas, både vad gäller rådgivning och restaureringskurser, eftersom detta skulle maximera effekterna av stöden.

Natura 2000

I Västernorrland finns 122 områden (Naturvårdsverket 2013) som ingår i det europeiska ekologiska nätverket Natura 2000, och de är därmed skyddade enligt miljöbalken. Många Natura 2000-områden är dessutom naturreservat. I Västernorrland omfattas 40 000 hektar av Natura 2000 och fördelningen mellan naturtyper inom nätverket speglar ganska väl hur naturen ser ut i länet. Antalet ängs- och betesmarker är drygt ett dussin och omfattar endast ca 85 hektar. Ett antal vattendrag är också utpekade som Natura 2000-områden. När det gäller Natura 2000-områden i odlingslandskapet är dessa i god hävd och endast mindre restaureringsåtgärder behöver utföras i enstaka områden under kommande programperiod. De största behoven av skötsel- och restaureringsåtgärder bedöms finnas i skogen samt för våtmarker.

Rovdjur

I Västernorrland finns alla de fyra stora rovdjuren; björn, lodjur, järv och varg. Målsättningen om antalet föryngringar i förvaltningsplanen för björn och lodjur har uppnåtts. Järvstammen får utvecklas fritt tillsvidare och föryngring av varg får ske i länets södra del i anslutning till Gävleborgs län eftersom övriga delar av länet omfattas av renbete vintertid. Ensamma vargar kan förekomma i hela länet. En ökad etablering och förekomst av varg kan förväntas medan både björn- och lodjursstammen förväntas hålla nuvarande nivå. (Länsstyrelsens förvaltningsplan 2013). Det finns ett stort behov att förebygga skador på tamboskap, framför allt får, i rovdjurstäta områden till exempel genom rovdjursavvisande stängsel.

Ängs- och betesmarker

Sveriges ängs- och betesmarker inventerades mellan 2002 och 2004. I Västernorrland inventerades ca 110 hektar ängsmarker och ca 830 hektar betesmarker. Dessutom finns ca 170 hektar ängs- och betesmarker som anses vara möjliga att restaurera i länet (Jordbruksverket 2013).

År 2009 var knappt 75 % av markerna från ängs- och betesmarksinventeringen anslutna till miljöersättningen nationellt. Det innebär att en fjärdedel av våra mest värdefulla ängs- och betesmarker i landet saknar säkrad skötsel. Motsvarande andel av arealen värdefulla ängs- och betesmarker i Västernorrlands län som uppbär miljöersättning för skötseln var 70 % (Jordbruksverket 2009). Det finns anledning att tro att andelen är än lägre år 2013.

Hävd av länet natur och kulturvärden kan leda till långsiktig positiv landsbygdsutveckling och attraktiv livsmiljö.

Kunskapsöverföring och innovation

Att sprida kunskap och information om natur- och kulturvärden samt stödregler är viktigt och insatserna kan exempelvis bestå av kurser, seminarier, enskild och grupprådgivning, studieresor och informationsmaterial. Det behövs även fortsatt forskning kring hur olika hävdformer och hävdnivåer påverkar bevarandet av arter och strukturer.

Tabell 5. SWOT-analys fokusområde 4:a

STYRKOR	SVAGHETER
- Ett av hävd mer extensivt brukat landskap och brukade jordar innebär möjligheter för biologisk mångfald. - Stort intresse för att bevara kulturhistoriskt intressanta byggnader. - Ett särpräglad kuperat och mycket naturskönt landskap med stor variation som kan nyttjas för rekreation, turism och nyföretagande. - Utbildningstradition genom studiecirklar.	- I många fall brister i skötseln av värdefulla natur- och kulturmiljöer som finns i odlingslandskapet. - Bristande skötsel av biotoper i skogslandskapet. - Små brukningsenheter och dålig arrondering. - Få hantverkare är kunniga inom byggnadsvård vilket gör det svårt att vårda kulturhistoriskt värdefulla byggnader. - Generellt liten kunskap om natur- och kulturmiljövärden i skogs och odlingslandskapet.
MÖJLIGHETER	HOT
- Tillgång till ett ökande antal hästar. - Natur- och kulturmiljöer som en resurs för entreprenörer. - Outnyttjade arealer som kan nyttjas för nyföretagande, rekreation och turismföretagande. - Kompetensutveckling av entreprenörer och markägare kan öka intresset för och möjligheten till natur- och kulturmiljöer. - Billiga hus och marker kan ge möjligheter till nyföretagande. - Skogens kulturmiljöer.	- Stödsystemen upplevs som krångliga och rättsosäkra. - Minskat behov av åker leder till att djuren betar åker istället för betesmarker. - Färre betesdjur minskar behovet av ängs- och betesmarker. - Minskad areal hävdade ängs- och betesmarker. - Äldre brukningsmetoder glöms bort. - Kunskap om restaurering av byggnader försvinner. - Fler obebodda gårdar där miljön växer igen och husen förfaller. - Skogens kulturmiljöer är okända. - Högt viltbetetryck.

3.3.2 FOKUSOMRÅDE 4:B

”Förbättra vattenförvaltningen.”

Västernorrlands län har ett varierande vattenlandskap rikt på sötvattensmiljöer som ger viktiga ekosystemtjänster. I länet finns ca 4 500 sjöar större än 1 hektar samt ca 35 000 km vattendrag. Förutom detta hittas också en mängd olika småbäckar, tillfälliga vatten, källor och våtmarker runtom i länet. Målet för den svenska vattenförvaltningen är att alla vatten ska ha god ekologisk status till år 2015 (Molin & Söderberg 2012). Bland

vattnen i länet uppskattas att ungefär 32 % av sjöarna och 42 % av vattendragen har god eller hög ekologisk status (VISS 2013).

Analys

Västernorrlands län har genom åren varit relativt hårt drabbat av försurning, men efter omfattande kalkningsverksamhet har länet i dagsläget en förbättrad försurningssituation. Fortsatt arbete för att förhindra försurning i sjöar och vattendrag är dock nödvändigt. Markanvändning i sulfidhaltiga jordar (s.k. svartmocka) kan ge upphov till försurningseffekt i ytvatten vilket bör tas hänsyn till vid jordbruk och skogsbruk. Avverkning av skog kan dessutom ha en försurande effekt på vattendrag och sjöar, beroende på avverkningarnas omfattning inom tillrinningsområdet. När skog växer sker en naturlig försurning av marken, som sedan återställs vid nedbrytning av den döda veden. Om nedbrytningen på plats förhindras så blir markförsurningen bestående. Helträdsutnyttjande minskar därför motståndskraften mot försurning i marken. Åtgärder inom skogsbruket för att förhindra detta kan vara minskat uttag av grenar, stubbar och barr vid avverkning, ändrad trädammansättning samt askåterföring till skogsmark.

Sjöarna i Västernorrlands län har som regel en näringsfattig prägel. Länsstyrelsens datainsamling pekar dock på att det finns sjöar i länet som har problem med övergödning. De sjöar där näringsbelastningen är hög hittas företrädesvis i kustnära och befolkningsrika områden, omgivna av odlingsmark. Dessa grunda så kallade slättsjöar har höga natur- och kulturvärden, och kan sägas vara en bristvara i Västernorrlands län. Det är viktigt att dessa sjöar inte utsätts för en alltför hög näringsbelastning eftersom de då riskerar att växa igen. Åtgärder för att minska jordbrukets påverkan på fosfor och kvävetillförsel till vatten är bland annat; anläggning av dammar för fosforavskiljning, anläggning av våtmarker, återställning av sänkta sjöar samt återställning av rensade vattendragssträckor. Enskilda avlopp är också en källa till fosfor och kväve på vissa håll i länet.

Skogsbruk är det vanligaste slaget av markutnyttjande i vattenlandskapets närmiljö i Västernorrlands län. Avverkningar, markberedningar, diken samt vägbyggnationer utgör diffusa källor för fosfortillförsel till sjöar och vattendrag. Det är därför viktigt för näringshalten i länets vatten att hänsyn tas till närliggande vattenmiljöer vid skogsbruk.

Ökad materialtransport till följd av markanvändning i närmiljöer till vattendrag har också visat sig vara ett omfattande problem i Västernorrlands län framförallt inom skogsbruket. I vattendragen sker naturligt en transport av organiska och icke organiska partiklar, men en förhöjd materialtransport kan ha stora konsekvenser för det biologiska livet i vattnet då det orsakar syrebrist och igenslamning. Åtgärder för att minska risken för ökad materialtransport är bland annat att fylla igen diken,

avgränsa diken från att nå naturliga vattendrag samt upprätta skyddszoner vid sjöar och vattendrag och därmed inte bruka marken ända fram till vattnet (Molin & Söderberg 2012).

Användningen av bekämpningsmedel i jordbruket är låg i Västernorrlands län jämfört med övriga Sverige (Sandberg 2011). Eftersom sådana kemikalier kan påverka vattenkvaliteten och den biologiska mångfalden i vattenmiljöer är det viktigt att användningen av bekämpningsmedel fortsatt är låg eller minskar. Den ekologiska odlingen är en viktig komponent för en hållbar jordbruksproduktion och för att minska användningen av kemikalier och växtnäring som har påverkan på vattenmiljön. Av odlingsarealen i Västernorrland uppbär 26 % stöd för ekologisk odling varav ca 16 % är certifierad enligt Rådets förordning om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter (SCB 2013; Jordbruksverkets Statistikdatabas 2013).

Vandringshinder i vattendrag utgör ett stort problem för den biologiska mångfalden i länet. Undersökningar har visat att det i genomsnitt är ca 3–4 km mellan de hinder människan har byggt i vattendragen i länet. Denna fragmentering av vattenlandskapet leder till stora negativa konsekvenser för den biologiska mångfalden. En betydande del av dessa vandringshinder består av fellagda vägtrummor. Omläggning av dessa kan därför göra mycket för att säkerställa den biologiska mångfalden i vattendragen (Molin & Söderberg 2012).

Kunskapsöverföring och innovation

Många av de problem som återfinns i vattenmiljöerna kan med relativt enkla metoder åtgärdas men då är det viktigt att de berörda aktörerna har kunskap om dessa metoder och möjligheter att bruka dem.

Tabell 6. SWOT-analys fokusområde 4:b

STRYRKOR	SVAGHETER
- Bra överblick över miljöproblemen i länets vattenmiljöer samt vilka vatten som ska prioriteras. - Goda kunskaper i länet om hur aktörer i jord- och skogsbruket kan ta hänsyn till vattenmiljöer.	- Omfattande utbredning av vandringshinder i länets vattendrag. - Bristande hänsyn till närliggande vattenmiljöer vid markanvändning så som skogsbruk och jordbruk.
MÖJLIGHETER	HOT
- Vattenkvaliteten kan förbättras genom ökad hänsyn till vattenmiljöer i jord- och skogsbruk. - Möjlighet att med enkla metoder höja statusen på vattenmiljön i länet. - Frivilliga miljöavsättningar.	- Hög fragmentering av länets vattenlandskap. - Klimatförändringen. - Utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider till atmosfären. - Höga halter av kvicksilver.

	• Utsläpp av miljögifter, föroreningar och växtnäring från areella näringar och industrier. • Markanvändning i omedelbar närhet till vattendrag och sjöar.
--	---

3.3.3 FOKUSOMRÅDE 4:C

”Förbättra markskötsel”

För Västernorrlands del handlar förbättrad markskötsel om att marken ska brukas aktivt på ett sätt som är bra för miljön och klimatet samt anpassat för att möta eventuella klimatförändringar.

En aktivt brukad mark ingår i en växtföljd vilket skapar möjlighet att minska behovet av växtskyddsmedel samt optimera näringstillförseln utifrån grödornas behov. På aktivt brukade marker underhålls dränering samtidigt som igenväxning motverkas. Det bevarar produktionskapaciteten och skapar goda förutsättningar att möta framtida behov av jordbruksmark av god kvalitet.

Analys

Trenden i Västernorrland är att antalet jordbrukare, antalet djur samt arealen brukad jordbruksmark minskar (SCB 2013, 2007). Jordbruket i Västernorrland är extensivt med vall som den dominerande grödan och markutnyttjandet är därför starkt kopplad till djurhållning (SCB 2013).

Det norrländska klimatet ger en kortare odlingssäsong med lägre hektarskördar än i södra Sverige. En fördel med odlingsförutsättningarna är att det finns färre ogräs och att det är ett lägre smittryck på grödorna vilket är en bidragande orsak till den låga användningen av växtskyddsmedel (SCB 2011). Även om tillgången till jordbruksmark i länet är god till följd av minskat antal jordbruk så är åkrarna oftast små med dålig arrondering vilket medför höga kostnader för transport av maskiner, produktionsmedel och skördeprodukter.

Den minskade efterfrågan på jordbruksmark innebär att behovet av att aktivt bruka marken minskar. På många håll har underhållet av dränering och diken blivit eftersatt och i vissa fall helt uteblivit. Den minst attraktiva jordbruksmarken riskerar planteras med skog alternativt växa igen. Istället för att eftersträva god avkastning och effektivt resursutnyttjande kompenseras lägre skörd med att bruka mer mark. Tillgång till mark samt färre betesdjur leder även till att djuren ofta betar åkermark i stället för naturbetesmarker. Åkermark som används till bete ingår inte lika ofta i växtföljden varför skötsel och underhåll riskerar att bli eftersatt. För

mjölkgårdar med djur som kräver foder av högre kvalitet är det positivt med åkermarksbete men sinkor och övriga betesdjur skulle i högre grad kunna beta på betesmarker.

En ökad djurhållning i länet samt en mer diversifierad växtodling skulle gynna en aktiv markskötsel och ett bevarande av naturvärdena i det västernorrländska odlingslandskapet. Kombinationen vall och spannmål skulle kunna leda till minskad import av foder. Det skulle samtidigt kunna öka näringsutnyttjandet i stallgödsel genom att gödsla och bekämpa fleråriga ogräs mekaniskt vid vallbrott.

Utifrån de förutsättningar som råder i länet med kortare vegetationsperiod och små brukningsenheter med dålig arrondering behöver länets jordbrukare vara bland de bästa i klassen för att klara konkurrensen. En hjälp på vägen skulle vara om även den norra delen av landet fick ta del av rådgivningen inom Greppa Näringen. Det skulle öka utbudet av rådgivning inom växtodling med fokus på miljönytta samt öka möjligheten att föra ut nya forskningsrön.

Kunskapsöverföring och innovation

Den gymnasiala lantbruksutbildningen som erbjuds i länet och Sverige bedöms ge studenterna en god grundutbildning och god teknikvana. Det stora problemet i Västernorrland är att erbjuda bra kompetensutveckling till redan aktiva jordbrukare. Situationen i dag med i det närmaste total frånvaro av växtodlingsrådgivning gör det svårt för jordbrukarna att ta del av nya kunskaper inom markskötsel och växtodlingsområdet. Att i länet få tillgång till miljöinriktad växtodlingsrådgivning enligt Greppa Näringen skulle vara värdefullt för både lantbrukaren och miljön. Ett annat problem är bristen på forskning och försök på lantbruk under norrländska förhållanden då resultat från forskning med andra förutsättningar inte alltid går att applicera.

Tabell 7. SWOT-analys fokusområde 4:c

STYRKOR	SVAGHETER
· God grundutbildning och teknikvana. · Låg andel bekämpningsmedel. · God tillgång till mark. · Lågt smittryck.	· Det saknas växtodlingsrådgivning. · Problem att föra ut forskningsresultat till verksamheten. · Saknas kompetensutveckling för duktiga lantbrukare. · Logistik och långa avstånd. · Dåliga markägarförhållanden, små åkrar och dålig arrondering. · Igenväxning. · Få aktiva brukare. · Lite stråsädesodling i länet. · Hög medelålder bland jord- och skogsbrukare. · Villkoren för skötsel av betesmark gör det svårt att ha producerande/växande djur på sådana beten.
MÖJLIGHETER	HOT
· Klimatförändringar kan på lång sikt innebära ändrade förutsättningar för jord- och skogsbruket. · Stöd till jordbrukare med djurhållning. · Öka rådgivning eller miljöinriktad rådgivning t.ex. Greppa näringen. · Fältplanering inom skogsbruket. · Stöd till dräneringsåtgärder.	· Brist på forskning och försök inom lantbruk under norrländska förhållanden. · Spetsjordbrukarna tappar intresset och byter bransch. · Minskad djurproduktion hotar det norrländska landskapet. · Länets jordbrukare måste vara "bäst i klassen" för att kompensera för de odlingsförutsättningar som råder. · Rättsosäkert kring betesmark och tvärvillkor hotar nyttjandet av betesmarker. · Minskat efterfrågan på åker innebär att djuren kan beta åkermark istället för naturbetesmarker.

3.4 PRIORITERING 5

”Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi.”

3.4.1 FOKUSOMRÅDE 5:A

”Effektivisera vattenanvändningen inom jordbruket”

Jordbruket förbrukar mycket vatten exempelvis vid rengöring och underhåll av maskiner och anläggningar samt till djur och växtodling. I Västernorrlands län är tillgången på vatten god och det råder inte vattenbrist på samma sätt som i andra delar i Europa. Trots detta är det viktigt att vattenanvändningen är effektiv och hållbar. Att vi värnar om de vattentäkter som finns och inte ödslar med vattenresurserna.

Behovet av bevattningsanläggningar är som störst i länet bland trädgårdsföretag samt bär och grönsaksodlare. I ett länsperspektiv kan det alltså finnas ett behov av investeringar till anläggningar och utrustning som kan effektivisera vattenanvändningen.

Ett samarbete med Vattenmyndigheten, Länsstyrelsen och andra berörda myndigheter och organisationer behövs för att sprida information och kunskap om effektiv vattenanvändning inom jordbruket.

Tabell 8. SWOT-analys fokusområde 5:a

STYRKOR	SVAGHETER
· God tillgång till rent vatten. · Samordnande Vattenmyndighet i länet.	· En föreställning om att vatten är en oändlig tillgång.
MÖJLIGHETER	HOT
· Höja kompetensen om effektiv vattenanvändning. · Stötta investeringar som syftar till att effektivisera vattenanvändningen inom jordbruket.	· Eftersatt behov av markavvattning t.ex. dikningar. · Klimatförändringar.

2.4.2 FOKUSOMRÅDE 5:B

”Effektivisera energianvändningen inom jordbruket och vid livsmedelsbearbetning”

Energiförbrukningen i jordbruks- och livsmedelsföretagen är en stor kostnadspost. Energieffektivisering är både en ekonomisk och miljömässigt bra satsning för företagen. Med enkla åtgärder på gården och rätt val vid nyinvesteringar går det i regel att minska energianvändningen med 5 till 15 procent. På mjölkgården kan besparingspotentialen vara högre, särskilt i samband med om- och nybyggnation och förbättrad logistik. Nästan lika mycket energi går åt för att producera och transportera jordbrukets insatsvaror som själva energianvändningen på gården. (Hagerberg 2012)

EU antog Energieffektiviseringsdirektivet (EED) under 2012 och målet för EU-länderna är att under perioden 2014 till år 2020 sänka energianvändningen med 20 procent, jämfört med prognosen för 2020. För att uppfylla kraven i EED ska Sverige prestera en energieffektivisering om 76,6 TWh, enligt Energimyndighetens beräkningar. Av detta ska näringslivet, inklusive jordbruket, svara för 19,8 TWh enligt myndighetens förslag. Jordbruksverkets målgrupp för energieffektivisering är alla heltidssysselsatta jordbruksföretag i Sverige. (ATL 2013)

Analys

Ett modernt jordbruk och skogsbruk behöver en mängd insatsmedel för att kunna fungera effektivt. Många av dessa kommer direkt eller indirekt från fossila källor. Därför måste vi hitta lösningar för att ersätta de fossila bränslena med förnybara råvaror. Transporter i terrängen förbrukar mycket mer energi, och fossila bränslen, än vad vägtransporter gör. Samtidigt innebär också en vägbyggnad energiförbrukning och påverkan på naturmiljön. Det är därför viktigt för ett hållbart samhälle att skogsbilvägsnätet har en optimal utbyggnad så att energiförbrukningen för skog och jordbruks transporter, på lastbil, i terrängen och i form av väghållning, blir så låga som möjligt. Dagens vägnät byggdes till stora delar ut i en annan tid, med andra fordon och krav. Det kan därför behövas satsningar på att förtäta, men också ändra i vägnätet, för att få en mer optimal utformning. Detta kommer att bidra till ett uthålligt, klimatsäkert och klimatsmart nyttjande av skogsmarken.

Energieffektiviteten beror också på vilken teknik och utrustning som används och på valda systemlösningar. Att byta ut omodern utrustning till mer energieffektiva lösningar vid nyinvesteringar och nybyggnation är nödvändigt för att få en energieffektiv gård. Ett ekonomiskt stöd för utbyte av äldre teknik och att utöka utbytestakten till modernare och energisnålare utrustning är viktigt. I Västernorrlands län har jordbruksföretagen högre energiförbrukning än i södra Sverige. I en norrländsk studie visade att elanvändning var drygt 2 000 kWh per ko inklusive rekrytering och år att jämföra med ca 1 300 kWh på sydsvenska gårdar (Cederberg & Flysjö, 2004).

Kunskapsöverföring och innovation

Eftersom energianvändningen är hög inom jordbruket är det viktigt att satsa på kompetensutveckling inom energieffektivisering t.ex. genom utbildningar i bränslesnål körning. Ett sätt att öka intresset för energieffektiviseringar kan vara att synliggöra hur energibesparingar kan öka jordbruksföretagens lönsamhet.

Entreprenörskap är avgörande för att driva utvecklingen framåt inom energieffektivisering. Därför är det viktigt att insatser görs för att utveckla energientreprenörskap som bidrar till processen att fundera ut, starta, driva och utveckla företag inriktade på energieffektivisering. Ett exempel på ett sådant företag är maskinringsföretag som skapar effektivare användning av maskiner i lantbruket.

Till sist behövs även forskning och teknikutveckling där förhållningssättet är flexibelt med tanke på de affärsmöjligheter och behovet av småskaliga lösningar, men det behövs även bevakning av forskningsresultat och idéer för hur dessa ska kommuniceras.

Tabell 9. SWOT-analys fokusområde 5:b

STYRKOR	SVAGHETER
• Ökad efterfrågan på förnybar energi. • God tillgång till mark till låga priser. • Många soltimmar. • Kuperad mark lämplig för vindkraftsetablering.	• Långa avstånd för transporter. • Saknad av lokal samverkanspartner inom förädling.
MÖJLIGHETER	HOT
• Finns möjligheter att effektivisera. • Prioritera färre och miljövänligare maskiner. • Småskalig teknik. • Ta vara på forskning och uppmuntra forskning för energieffektivisering. • Maskinring, maskinentreprenad. • Klimatförändringar. • Kompetens inom energisidan. • Vindkraft	• Svårt med investering när lönsamheten är dålig. • Regler runt gårdsbaserad elproduktion. • Låga energipriser minskar lönsamheten i lokal energiproduktion.

2.4.3 FOKUSOMRÅDE 5:C

”Främja tillgång till och användning av förnybara källor, biprodukter, avfall, rester och andra råvaror som inte är avsedda för livsmedel”

Bioenergi

Av Sveriges totala energianvändning på 571 TWh kommer 124 TWh från biobränsle (2009). Att öka andelen förnybar energi är av stort intresse i hela landet.

Det finns många olika sätt att använda skogs- och lantbrukets resurser såsom mark, rester från jord- och skogsbruk m.m. och forskning sker idag på både systemnivå och på mer detaljerad teknisk nivå. Det bedrivs exempelvis studier om hur lantbrukets resurser kan bidra till en effektiv produktion av drivmedel och fjärrvärme samt om hur de tekniska processerna för t.ex. stubbrytning, biogas och etanolframställning kan förbättras.

I länet bedrivs forskning och utveckling inom skogsindustrin på både mekanisk- och kemisk massa för att utveckla nya miljövänliga produkter utöver traditionell pappersproduktion.

Etablerade logistiklösningar för sortiment som grot finns redan för det storskaliga skogsbruket. För det småskaliga är inte lösningarna lika självklara. I länet finns stor mängd eftersatta rönjningar där ett grot-uttag

skulle kunna bidra till att förbättra ekonomin vid röjningsåtgärder och samtidigt höja kvaliteten på bestånden. Fler trädslag i bestånden, speciellt löv, är positivt för tillväxten och miljön.

Egenproducerad el

El kan framställas i liten skala från biobränslen. En biogasanläggning kan kompletteras med en gasturbin eller en gasmotor som genererar el. Elgeneratorer kan också kopplas till en fastbränslepanna. Sådan småskalig kraftvärme är fortfarande under utveckling men vissa tekniker finns redan i dag på marknaden, främst utomlands. (JTI 2013)

Det finns också möjligheter för lantbrukare att bli leverantörer av solceller till det övriga samhället vilket kan bli lönsam investering. Solceller har fördelen att de är extremt flexibla och kan användas och integreras i olika byggnadsmaterial till exempel som solskydd, fasader och tak. En möjlig utveckling är att man kan leasa, eller hyra ut sitt tak till någon annan som står för kostnaden, om man inte vill göra det själv. (Agroväst 2013)

Biogasproduktion

Den största produktionen av biogas i länet sker på avloppsreningsverk och deponier. På gårdsnivå har det enbart investerats i en biogasanläggning under innevarande programperiod av Landsbygdsprogrammet. Men, det finns en potential och ett intresse från jordbrukare att starta och utveckla gårdsbaserad biogas. Svårigheten är att få bärighet i små gårdsbaserade biogasanläggningar. Ofta krävs större biogasanläggningar för att kunna uppnå lönsamhet genom stordriftsfördelar. För att kunna finansiera och driva dessa större anläggningar fodras samverkanslösningar. De osäkerhetsfaktorer som finns är t.ex. sjunkande elpriser, glesa strukturer och ojämn tillgång på substrat. Även långa tillståndprocesser och regelverk kan försvåra en etablering.

Fler fordon drivs av biogas

845 GWh, alltså mer än hälften av den totalt producerade gasen, uppgraderades till fordonsgaskvalitet. Det motsvarar en ökning på 15 procent jämfört med 2011. Totalt uppgraderades biogas till fordonsgaskvalitet vid 53 anläggningar. (Energimyndigheten 2013)

Västernorrland har goda möjligheter att bli en föregångsregion när det gäller ett effektivt och hållbart tillvaratagande av förnyelsebar energi t.ex. fordonsgas. I ett övergångsskede kan omställningen till en produktion av hållbara varor och tjänster bli en konkurrensfördel för länet. Samtidigt är utvecklingen starkt beroende av politiska beslut, utbyggnad av infrastruktur, dieselpriiser m.m.

Analys

För att utveckla ett mer affärsdrivet forsknings- och utvecklingsarbete behövs gemensamma satsningar och samarbete. Det finns dessutom ett behov att ta reda på om det finns resurser för delfinansiering, beställarkompetens, företagsnära teknikutveckling och tillgång till ny forskning. För att effektivisera och bli oberoende av fossil energi behövs dessutom möjligheter att få testa ny teknik för leverans av förnybar energi.

En målsättning är att skapa förutsättningar så att våra lokala energiresurser kan tas tillvara och därigenom skapa möjligheter både till att göra energiförsörjningen till en del i det naturliga kretsloppet och till en del av landsbygdsutvecklingen.

För att uppnå det målet behövs stöd som syftar till satsningar på förnybar energi och insatser som leder till minskade utsläpp av växthusgaser. Stöd för att anpassa verksamheter till ett förändrat klimat kan också vara aktuellt.

Kunskapsöverföring och innovation

Det finns behov av människor som har kunskap i hur biomassa från skog och åker kan användas för energiändamål. Det krävs utbildning inom odling av energigrödor, användning av skogsråvaror och förädling av biobränslet. Där det även finns utbildningsbehov inom olika biogas- och energianläggningar och dess drift och underhåll.

Det finns behov av utbildning inom ekonomi och marknadsföring vilket ska ge bättre färdigheter i att starta, driva och utveckla ett företag.

Tabell 10. SWOT-analys fokusområde 5:c

STYRKOR	SVAGHETER
· Bra förutsättningar för förnybar energi. · Intresse för biogasproduktion och solel bland lantbruksföretag.	· Inte tillräckligt med anläggningar för förbränning. · Långa avstånd gör att det finns begränsade möjligheter att samla in energin och ersätta fossila bränslen. · Avsaknad samordnande organisationer kring biobränslehantering. · Avsaknad av mogen marknad för biobränsle/ röjningsavfall.
MÖJLIGHETER	HOT
· Utbildning. · Entreprenörskap. · Bättre markanvändning för klimatanpassad produktion. · Teknikutveckling-nya skogsmaskiner med miljövänligare drivmedel. · Nya bioenergianläggningar. · Småskaliga anläggningar och samordning. · Projekt inom samordning och utbildning. · Frisk och växande skog.	· Bristande lönsamhet. · Långa processer i samband med etablering. · Krångliga regelverk. · Sjunkande bioenergi priser i kombination med dyra insatser t.ex. eftersatt röjning.

2.4.4 FOKUSOMRÅDE 5:D

”Minska jordbrukens utsläpp av dikväveoxid och metan”

Av jordbrukets utsläpp står lustgas (dikväveoxid) från marken för ca 35 %, Metan från idisslande boskap står för ca 20 % och koldioxid från åkermark för ca 20 % (Jordbruksverket, promemoria april 2009.) Lustgas i jordbruket kommer främst från frigjort kväve som ombildas till lustgas i marken. Nästan hälften av lustgasutsläppen beräknas vara i form av kväve som tillförts åkermarken. Koldioxid från åkermarken är också en stor post av jordbrukets utsläpp av växthusgaser. Mulljordar eller organogena jordar innehåller minst 35 % organiskt material. I landet är ca 7 % mulljordar. I Västernorrland är högst 3 % av mulljordstyp (SLU:s hemsida, institutionen för mark och miljö).

Analys

Västernorrlands län bör sträva efter att nå en ökad djurhållning och som på ett modernt och effektivt sätt minskar den negativa påverkan på miljön.

Kunskapsöverföring och innovation

Innovations- och teknikfrämjande åtgärder är viktiga t.ex. behövs utvecklade samarbetsmodeller, ägarfördelning och logistiklösningar för att driva på användandet av ny teknik- och logistiklösningar. Dessutom finns behov av att kartlägga de organogena jordarna och sprida information och erfarenheter regionalt.

Tabell 11. SWOT-analys fokusområde 5:d

STYRKOR	SVAGHETER
· Vall-kolsänkor. · Mycket kolinbindande skog.	· Bristande samordning av skogsbilvägar · För få anläggningar för förbränning? · Logistiska problem att ersätta fossila bränslen med grödor och grot.
MÖJLIGHETER	HOT
· Prioritera mindre och miljövänligare maskiner. · Ta vara på och utveckla samverkan med forskningen. · Nya bioenergianläggningar. · Maskinring. · Kompetens energisidan. · Klimatförändringar. · Teknikutveckling.	· Regelverket runt gårdsbaserad elproduktion. · Intresse, acceptans för primärproduktion.

2.4.5 FOKUSOMRÅDE 5:E

”Främja koldioxidbindning inom jord- och skogsbruk”

Koldioxidutsläppen i länet har från 2000 till 2010 stadigt minskat (naturvårdsverket). Det nationella målet för utsläpp av växthusgaser är 60 % av nivåerna från 1990.

Länet består till 80 % av skogsmark och har mycket goda förutsättningar att binda kol. (Länsstyrelsens rapport 2012:19, Strategi för god vattenstatus).

Analys

Utifrån tillgången på mark i länet finns möjligheter att öka odlingarna av kolbindande grödor inom jordbruket. Alternativt kan svårbrukade eller obrukade marker återbeskogas. Kant zoner vid åkrar och vattendrag är viktiga att bevara ur detta perspektiv. Barrträd försurar marken mer än lövträd och därför bör lövträden prioriteras i dessa kant zoner.

Grödor som odlas för att binda kol ska användas till biogas eller andra förädlade produkter i första hand då dessa ersätter fossila alternativ. För skogsbrukets fungerar skogen som kolsänka om den avverkade marken återbeskogas och en större koldioxidupptagning kan uppnås med nya

skötselmetoder av skogen. Utvecklingen inom området bör följas och erfarenhetsspridning är viktigt inom området. Den stora potentialen i skogen som kolsänka återfinns där exempelvis biomassa från skogsbruk kan ersätta fossila bränslen eller där byggmaterialet trä ersätter stål och betong i konstruktioner. Även specialprodukter som specialcellulosa för framställning av viskosityger istället för bomull och lignin som bindemedel i betong ger direkt stora positiva effekter på koldioxidutsläppen.

Om man tittar på den svenska djurhållningen importeras en betydande del proteinfoder. Produktionen av detta foder påverkar den svenska djurhållningens klimatgasutsläpp. Sammantaget beräknas foderimporten svara för cirka fyra procent av det svenska jordbrukets klimatgasutsläpp. Ökad efterfrågan på kött och proteinfoder i världen leder till att regnskog i Sydamerika avverkas för att ge plats åt boskap och foderodlingar. När regnskogen avverkas frigörs stora mängder koldioxid som finns bundet i träd och övrig vegetation. I skattningen av den svenska foderimportens bidrag till växthuseffekten ingår en försiktig bedömning av den sydamerikanska sojaodlingens betydelse för regnskogsskövlingen. En ökad inhemsk proteinfoderodling i Sverige skonar inte bara regnskogen, den ger också fördelar i vår egen växtodling, bland annat genom mer varierade växtföljder. (LRF 2009)

Kunskapsöverföring och innovation

Informationsspridning och testodling av kolbindande grödor i länet. Öka intresset för förädling till bränsle av kolbindande odlingar.

Tabell 12. SWOT-analys fokusområde 5:e

STYRKOR	SVAGHETER
· Mark och vatten fritt från föroreningar. · Vall-kolsänkor. · Starkt skogsbruk.	· Långa avstånd mellan åkrarna. · Dålig samordning av storskogsbruket och småskaligt skogsbruk.
MÖJLIGHETER	HOT
· Nya bioenergianläggningar. · God tillgång av mark till låga priser. · Teknikutveckling.	· Befolkningsminskning. · Återbeskogning av det öppna landskapet. · Överhållning av gamla produktionsskogar.

2.5 PRIORITERING 6

”Främja social inkludering genom fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling”

2.5.1 FOKUSOMRÅDE 6:A

”Främja diversifiering och skapande av nya småföretag och arbetstillfällen”

Diversifiering och skapande av nya småföretag och arbetstillfällen på landsbygden är en förutsättning för fler arbeten och fler möjligheter till försörjning. Länets specifika förutsättningar i geografi, naturråvaror och mänskliga resurser får sina tydligaste utmaningar i länets glesare delar när det gäller att skapa livskraftiga företag och en hållbar service. En tillgänglig offentlig och kommersiell service av god kvalitet är också en viktig förutsättning för att möjliggöra boende och företagande på landsbygden.

Av tradition har nyföretagandet i länet legat lägre än riket i allmänhet även om en tydlig förbättring ägt rum i ett tioårsperspektiv. Av beräkningar från Myndigheten för tillväxtanalys framgår att nya arbetsplatser i glesbygd har en klart större betydelse för sin omgivning än motsvarande i andra ortstyper (sysselsättningseffekt/invånare). Det betyder att ansträngningar för att främja nya och växande arbetsplatser är än viktigare här.

Analys

För att öka landsbygdens attraktionskraft när det gäller exempelvis boende, företagande och turism krävs etablering av nya verksamheter och därmed ett ökat utbud av varor och tjänster.

I Västernorrlands Regionala Utvecklingsstrategi (RUS) pekas besöksnäringen ut som en viktig bransch med tillväxtpotential. Natur- och kulturturism är en del av besöksnäringen som har en tydlig koppling till landsbygden inom exempelvis sportfiske, jakt och måltidsupplevelser.

I Västernorrland har de senaste åren genomförts flera länsövergripande projektsatsningar med syfte att arbeta med affärs- och kompetensutveckling för besöksnäringen. Satsningarna är kopplade till den nationella strategin för besöksnäring och dess mål att öka sysselsättnings- och omsättningsnivåerna. Antal sysselsatta inom besöksnäringen i Västernorrland var 2012 fler än 4 500 årsanställda och antalet gästnätter under 2013 hade ökat med 14 %. (Visit Västernorrland 2013)

Tillgängligheten i länet till olika former av service varierar betydligt. För att bidra till en god servicenivå är det viktigt att främja närhet till den grundläggande servicen. Satsningar på nya organisatoriska former för serviceproduktion och distribution såväl som samlokalisering av service

samt användning av distansoberoende teknik är möjligheter. (Regionalt serviceprogram Västernorrlands län 2010–2013)

Tillgång till kapital är en viktig förutsättning för att nya företag ska etableras, men också för att befintliga företag ska växa.

Kapitalförsörjningen är mest problematisk för företag på landsbygden. Den jämförelsevis låga värderingen av fastigheter på landsbygden och särskilt i glesbygd, minskar möjligheten att använda dessa tillgångar som säkerhet vid belåning. Utbudet av riskkapital är också sämre utanför storstadsområdena och i synnerhet på landsbygden. Riskvilligt kapital erbjuds av offentliga aktörer i form av krediter och lån med lägre krav på säkerhet och med flexiblare återbetalningsvillkor när belåning inte är möjlig via den reguljära marknaden. Därför är det eftersträvaransvärt att inom landsbygdsprogrammet kunna stötta landsbygdsföretagen i olika utvecklingssatsningar.

Tabell 13. SWOT-analys fokusområde 6:a

STYRKOR	SVAGHETER
• Naturtillgångar och attraktiv livsmiljö. • Hög entreprenörsanda inom vissa bygder i länet. • Växande besöksnäring. • Besöksnäringen är organiserad i två destinationsnav. • Sjöar, älvar och hav	• Hög medelålder bland jord- och skogsbrukare samt övriga företag. • Hämmade institutionellt regelverk. • Kompetensförsörjning. • Låg servicenivå och dåligt utbyggd infrastruktur. • Höga kostnader för transport och frakt. • Generellt svagt entreprenörsklimat i länet.
MÖJLIGHETER	HOT
• Nya samarbetsformer. • Flera nysvenskar på landsbygden. • Hitta knutpunkter nysvenskar-svenskar-företagare • Flera unga i sysselsättning. • Utveckla besöksnäring t.ex. fisketurism och måltidupplevelser. • Tillgängliggöra vatten för sportfisketurism • Utveckla skärgårdsturismen. • Locka fler utländska turister till länet. • Ökade möjligheter till egen beredning och försäljning av fiskprodukter	• Hämmade institutionellt regelverk. • Kommunala och nationella regelverk. • Offentlig verksamhet försvinner från landsbygden. • Brist på kapitalförsörjning. • Brist på riskvilligt kapital. • Minskad konkurrenskraft då tidigare offentliga uppgifter ska lösas ideellt av lokala krafter bl.a. företag • Svårighet att rekrytera arbetskraft till landsbygden om bygden utarmas på service.

2.5.2 FOKUSOMRÅDE 6:B

”Främja lokal utveckling på landsbygden”

Landsbygden är en stor och viktig del av Västernorrland. För att utveckling ska komma till stånd krävs lokalt inflytande och samverkan. Utvecklingen varierar mellan bygder med likartade utvecklingsförutsättningar beroende på näringsliv, livsmiljö, infrastruktur samt kultur- och naturmiljö.

För ett framgångsrikt utvecklingsarbete krävs samverkan i bred bemärkelse; mellan stat, och kommun, privata och ideella aktörer regionalt. Regional och lokal utvecklingsplanering med aktivt deltagande och som särskilt beaktar landsbygdens förutsättningar ger bättre kunskapsunderlag. Partnerskap mellan offentliga, privata och ideella aktörer skapar en starkare bas för utvecklingsprocesser.

En annan styrka är alla de engagerade människor som finns på landsbygden. ”Bya utvecklings-grupperna” som utvecklar kultur- och upplevelseturism, tar t.ex. över drift av butiker, bensinstationer m.m.

Västernorrland har många duktiga föreningar på landsbygden med många eldsjälar. För att klara av att leva i sin bygd har de ofta diversifierat sina verksamheter och tagit till sig innovationer och nya samarbetsformer.

Analys

För att fånga alla möjligheter att utveckla landsbygden krävs samspel mellan människor. En utvecklingsmetod som visat sig bärkraftkraftig är LEADER. Metoden innebär att man i ett lokalt område går samman i ett trepartnerskap som består av; offentlig, privat och ideell sektor, och gör en strategi för hur man vill jobba med att utveckla landsbygden. Med sitt underifrånperspektiv är LEADER överlägsen när det handlar om att öka samverkan på landsbygden. Samarbete ger underlag för den samordning som i förlängningen kan skapa mervärden och lyfta fram nytänkande och skapa innovativa arbetsformer.

Föreningslivet är en viktig resurs. Där finns många eldsjälar och innovatörer som brinner för sin bygd. De drar gärna med sig andra entreprenörer och skapar projekt som utvecklar och skapar förutsättningar på landsbygden.

Tabell 14. SWOT-analys fokusområde 6:b

STYRKOR	SVAGHETER
• Många starka byautvecklingsgrupper och ett rikt föreningsliv. • Naturtillgångar och attraktiv livsmiljö. • Hög entreprenörsanda inom vissa områden i länet. • Kreativt föreningsliv.	• Befolkning med låg utbildningsnivå • Befolkningsminskning framförallt i inlandskommunerna, gles befolkningsstruktur, demografisk obalans. • Få mötesplatser. • Grupper med bra entreprenörsanda ges inte möjligheter att utvecklas.
MÖJLIGHETER	HOT
• Underlätta inflyttning och etablering av utlandsfödda till landsbygden som ofta har med sig en entreprenörs-tradition vi har för litet av. • Förenkla regelverken för företagare. • Samarbete, innovation, nya samarbetsformer. • Fler pilotprojekt.	• Fortsatt negativ demografisk utveckling och fortsatt sänkning av servicenivån i länet. • Brist på samarbete.

2.5.3 FOKUSOMRÅDE 6:C

”Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations och kommunikationsteknik i landsbygdsområden”

År 2011 genomförde landstinget, länsstyrelsen och kommunförbundet i Västernorrland en schematisk analys (Know IT 2011) över bredbandsbehovet i länet utifrån de mål som anges i det regionala tillväxtprogrammet. Den nulägesanalys som gjordes visade bl.a. att länets större tätorter har en mycket väl utbyggd IT-infrastruktur som klarar höga kapaciteter, men att glesare områden och på landsbygd är kapaciteten ofta låg.

En övergripande kalkyl i analysen visar på att om de svenska bredbandsmålen 2020 på 100 Mbit/s till 90 procent av befolkningen ska nås fullt ut, handlar det om investeringar på långt över 1 miljard kronor, bara i Västernorrlands län. Det indikerar vilken kraftfull satsning som krävs.

För tillgång till riktigt höga hastigheter, 50 Mbit/s eller mer, fordras i dag trådbundna accesstekniker i form av fiber- eller kabel-tv-nät. Dessa tekniker är i mindre grad utbyggda i Västernorrland än i Västerbotten.

Tabell 15 - Resultat av Post-telestyrelsens, PTS bredbandskartläggning 2012 för Västernorrland (och Västerbottens län för jämförelse) samt det totala genomsnittet visas i följande tabell.

Västernorrlands län jämfört med Västerbottens län samt hela rikets befolkning					
Andel med tillgång till bredband:	Totalt		Glesbebyggt(1)		
	<i>Västernorrland</i>	<i>Västerbotten</i>	<i>Västernorrland</i>	<i>Västerbotten</i>	
Tillgång till minst (faktisk hastighet):					
1 Mbit/s	99,97 %	99,92 %	99,83 %	99,53 %	99,94 %
3 Mbit/s [9]	99,12 %	97,92 %	95,23 %	89,41 %	98,71 %
10 Mbit/s [9]	93,42 %	92,62 %	68,92 %	62,27 %	89,45 %
50 Mbit/s [9]	44,48 %	69,46 %	3,21 %	30,67 %	8,78 %
Bakgrundsinformation:					
Antal[10]	24 2151	259 656	43 877	43 189	1 133691
Kommunikationsmyndigheten PTS, 1 oktober 2012.					
[1] Glesbyggt avser områden utanför tätort och småort.					
[9] Uppgifter om fiber- och kabel-tv-täckning, eller täckning där fiber- och kabel-tv ingår som en delmängd.					
[10] Avser för befolkning antal personer och för arbetsställen antal enheter.					

Kommunikationsmyndigheten PTS, 1 oktober 2012.

Observera att PTS bredbandskartläggning endast kartlägger tillgången till fast bredband till hushåll och arbetsställen dvs. vid stadigvarande fasta punkter. Tillgången till mobilt bredband kartläggs inte. Jämförelsen gäller möjlig tillgång till bredband och inte faktiskt andel av befolkningen som har bredband.

Tillgänglig statistik över bredbandstäckningen visar att Västernorrland har en del att ta igen jämfört både med riket samt våra grannlän vilket delvis beror på en svårhanterad geografi i Västernorrland.

Tillgängligheten till digitala tjänster är en förutsättning för att boende och företag ska kunna verka i länet, framför allt i de glesare delarna där välfärdstjänster och samhällsservice skulle kunna erbjudas både via fasta och mobila uppkopplingar dygnet runt.

Datatrafiken har ökat explosionsartat och att allt fler använder mobila enheter som smarta telefoner, läsplattor samt och att bild och videoöverföring används i högre grad. Denna utveckling förväntas öka i omfattning vilket kräver tillgång till en välutbyggd infrastruktur för att få en acceptabel tillgänglighet och kapacitet för innevanarna i länet.

Analys

Ett av målen i den regionala utvecklingsstrategin (RUS) är att främja utbyggnaden av en välutvecklad och länstäckande IT-infrastruktur av hög och konkurrenskraftig kvalitet. För att uppnå målet om en levande landsbygd måste alla som bor och verkar på landsbygden få tillgång till en bra och säker infrastruktur för bredband.

Att de ekonomiska ramar som finns tillgängliga inte räcker för att kunna erbjuda hela länet den digitala agenda som Sverige är på väg att utforma kan innebära en ännu snabbare avfolkning av länet framförallt de yngre ofta välutbildade personer som är framtiden för en levande landsbygd.

Genom utbyggnad av det trådlösa nätet kan regionens mer glesbefolkade områden få tillgång till tjänster med hög överföringskapacitet. Utbyggnad i sådana områden kan ge förutsättningar för inflyttning och etableringar till geografiska områden som idag saknar tillgång till bredband med hög överföringskapacitet. Dessutom är skogsnäringen, jordbruket, besöksnäringen och andra mobila verksamheter beroende av tillgång till det mobila nätet.

För att nå regeringens och länets mål att alla innevånare och företag i länet har tillgång till en fullt utbyggd IT-infrastruktur med hög hastighet och god kvalitet behövs ett redundant fiberbaserat stomnät. Detta ger också en grund att ansluta fiber till fler basstationer eller master i länens glesare delar.

Kunskapsöverföring och innovation

Internet och sociala medier medför nya sätt att skapa kundkontakter på distans och kan ge upphov till skapande av nya företag.

I takt med att de gamla servicefunktionerna avvecklas krävs ny kunskap i användandet av modern It-teknik och delaktighet i digitala innovationer. Detta kan skapa nya strukturer som i sin tur kan ge möjlighet till utveckling av en levande landsbygd.

När införandet av medborgarvänliga e-tjänster är genomfört kommer det att finnas ett utbildnings/informationsbehov för användande av dessa tjänster.

Distanstjänster på landsbygden ger nya möjligheter för både skola, sjukvård och äldreomsorg att verka på landsbygden t.ex. kan distansundervisning vara ett sätt för att behålla en skola som annars skulle ha lagts ner.

Tabell 16. SWOT-analys fokusområde 6:C

STYRKOR	SVAGHETER
· En digital agenda för länet är under utveckling. · Ett antal kommuner har utarbetat planer för infrastrukturstrategi. · Det finns ett stort intresse från länets innevånare/företag på landsbygden att hushåll och företag förses med fiberuppkoppling på landsbygden.	· Västernorrland saknar ett redundant fiberbaserat stomnät för bredband. · Många områden saknar såväl fast som mobilt bredband av hög kvalitet. · Svårt med företagsetablering i områden där det saknas bredband. · Glesheten på landsbygden ger höga investeringskostnader. · Marknadsaktörer prioriterar inte utbyggnad av IT-infrastrukturen i glesa delar av länet.
MÖJLIGHETER	HOT
· Ett redundant fibernät av hög kvalitet skapas i länet där olika aktörer kan leverera sina tjänster. · Utbyggnad av mobilinfrastruktur i länet. · Utveckling av besöksnäringen som kan erbjuda samma digitala agenda som övriga landet fast med en bättre miljö. · IT tjänster kan ersätta viss kommunal service med hjälp av e-tjänster t.ex. trygghetslarm/telemedicin. · Säkra funktioner för krisberedskap. · IT skapar förutsättningar för nya tjänstebaserade företag över hela länet. · Digitala tjänster inom jord och skogsbruk.	· Uteblivna satsningar på kvalitets- och kapacitetshöjningar av bredband i länet. · Krånglig byråkrati som avskräcker mindre organisationer att söka stöd. · Hinder för operatörer att bygga mobila bredbandsnät i avsaknad av fiberbaserat stomnät i länet. · Kort utförande säsong för bredbandsutbyggnad. · Utebliven offentlig satsning på redundant stomnät till vilket lokala bredbandsnät kan ansluta sig. · Arbetsmiljö/säkerhet: kommunikation måste fungera (skogsbruket).

3. Jämställdhet

Länsstyrelsen Västernorrlands län har i enlighet med uppdrag i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2012 upprättat en handlingsplan för jämställd regional tillväxt 2012–2014.

Handlingsplanen har upprättats i samverkan med Landstinget Västernorrland, Kommunförbundet Västernorrland och Winnet Västernorrland och syftar till att tydliggöra sambandet mellan jämställdhet och tillväxt. Avsikten är att lyfta fram konkreta främjandeinsatser som ökar möjligheterna att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det regionala tillväxtarbetet.

I den regionala utvecklingsstrategin 2011–2020 (RUS), poängteras den mänskliga drivkraften som den enskilt viktigaste komponenten för regional utveckling och tillväxt. Detta är en resurs som måste vårdas och stimuleras. Ett jämställt samhälle skapas där kvinnors och mäns erfarenheter och kunskaper tillvaratas och värderas. Vilket ökar länets attraktivitet och därmed förmågan att nyttja de mänskliga krafterna fullt ut.

För att uppfylla målet i Landsbygdsprogrammet om en levande landsbygd måste alla som bor och verkar på landsbygden få samma möjligheter att utvecklas, som individer och som företag. I genomförandet av Landsbygdsprogrammet är det därför en självklarhet att kvinnor och män har samma möjlighet att ta del av programmet.

Jämställdhetsarbete är delvis en kunskapsfråga men det handlar också om att förändra attityder, normer och värderingar. För att lyckas med att skapa en jämställd landsbygd krävs teoretiska kunskaper i jämställdhet men det behövs också ett förändringsarbete som leder till att länets innevånare blir medvetna om problematiken och motiverade att agera. I arbetet med jämställdhet ska jämställdhetsperspektivet alltid lyftas fram. Det vill säga att man belyser, analyserar och beaktar villkoren för kvinnor och män lika vid beslut och i det vardagliga verksamhetsarbetet.

Statistik hjälper till att stämna av jämställdhetsläget

I bilaga 1 har statistik jämfört kvinnor och män vad gäller demografi, näringsliv och utbildning. Det framkom att det existerar en obalans mellan kvinnor och män med få kvinnliga företagare, tydliga flyttmönster av unga och framförallt kvinnor från landsbygden till tätorter.

Enligt statistik från kommunfakta 2013 är 30 % av länets företagare kvinnor. Av dessa kvinnor återfinns endast 24 % inom sektorerna ”jordbruk, skogsbruk och fiske”. Att kvinnor har låg representation inom dessa näringar har en negativ inverkan på landsbygden och dess utveckling. Nordiska Ministerrådet 2012 konstaterade att kvinnors bosättning och deltagande är nödvändigt för värdeskapande och tillväxt. Vilket sätter fingret på hur viktigt det är att kvinnors delaktighet på landsbygden växer.

Går man vidare och ser på de 20 vanligaste yrkena kan man konstatera att kvinnor och män inte är lika representerade på arbetsmarknaden. Kvinnor är t.ex. överrepresenterade inom vård- och omsorg, försäljning, kontor, och läraryrket medan män till största del återfinns inom yrken som data, teknik, fordon, försäljning och bygg. En fråga är om de yrken som män representerar ger en större möjlighet till eget företagande än de yrken där kvinnor är mest representerade? Och om det påverkar företagandet på landsbygden?

Det finns ett flertal delar att titta närmare på för att förstå kvinnornas underrepresentation på landsbygden och som företagare. Utmaningen blir att hitta de "trösklar" som sätter hinder för en jämlik landsbygd. Dessa "trösklar" bör sedan analyseras ingående så att direkta åtgärder kan sättas in.

Nya prognoser visar att det under de närmaste åren kommer att uppstå brist på arbetskraft i Västernorrland på grund av omfattande pensionsavgångar. Traditionella utbildnings- och yrkesval i kombination med en starkt könsuppdelad arbetsmarknad kommer dessutom att göra det svårt för arbetsgivare att hitta rätt kompetens. Vad kommer detta att betyda för jämställdheten? Kommer företagen att bli mer jämställda? En annan fråga som måste lyftas är vad som händer med jordbrukssektorn vid generationsskiftet?

I Wigren-Kristofersons forskning om företagsstöd i landsbygdsprogrammet (2013) framgår att färre kvinnor än män söker stöd. Forskningsrapporten konstaterar även att det sker en diskriminering till mäns fördel genom att fler män än kvinnor beviljas stöd. Västernorrlands län hamnade i denna studie i kategori I bland de länsstyrelser där differensen för beviljningsgrad mellan män och kvinnor var marginell vilket kan ses som ett bra omdöme. Samtidigt finns här mer att göra exempelvis söker kvinnor för mindre belopp vilket motiverar att stödvillkoren bör anpassas därefter. En annan problematik är att kvinnor inte syns i statistiken t.ex. när män i egenskap av ägare till familj jordbruk står som sökande fast nyttan av stödet tillfaller en kvinna.

Tabell 17 - SWOT-analys jämställdhet

STYRKOR	SVAGHETER
· Kvinnor och män trivs i Västernorrland · Låg boendekostnad · Ökande antal kvinnor och män som är företagare · Hög och ökande utbildningsnivå hos kvinnor · Förvärvsfrekvensen hos kvinnor ökar. · Kunskaper om jämställdhetens betydelse för länets utveckling ökar. · Jämställd representation i politiska församlingar. · Andelen kvinnor som är skogsägare.	· Låg andel kvinnor är företagare och innovatörer · Starkt könsuppdelad arbetsmarknad bidrar till svårigheter i kompetensförsörjning · Låg förvärvsfrekvens hos utrikesfödda kvinnor och män · Bilberoende- kollektivtrafik saknas · Stor andel kvinnor arbetar deltid · Brist på bostäder till unga kvinnor och män samt nyanlända · Fler kvinnor än män med låg inkomst · Näringslivets ledningsgrupper och styrelser mansdominerade · Kvinnor har svagare ställning på arbetsmarknaden
MÖJLIGHETER	HOT
· Kvinnors förvärvsfrekvens fortsätter att öka. · Fler pojkar går vidare eftergymnasiala studier. · Ökad inflyttning av utlandsfödda som förvärvsarbetar. · Länet är attraktivt att bo och leva i för unga kvinnor och män · Tydliga mål för jämställdhet i styrande program, planer och strategier · Förbättrade IT möjligheter ökar distansarbete · Höga boendekvaliteter gör länet attraktivt	· Unga kvinnor och män flyttar från länet · Fortsatt låg utbildningsnivå och sämre resultat för pojkar · Fortsatt låg förvärvsfrekvens för utrikesfödda kvinnor och män · Arbetslivets efterfrågan på arbetskraft blir inte tillgodosett · Dåliga karriärvägar för högutbildade kvinnor · Fler unga kvinnor och män bor hos föräldrar · Kvinnors arbete i jordbruket/ skogsbruket osynliggörs · Könsuppdelad arbetsmarknad

Bilaga 2. Nationella miljömål och åtgärder

Dokumentet är till hjälp för att göra bedömningar inom området miljö för 4.1/2a samt 7.4/6b.

Miljömål för 4.1/2a

Miljömålstabell för Investeringsstöd för konkurrenskraft inom jordbruks-, trädgårds- och rennäringsföretag

I tabellen finns exempel på investeringar som bidrar till de nationella miljö- och klimatmålen. Vissa av de som nämns finns med som en del av "all inclusive" investeringar, det vill säga ett tillägg till en huvudinvestering, till exempel i och med en investering i ett kostall.

I vissa fall kan energieffektivisering och förnybar energi ingå i investeringar inom det här investeringsstödet. Det är till exempel när ett nytt djurstall byggs med energieffektiva lösningar som återvinning av värme från mjölk eller att gödselvården är klimatanpassad. Då måste en bedömning göras om investeringen passar övervägande i ett annat stöd så ska den dit. Ibland kan en ansökan delas upp i flera ansökningar som ska hanteras som olika stöd.

Den här listan inkluderar enbart sådant som är stödberättigat i detta stöd, det vill säga att investeringar som till exempel värmepannor finns i andra stöd. Allting nedan som står som en del i en ny investering kan även sökas separat.

Miljömål	Önskad positiv effekt	Exempel på investeringar som kan ge positiv effekt
Begränsad klimatpåverkan	Ökad effektivitet i kväveanvändning Minskad växthusgasavgång från hantering av stallgödsel Produktion av förnybar energi Energibesparing/ -effektivisering Omställning från fossila bränslen till förnybar energi	- Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat - Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med lagringskapacitet över lagkrav för stallgödsel - Ett nytt stall med tak över gödselbrunn - N-sensor - Strukturkalkning

Bara naturlig försurning	Minskad ammoniakavgång	· Dränering · Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med tak över gödselbrunn · Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat · Rening av frånluft
Giftfri miljö	Minskad risk för utsläpp av skadliga ämnen till mark, luft och vatten. Minskad risk för hälsa och miljö vid användning av växtskyddsmedel	· Tunnelodling · System för cirkulerande vatten och rening i växthus · Investeringar i företag med ekologisk produktion · Investeringar som är en del i omställning till ekologisk produktion · Utrustning och installationer som minskar risk för oavsiktlig spridning av växtskyddsmedel (exempelvis hårdgjord yta med uppsamlingstank, preparatpåfyllare och sköljvattentank till spruta)
Ingen övergödning	Minskad ammoniakavgång, Minskat kväve- och/eller fosforläckage	· Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med flytgödselhantering, vilket kan innebära investeringar i lagringsbehållare, omrörare och en gödseltankvagn eller ett matarslangsystem med tillhörande spridningsaggregat · Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar med tak över gödselbrunn · N-sensor · System för vattenrecirkulering och rening i växthus

		· Strukturkalkning · Dränering
Ett rikt odlingslandskap	Ökad areal betesmarker som betas. Bevara och förstärka flora och fauna. Bevarad kulturmiljö	· Ny- till- eller ombyggnader av djurstallar avsedda för djur som kommer att hållas på bete · Investeringar för biodling · Särskilt anpassad utformning av nya byggnader med hänsyn till kulturmiljön · GPS-övervakning av betesdjur på svårtillgängliga platser
Bidrar till energieffektivitet	Energibesparing	· Energikartläggning eller motsvarande har gjorts · Investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner med fokus på energieffektivitet · Ett nytt växthus eller stall med isolering t.ex. energivävar i växthus · Ett nytt växthus eller stall med värmeväxlare t.ex. luftvärmepump, värmeåtervinning, frikyla
Bidrar till djurvelfärd	Minskad skaderisk och ökat välbefinnande för djuren	· Ny skonsammare golvbeläggning i befintliga djurstallar · Ny inredning/utrustning i djurstallar med fokus på djurvelfärd (utöver lagkrav)

Miljö-, kultur- och friluftsmål för stöd till service och fritid på landsbygden 7.4/6b

Detta används som ett vägledningsdokument bedömningen av kriterierna för miljö-, kultur- och friluftsmålen i insatsområdet 7.4/6b

Målen för kulturmiljöarbetet

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja:

ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas

människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön

ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser

en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen

<http://www.regeringen.se/contentassets/000712cd24cd4b2aa28995d4139efd31/kulturmiljons-mangfald-prop.-20121396>

Mål för friluftslivet

Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att med bland annat allemansrätten som grund stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv.

1. Tillgänglig natur för alla

Naturen ska vara tillgänglig för alla. Det innebär att möjligheten att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

2. Starkt engagemang och samverkan

Ett starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än i dag samverka. Ökad samverkan kan bidra till att fler människor ägnar sig oftare åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet lokalt, regionalt och nationellt.

3. Allemansrätten

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

4. Tillgång till natur för friluftsliv

Det finns tillgång till natur för friluftslivet. Det innebär att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

5. Attraktiv tätortsnära natur

Det finns attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet. Det innebär att befolkningen har tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta bör innebära att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt. Natur- och kulturturism bör uppmärksammas och prioriteras som strategiska verksamheter inom besöksnäringen. Upplevelserna bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Att skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Det innebär att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan. Det innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

9. Friluftsliv för god folkhälsa

Att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Det innebär att

evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sammanställs och sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

10. God kunskap om friluftslivet

Det finns god kunskap om friluftslivet. Det innebär att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Friluftsliv/Politik-som-stodjer-friluftslivet/>

Bilaga 3. Stora samverkansrådet**Ledamöter stora samverkansrådet Västernorrland****Ordförande**

Landstinget Erik Lövgren

Övriga ledamöter

Almi	Eva Högdahl
Almi	Marie Wiklund
Arbetsförmedlingen	Michael Persson
Arbetsförmedlingen	Therese Sjögren
Coompanion Västernorrland	Susanne Vinderå
ESF-rådet	Anette Saväng
ESF-rådet	Camilla Aronsson
Företagarna	Thomas Byström
Försäkringskassan	Charlotte Ax
Handelskammaren Mitt	Oliver Dogo
Härnösands kommun	Fred Nilsson
Härnösands kommun	Ingemar Wiklander
Kommunförbundet Västernorrland	Aurora Lindberg
Kramfors kommun	Jan Sahlén
Kramfors kommun	Ida Stafrin
Landstinget	Jan-Ove Häggström
Landstinget	Hans Hedlund
Leader-områdena	Jenny Edvinsson
LO-distriktet	Theres Heidrichn
Lantbrukarnas Riksförbund	Gunilla Kjellsson
Länsstyrelsen	Daniel Gustafsson
Mittuniversitetet	Anna-Lena Perdahl
Skogsstyrelsen	Karin Palmgren
Sollefteå kommun	Åsa Sjödén
Sollefteå kommun	Johan Andersson
Sundsvalls kommun	Peder Björk
Sundsvalls kommun	Jörgen Berglund
TCO Mellersta Norrland	Monika Lövgren
TCO Mellersta Norrland	Victoria Butterworth
Tillväxtverket	Johan Wallon

Timrå kommun

Ewa Lindstrand

Timrå kommun-

Tony Andersson

Ånge kommun

Sten-Ove Danielsson

Ånge kommun

Kjell Grip

Örnsköldsviks kommun

Glenn Nordlund

Örnsköldsviks kommun

Anna-Britta Åkerlind

Bilaga 4. Fokusgrupper vid utveckling av handlingsplan

Fokusgruppsmöten

Investeringar i jordbruket 30/1-2014

Arla	Karl-Åke Karlsson
Augeri Resurs	Kerstin Kårén
Augeri Resurs	Marianne Hansson
Companion	Susanne Vinderå
Companion	Sara Friberg
Hela Sverige ska leva	Johnny Torvaldsson
Hushållningssällskapet Västernorrland	Ann-Sofie Stark
Hushållningssällskapet Västernorrland	Thomas Bodén
Landstinget Västernorrland	Christer Nylén
Landstinget Västernorrland	Gudrun Lindberg
LRF Västernorrland	Gunilla Kjellsson
Mittsvenska Ridsportförbundet	Kristina Girhagen
Norrmejerier	Kjell Forsén
Skogsstyrelsen	Karin palmgren
Timrå Kommun	Lars-Erik Nordin
Y-Ekonomi	Ulla Hassel Hollmer
Y-Ekonomi	Barbro Karlsson
Örnsköldsviks kommun	Lena Lindström
Ekologisk Lantbrukare	Mari Ryberg
Länsstyrelsen Västernorrland	Bo Källstrand- Landshövding
Länsstyrelsen Västernorrland	Sten-Olov Altin -Länsråd
Länsstyrelsen Västernorrland	Magnus Karlsson

Länsstyrelsen Västernorrland	Annika Carlsson
Länsstyrelsen Västernorrland	Frida Edström
Länsstyrelsen Västernorrland	Jim Bruylandt
Länsstyrelsen Västernorrland	Lotta Ehinger
Länsstyrelsen Västernorrland	Lisa Holmer
Länsstyrelsen Västernorrland	Ritha Jonsson

Bredband 12/3 2014

Bygderådet Örnköldsvik	Sören Sjöberg
Företagarna	Lennart Bölin
Härnösands Kommun	Johan Frykland
Kommunförbundet	Charlie Wallin
Landstinget Västernorrland	Bertil Svelander
Landstinget Västernorrland	Gudrun Lindberg
Sollefteå kommun	Michael Näsström
Ånge kommun	Jan Rylander
Örnköldsviks kommun	Sture Andersson
Örnköldsvik	Klas Strandberg
Länsstyrelsen Västernorrland	Jan-Erik Boström
Länsstyrelsen Västernorrland	Jim Bruylandt
Länsstyrelsen Västernorrland	Niklas Guss
Länsstyrelsen Västernorrland	Lisa Holmer
Länsstyrelsen Västernorrland	Ritha Jonsson

Kompetensutveckling och Rådgivning 24/6-2014

Augeri Resurs	Kerstin Kårén
Hushållningssällskapet Västernorrland	Anders Segebo
Hushållningssällskapet Västernorrland	Ann-Sofie Stark
LRF Västernorrland	Margareta Hedlund
Växa Sverige	Birgitta Jonsson
Länsstyrelsen Västernorrland	Jim Bruylandt
Länsstyrelsen Västernorrland	Annika Carlsson
Län Länsstyrelsen Västernorrland	Lisa Holmer
Länsstyrelsen Västernorrland	Magnus Jensen
Länsstyrelsen Västernorrland	Ritha Jonsson

Bilaga 5. Aktivitetsplan för kommunikation

Fas	Datum	Informationsinsats	Målgrupp	Kanal	Kommunikationsmål	Ansvarig
	Jan 2014 och framåt	Arbetet med nya landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet	Vidareförmedlare och samarbetspartners	Personligt möte	Möten, framtagandet av regional handlingsplan, information om programmet	Lst
1	Sept 2014 och framåt	Information om landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet löpande	Samtliga målgrupper	Länsstyrelsens webbplats, facebook, nyhetsblad och e-post	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst
	Sept 2014 och framåt	Information om nya landsbygdsprogrammet	Vidareförmedlare och samarbetspartner	Personligt möte	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst, LRF, HS
	Okt 2014	Information om nya landsbygdsprogrammet	Alla målgrupper	Landsbygds-konferens	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst och Kramfors Kommun
	Nov-Dec 2014	Information om nya landsbygdsprogrammet	Alla målgrupper	Företagsfrukost	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst och Sundsvalls kommun
	10 tillfällen Feb-Mars 2015	Information om nya landsbygdsprogrammet	Personer som söker stöd och vidareförmedlare	Personligt möte	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst enheterna näringsliv och jordbruksstöd och LRF
	Feb 2015	Fondgemensam konferens om de nya programmen	Samtliga målgrupper	Personligt möte	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst, TVV och ESF
	Maj 2015 och framåt	Utlisning av kompetensutveckling	Personer som söker stöd	Länsstyrelsens webbplats, tidningar	Information om vilka kompetensutvecklingsåtgärder som går att söka	Lst
	Sept	Information om nya havs- och fiskeriprogrammet	Personer som söker stöd	Personligt möte	Känna till att stöd och ersättningarna finns och deras mål	Lst
2 (2015-2019)	Okt	Anpassade informationsinsatser efter behov samt utvärderingar m.m.	Behovsanpassat	Behovsanpassat	Behovsanpassat	Lst

3 (2019-2021)	Jan-Dec	Informera om avslutet på programperioden	Samtliga målgrupper	Länsstyrelsens webbplats	Information om avslutet	Lst
	Jan-Dec	Informera om avslutet på programperioden	Personer som sökt stöd samt vidareförmedlare	Länsstyrelsens nyhetsblad	Information om avslutet	Lst
	Jan-Dec	Informera om avslutet på programperioden	Samarbetspartners och vidareförmedlare	Personligt möte	Behovsanpassat	Lst

Bilaga 6.Stödprocent för bredband

Underlag till fastställd stödandel (stödprocent)

Län: Västernorrland

2014-08-19

Registrering görs i blå rutor, övriga rutor är låsta.
På flik "Kommentarer och motivering" skrivs en kommentar (förklaring) till varje delfråga enligt hänvisningarna 1.1, 1.2 osv samt en sammanfattande motivering till slutligt vald stödprocent.
I kolumn E får ojämna procental användas t ex 63%. Det är bara den slutligt valda stödprocenten som ska vara ett helt tiotal.

1a. Markförhållanden	Antal ha	Andel (%)	Grund för bedömning	Vald %	Hänvisning till kommentar	Viktad %
Andel skog (inklusive berg, myrar, mossar och liknande svåra marker).	2 048 808	91%	Om andel skog > 80 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel skog 70-80 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel skog < 70 % bör stödprocenten vara 20-50 %	90	1.1	82
Andel åkermark	49 985	2%	Om andel > 30 % bör stödprocenten vara 20-50 % Om andel åkermark 10-30 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel åkermark < 10 % bör stödprocenten vara 70-90 %	70	1.2	2
Andel vatten (inkluderar större vattendrag och sjöar)	140 539	6%	Om andel vatten > 7 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel vatten 5-7 % bör stödprocenten vara 50-60 % Om andel vatten < 5 % bör stödprocenten vara 20-50 %	55	1.3	3
Summa	2 239 332				Sammanlagd, viktad %	87

		Andel (%)				
Andel betesmark av total jordbruksmark (ange % i blå ruta)	–	4	Om andel betesmark > 40 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel betesmark 20-40 % bör stödprocenten vara 40-60 % Om andel betesmark < 20 % bör stödprocenten vara 20-40 %	20	1.4	20

2. Nätets storlek	Antal kommuner	Andel (%)	Grund för bedömning	Vald %	Hänvisning till kommentar	Viktad %
Andel av länets kommuner där det bor < 5 personer per km2	2	29%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 70-90 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 20-50 %	50	2.1	14
Andel av länets kommuner där det bor 5- 15 personer per km2	2	29%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 80-90 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 60-80 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 40-60 %	55	2.2	16
Andel av länets kommuner där det bor > 15 personer per km2	3	43%	Om andel > 70 % bör stödprocenten vara 20-50 % Om andel 30-70 % bör stödprocenten vara 50-70 % Om andel < 30 % bör stödprocenten vara 70-80 %	60	2.3	26
Summa	7				Sammanlagd, viktad %	56

3. Sammanvägning						
1. Markförhållanden	87				Hänvisning till kommentar	
Betesmark	20					
2. Nätets storlek	56					
Sammanvägd procent (medel)	54					
Länets stödandel avrundat till närmaste hela tiotal:				50	3.3	

Motiveringar stödandel

Län: Västernorrland

Registrering görs i blå rutor, övriga rutor är låsta.

Stödandel

Nr	Motivering
1.1	Västernorrland är det femte största länet och ett av landets skogsrikaste, och inklusive myrar och berg täcker det nästa hela ytan
1.2	Andelen åkermark uppgår till endast 2 procent därav vald av den lägsta nivån inom reglerat intervall
1.3	Här har endast inlandsvattnet inräknats och inte havsvatten ut till territorialgräns, länet har dock en lång kust med stora topografiska skillnader, där världsarvet höga kusten ingår, i länet finns även några större bebyggda havsöar utan fast förbindelse.
1.4	Andelen betesmark av jorbruksmarken i länet (som för övrigt är väldigt liten) uppgår endast till 4 procent, därav vald procentsats 20%
2.1	Två väldigt glebybyggda kommuner med relativt stor yta.
2.2	Två glysbebyggda kommuner, varav en (Örnsköldsvik med en yta som är större än Blekinge och Gotland tillsammans motiverar 55%
2.3	Val av mittenvärde inom tillgängligt intervall
	Sammanfattande kommentar för slutligt vald stödprocent
3.3	Vid vald stödprocent har vi förutsatt att Strukturfonderna och Landsbygdsprogrammet kan ingå samma projekt vid vissa tillfällen då ortssambandande nät (OSN) och Byanätet har samma sträckning och då kan även byar med mindre än 50 anlutningar erhålla bredbandsuppkoppling.

Bilaga 7. Budget och mål

Y	Västernorrlands län		2014-2020												
Delåtgärd	Indikator namn/ Budget	Indikator kod	P2		P3	P4			P5			P6			Total
			2a	2b	3a	4a	4b	4c	5b	5c	5d	6a	6b	6c	
1.1 tot	Budget						2 479 463					899 988			3 379 451
1.1 tot	Antal deltagare i utbildning	O.12					912					298			1 210
1.1 odl	Budget						928 617								928 617
1.1 eko	Budget						1 107 223								1 107 223
1.1 Greppa	Budget						443 623								443 623
1.2 tot	Budget						818 758					1 324 027			2 142 785
1.2 odl	Budget						50 000								50 000
1.2 eko	Budget						50 000								50 000
1.2 Greppa	Budget						75 000								75 000
1.2 bete	Budget						643 758								643 758
2.1 tot	Budget						4 974 239					2 124 633	2 038 540		9 137 412
2.1 tot	Antal deltagare i rådgivning	O.13					412					177	168		757
2.1 odl	Budget						1 691 157								1 691 157
2.1 eko	Budget						1 195 626								1 195 626
2.1 Greppa	Budget						2 087 456								2 087 456
4.1	Budget		103 565 506						1 666 736	1 328 293					106 560 535
4.1	Total investering, kr	O.2	440 648 287						4 708 215	3 479 931					448 836 433
4.1	Antal företag	O.4	157												157
4.1	Antal investeringar i jordbruksföretag*	O.3							8		5				13
4.1	Antal direkter investeringar för minskat utsläpp av växthusgaser och ammoniak	O.8									1 654				1 654
4.2	Budget				1 675 054							2 118 992			3 794 046
4.2	Total investering, kr	O.2			6 588 618							9 182 967			15 771 585
4.2	Antal investeringar	O.3			3							3			6
4.4	Budget					1 287 843									1 287 843
4.4	Antal investeringar i stängsel mot rovdjur och engångsröjning betesmark	O.3				56									56
6.1	Budget			2 500 000											2 500 000
6.1	Antal stödmottagare	O.4		10											10
6.1	Total investering, kr	O.2		2 500 000											2 500 000
6.4	Budget								6 167 920			16 244 181			22 412 101
6.4	Total investering, kr	O.2							19 247 425			53 617 167			72 864 592
6.4	Antal företag	O.4							11			40			51
7.2	Budget**												1 452 335		1 452 335
7.2	Antal investeringar i småskalig infrastruktur	O.3											4		4
7.2	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15											4 403		4 403
7.3	Budget												200 092 059		200 092 059
7.3	Antal investeringar i bredband	O.3												31	31
7.3	Antal invånare som får tillgång till bredband	O.15											16 996		16 996
7.4 tot	Budget**												25 845 068		25 845 068
7.4 tot	Antal investeringar i service och fritid	O.3											138		138
7.4 tot	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15											78 318		78 318
7.4 serv	Budget												21 234 892		21 234 892
7.4 idr	Budget**												2 207 146		2 207 146
7.4 övr	Budget**												2 403 030		2 403 030
7.5	Budget**												5 563 938		5 563 938
7.5	Antal investeringar i infrastruktur för rekreation och för turistinformation	O.3											11		11
7.5	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15											16 861		16 861
7.6 tot	Budget**					4 342 052							8 556 622		12 898 674
7.6 tot	Antal investeringar i natur- och kulturmiljö	O.3				20							30		50
7.6 tot	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service eller infrastruktur	O.15											25 926		25 926
7.6 hem	Budget**												3 323 135		3 323 135
7.6 övr	Budget**												5 233 487		5 233 487
16.2 tot	Budget**											5 744 019			5 744 019
16.2 LS reg	Budget											1 788 624			1 788 624
16.2 LS gen	Budget**											1 478 788			1 478 788
16.2 sam	Budget					2 041 098						2 476 607			2 041 098
16.4	Budget														
	Summa budget		103 565 506	2 500 000	3 716 152	13 902 355	7 834 656	1 328 293	28 455 840	43 456 503	200 092 059	404 851 364			

* I detta ingår trädgårds- och renäringsföretag.

**Inklusive övrigt offentligt stöd. Inom 7.6/4abc ingår inte övrigt offentligt stöd.

Bilaga 8. Karta över Sundsvalls tätort

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand
Telefon: 0611-34 90 00
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland